

ERDÉLY MAGYARSÁG

IX. ÉVFOLYAM
1999. JANUÁR,
FEBRUÁR, MÁRCIUS

Merjünk magyarok
lenni

Az RMDSZ VI.
kongresszusa előtt

Martonyi János:
Európa, nemzet,
jogállam

II. János Pál pápa
Romániában

Koszovó üzenete

37

A délszláv válság Koszovóban kezdődött, napjainkra oda érkezett vissza, de közben független lett Szlovénia, Horvátország és legalábbis átmenetileg stabilizálódott a helyzet Boszniában. Szerbia délnyugati felén elterülő Koszovó a középkori szerb állam kialakulásának színhelye. Erre hivatkozva tartanak rá igényt. Azonban a török hódoltság idején a szerbek északra menekültek. Az albánok emiatt, a számbeli fölény - Európában itt a legnagyobb a népszaporulat -, a belső elvándorlás és az illír eredet okán vallják magukat a terület egyetlen jogos birtokosának.

Az első világháborút lezáró békeszerződések létrehozták, mint a legheterogénabb államalakulatot a Szerb-Horvát-Szlovén Királyságot, amelyben a nagyszerb koncepció érvényesült a horvátok, magyarok, bosnyákok, crnagoraiak, albánok ellenében. Az albánoknak még anyanyelvű iskoláik sem voltak. Sőt. Egy 1938-as dokumentum szerint /idézi:

Rehák László: A kisebbségek Jugoszláviában. 165. p./ "A tiszta arnauta vidékeken nem kell megkövetelni, hogy a gyerekek iskolába járjanak, vagyis nem kell művelni őket, s ami különösen fontos, nem kell testnevelési tanfolyamokat tartani, és idő előtt harcosokká kiképezni az ifjúságot... mert csak árthatnak nekünk a jövőben."

Ha a dolgok nem is úgy történtek, ahogy a szakirodalomban olvasható, hogy tí. 1945 áprilisában a vajdasági és kosovo-metohijai küldöttek *kérték* felvételüket a szerb föderációba, az tény, hogy 1945. szeptember 3-án törvénybe iktatták az autonómiák létrejöttét, amelyet az 1946. január 31-iki alkotmány is szavatolt. *E tényre különösen érdemes a román politikusok és a közvélemény figyelmét felhívni, mert egyáltalán nem arról van szó, hogy az autonómia itt újdonság lenne.* Ennek mibenlétére érdemes felidézni a Kosovo-Metohija Autonóm Körzet Végrehajtó Tanácsa 1958. június 29-iki *"Utasítását"* az albán nyelv használatáról.

A 70-80-as években Jugoszlávia belső nehézségeinek köszönheti, hogy a koszovói válság "begyűrűzött". Az albán és a szerb lakosság aránya 1981-ben 90 a 10-hez. A hatalom teljes egészében a szerbek kezén. Az ez ellen tüntető albánok ellen bevetik a rendőrséget. Ezt követte a Szerb Tudományos Akadémia memoranduma Nagy-Szerbia megteremtésének szükségességéről.

1989 márciusában alkotmánymódosítással először Koszovót, majd néhány hónapra rá a Vajdaságot megfosztják állami funkcióitól, és a köztársasági szervek ellenőrzése alá kerülnek, a tarományi képviselőktől pedig megvonták a vétőjogot. 1990 júliusában a koszovói képviselőház kinyilvánítja, hogy Koszovó autonóm föderációs egység. Szerbia erre szétkergeti a

képviselőházat és az élet minden területén átveszi a vezetést.

Tehát a még egy ideig megmaradt önálló albán intézményrendszer, a szerb hatalom eltörölte. Az EBESZ nemzeti kisebbségi főbiztosa, Max van der Stoelnek két évvel ezelőtt közbenjárt az albán egyetem ügyében. A közbenjárás sikertelensége radikalizálta az albánokat. Ettől kezdve nőtt meg a Felszabadító Hadsereg szerepe, és úgymond a békés nemzeti küzdelmet a fegyverek kezdeményezése váltotta fel. **Még pontosabban: eddig csak az elvetett autonómiát követelték. mostantól a függetlenséget.**

Románia a koszovói válság kitörésének következtében újból válaszfűt előtt áll: 1. vagy nem avatkozik be a háborúba, vagy ha igen minden erejével Szerbiát támogatja a hagyományos szerb-román barátság, az ortodoxia és az orosz orientáció alapján, 2. vagy egyetért a

NATO minden akciójával és ahogyan Emil Constantinescu elnök mondotta április végén: *ezzel kikövezi Románia a NATO-ba vezető útját.*

Rendkívül tanúságos kirándulás a tallózás a napi román sajtóban. Romániában a román pártok és a médiák **majdnem** kivétel nél-

kül összekapcsolják a koszovói rendezést az erdélyi kérdéssel. **"Orbán Viktor csak rámutatott Jugoszlávia térképére, és már ki is jelölte az új háborús színteret, a Vajdaságot"** - írta Dumitru Tinu az Adevarul "Koszovó, Vajdaság, Hargita-Kovácsna?" című vezércikkében.

Nem véletlen az a hír, amelyik a marosvásárhelyi Recurs-ban jelent meg arról, hogy a városi csendőrségen megalakítják az intervenciók hadosztályt, keretei között olyan alegységekkel, amelyeket a helyi sajátosságoknak megfelelően, a "szeparatista akciók elleni fellépésre képeztek ki." Idézi a lap Anghel Andreescu dandártábornok indokát, aki szerint erre azért volt szükség, mert egyes magyar politikusok az RMDSZ-ben szeparativizmusra szólítottak fel.

Teodor Melescanu volt külügyminiszter szerint is mindazokat, akik az erdélyi autonómiát követelik, felbátorította **Orbán Viktor** azon kijelentése, mely szerint **"a koszovóihoz hasonló elbánást sürgetett a Vajdaság számára is."** A Román Nemzeti Egységpárt nyilatkozata felhívta a román kormány figyelmét, hogy "a most Jugoszláviával szemben alkalmazott politikai, katonai forgatókönyv hamarosan megismétlődhet Erdélyben."

A Romániai Szerbek Szövetsége, a Vatra és egy sor diákszervezet kezdeményezte, hogy április 3-án Temesváron tartsanak szolidaritási nagygyűlést. "Koszovó

(Folytatás a hátsó borítón)

A MAGYAR GRÓF TELEKI PÁL

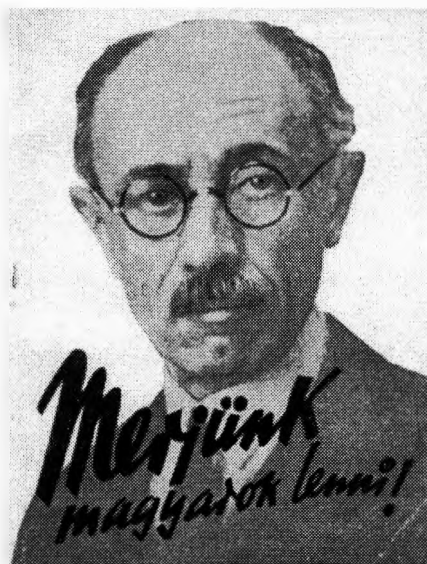
Egy kis méretű, vékony könyv van birtokomban. Nem emlékszem, hogy a családom könyvei közül került hozzám, vagy nagyon régen kaptam, vagy valamelyik antikváriumban véletlenül rábukkanva vettem meg. Íróját nagyon szeretem: gróf Teleki Pál. Címe pedig minden kor magyarja számára feladat: **Merjünk magyarok lenni.** A Fiatall Magyar-ság Szövetség kiadásában jelent meg 1943-ban. Csodálatos, gondolatokat ébresztő könyvecske ez.

Az 1100. honfoglalási jubileumunkon túl vagyunk. Az 1000 éves államalapítási jubileumhoz igen közel. Hát érdemes elgondolkoznunk: könnyű volt-e ez a sok évszázad nekünk, magyaroknak?

A megérkezés, letelepedés, talán az új haza, az új föld és az új lehetőségek jegyében telt el. Dús legelő, tiszta és sok víz. Gazdag nyugat, ahonnan kincseket lehet szerezni... István már látta, nem nézik el a szomszédok ezt az életmódot. Egység kell, összefogás kell, műveltség kell, erős, összefüggő, egymást védő, segítő szervezett ország kell. Akár keleten, akár nyugaton van baj, a véres kardot végighordozva, indulnia kell mindenkinek az egészet védeni. Ajtony és Koppány önmagát nézte, nem tudott az egész ország távlatában gondolkodni. Az első jelei már itt felfedezhetők a **széthúzásnak**, az önérdeknek, az ellentmondásnak és testvér ellen lázadásnak. Milyen hasonló IV. Béla és fia István ellentmondása és majdnem apa-fiú, magyar-magyar elleni harca. Ha Szent Margit nem békíti ki őket!? De milyen véres Kun Béla és csoportja népirtása, milyen szomorú a 44-45 körüli magyarok a magyart feljelentgetései a szovjet parancsnokoknál, milyen gyászos az 1956 történelme, ahol még egyik másik idegen katona is szelídebb volt, mint a fiatal magyarokkal szemben álló magyarok, és vezetőik. Milyen gyászos az utána következő szinte tömegmészárlás, gyilkosság sorozat. – Mit ír Teleki? “Ha egyszer eszébe jutna az embereknek, hogy világtörténelmet az összetartozandóság és nem az ellentétek alapján írjanak, ha ezt tanítanák az iskolákban, ha ezt éreznék az államférfiak és nem a pillanatnyi múltot, akkor könnyű feladat volna az embereket összehozni.” – Ha világviszonylatban nem is, de legalább nálunk valósulna meg!

Ha elnézem a **körülvevő népeket**, országokat, akkor is azt látom, hogy nehéz volt mindig magyarnak lenni. Ottó milyen hamar, már István

idejében szerette volna birtokolni a népet, hűbéressé tenni. István kivédte, a pápától kért és kapott koronát. A tatár is földig rombol mindent. Nem sok segítség jön a másik oldalról! A török ellen se sokáig segítenek a védőbástyát jelentő magyaroknak. A pápa tart ki a segítségben mindvégig. Az 1848-as forradalom leverését is a nagy szomszédok szövetsége vitte végbe. A nemzetközi vélemény rólunk kiolvasható volt a trianoni békeszerződésből. És a nagy segítőkész, saját hasznát kereső szőlők özöne jött “segíteni” 56-ban. Nincs nyelv- vagy

(1879–1941)

vérrokonunk, magunk vagyunk. De ha mi másnál reméljük és keressük jövőnket, sírunkat ássuk. Ha nem születik elég magyar, ha nem lesz becsületes munkás kezünk, ha tudásunkat a nagypénzüeknek szolgáltatjuk ki, ha nemzeti érzésünk átalakul egy nagy nemzetköziségbe, akkor kihasználnak, kijátszanak, megvásárolnak bennünket a vélt barátok. Kell tudnunk, hogy fogyó számmal, kiöregedett társadalommal, hitvány munkával, csak önérdékünket kereső lelkelettel, nem hazánkat szolgáljuk, hanem kijátsszuk másoknak vagy olcsón, vagy bután. Teleki, így fogalmazott: “Arra, hogy nemzetek versenyében megálljunk a helyünket, áldozatos társadalomra van szükség... Sokszor külső erőktől várjuk a nemzet olyan gyarapodását is, amelyet erős és önérzetes nemzet mindig csak ön maga hajt végre.”

Arómai birodalom elpusztult. Pedig hányan rettegtek sok-sok évtizeden át. Gondolkozói, írói, harcosai, ma is megbecsült nevű emberek. Birodalmuk felölelte a fél vi-

lágot. Kiépített útjaik ma is csodálat tárgyai. Elpusztult. Miért? Erkölcsai, értékrendje lealjasult, silánnyá vált. A feleségek – írják – nem éveiket számolták, hanem hányadik férjüknél tartanak. Mulatozásaiknál fontos eszköz volt a pávatoll, hogy gyomrukat kiürítsék, torkukat ezzel izgatták, és így az ételek és italok ízét újra élvezhették. A szegényebbek eladták voksukat, s abból éltek... Pár száz évvel később. Ma, nálunk, a házasság nem szentség és nem felbonthatatlan, a gyermek teher és nem öröm forrása, ha egyáltalán még születik. A gazdagság korrupció által fokozható, a becsület, az igaz szó, a pontos és precíz munka lassan ritkaság száma megy. Nem veszik észre, hogy aki a közösségnek vét, előbb vagy utóbb magának is rosszat akar. Ki termeli majd meg a nyugdíjakhoz szükséges bevételt? Ki védi meg a lebukott korrupciót? Kinek nem kell félni a terrorista golyójától és ki az a terrorista, akinek nem kell félnie a konkurens gyilkostól? Teleki így látja: “Anyagi veszedelmek helyett lelkiek azok, a veszedelmek, amelyek Európát szagztatják s ennek következtében minden nemzet vigyázzon saját lelkére, hogy erős és tiszta maradjon... Nehéz ma igaz úton járni, de lehet.”

Minek a nemzeti színű lobogó, minek a himnusz, minek a kokárda, minek a népdal? Igen, lehet sorolni a sok “mineket”. Aki már szeretnének kiirtani bennünket, és kincseinket kidobni, azok sovínisztának, irredentának, felesleges koszorúkra pazarlóknak kiáltanak ki bennünket.

De mi Teleki Pál gróffal kell, hogy kiáltsuk mindenki más ellenébe és kell, hogy erre tanítsuk a gyermekeket és ifjakat: **Merjünk magyarok lenni.** Nem csak kokárdás ünneplő magyarok, hanem e hazáért élni, dolgozni, akár meghalni tudó magyarok. Egymást segítő és szerető polgárok, hazafiak.

Az ezeregyszáz év és az ezer évi tegyen öntudatos és felelőssé mindnyájunkat e népen és e hazáért. Teleki szavaival zárom: “En akkor fogok ünnepelni, amikor a hazánk minden fia és minden lakosa összefog és megszűnik a vállon keresztül való lenézés és az irigység alulról!” Akárcsak minél előbb így ünnepelhetnénk!

GYULAY ENDRE
szeged-csanádi püspök

A hátsó borító belső oldalán olvasható egy fejezet a könyvből. (A Szerk.)

ERDÉLYI MAGYARSÁG

Független szemle

A határainkon túli magyarok fóruma

Alapító főszerkesztő: Kőteles Pál

X. évfolyam 37. szám

1999. január, február, március

Megjelenik: negyedévenként

Kiadja **Az Erdélyi Magyarságért Alapítvány**

Felelős kiadó: Atzél Ferenc

Felkért főszerkesztő: Lipcsey Ildikó

**Az Erdélyi Magyarságért Alapítvány
és az Erdélyi Magyarság c. folyóirat
szerkesztőségének címe:
1116 Budapest Sopron utca 64. I. em.
Telefon: 206-2048
Fax: 206-2115**

HU ISSN 0865-6819

Tipográfia, formakészítés:

CoGraf, Budapest (Tel.: 368-4708)

Készült a POSSUM Lap- és Könyvkiadó gondozásában

Felelős vezető: Várnagy László (Tel.: 06-209-345-318)

KÉZIRATOKAT NEM ÖRZÜNK MEG
ÉS NEM KÜLDÜNK VISSZA.
AZ ALÁÍRT CIKKEKÉRT A SZERZŐK
VISELIK A FELELŐSSÉGET.
A SZERKESZTŐSÉG FENNTARTJA
AZ ÍRÁSOK SZELLEMEÁT ÉS TARTALMÁT
NEM ÉRINTŐ RÖVIDÍTÉSEK JOGÁT.

**Előfizethető az alapítvány címén
(1116 Budapest, Sopron út. 64.).**

Előfizetési díj – belföldre: 4000.-Ft./év; kül-
földre 20 USD légipostai díjjal együtt
(Kérésre (akár üzenetrögzítőnkön keresztül is)
befizetési csekket küldünk. **A folyóirat támo-
gatására küldött befizetésekről – kérésre
– (APEH) igazolást állítunk ki, mely
összeggel támogatóink a befizetés évében
adóalapjukat csökkenthetik.)**

Forintszámlánk:

OTP 11701004-20178756

ABN-AMRO Bank 10200823-22221489

Devizaszámlánk:

ABN-AMRO Bank 10201006-60011556 (EURO)

Adószámunk: 19667173-2-42

Külföldi képviselőink címjegyzékét a 48. olda-
lon közöljük

Lapunk megvásárolható **AZ ERDÉLYI MAGYARSÁGÉRT
ALAPÍTVÁNY**-nál (1116 Budapest, Sopron út 64. Tel.:
206-2048; Fax: 206-2115), a **PÜSKI KÖNYVESHÁZ**-
ban (1013 Budapest, Krisztina krt. 26.), valamint a
CUSTOS – ZÖLD KÖNYVESBOLT-ban, 1024 Budapest,
Margit krt. 7.

**KÖVETKEZŐ SZÁMUNK
JÚNIUS MÁSODIK FELÉBEN
JELENIK MEG**

TARTALOM

- Ma Koszovó, holnap Vajdaság, holnapután Erdély
- A Magyar gróf Teleki Pál
- A lélek ereje

VALÓSÁG–MÉRLEG

Az RMDSZ VI. kongresszusa előtt	2
Távolságtartó érdekvédelem	2
Kolozs megye elnökjelöltje Kincses	6
Beszélgetés Kincses Előddel	3
Beszélgetés Markó Béla szövetségi elnökkel	7
Lesz Nemzetgyűlés, nemzettagsági igazolvány	10
Levél Kocs Jánoshoz	12
Kárpát-medencei állampolgárság	13
A nemzetpolgárság a megoldás?	13

DISPUTA

Beszélgetés Molnár Gusztávval	14
Vladimir Chis a svájci modellt ajánlja	17
Erdély autonómiájának előfeltételei vannak	18
Tévedtek	18

MÚHELY

Halász Péter: Húshagyótól virágvasárnapig	19
Rászlai Tibor: Pátriárkább a pápánál	24
Kommentár nélkül	27

DOKUMENTUMOK

A romániai magyarság életéből	28
-------------------------------------	----

SZÉPMÍVESSÉG

Erdélyi útinapló	30
------------------------	----

FIGYELŐ

Tíz éves az Erdélyi Szövetség	32
Üzenet az ünneplőkhöz	33
Martonyi János: Európa, nemzet, jogállam	34
Kőteles Pál: Magyar világ Amerikában	36
Állásfoglalás	38
Határjegy	39
Nagy árat fizetett a pápa	40
Pellengér	41
Koszovó üzenete	42

POSTABONTÁS

Merjünk magyarok lenni	46
------------------------------	----

**Lapszámunkat a néhai kolozsvári
festőművész Incze Ferenc képei
illusztrálják**

SPALLER ÁRPÁD
TULAJDONA

Az RMDSZ VI. kongresszusa előtt

Mire a kedves olvasó az anyagi támogatás miatt késlekedő lapszámunkat kézhez kapja – úgy pümkösd táján – már eldőlt: az RMDSZ-ben lezajlott-e a rendszer – /hatalomváltás/személycsere. Híven a lap koncepciójához, hogy ti. nem feltétlenül foglalunk állást nyíltan minden kérdésben, közlünk néhány véleményt az RMDSZ és vezetősége mai helyzetéről.

Távolságtartó érdekvédelem?

Az erdélyi magyarság érdekvédelmi szervezetének megalakulását követő hősi időszak után még a részrehajlással is vádolható elemzők sem nevezhették felhőtlennek az RMDSZ és tagsága viszonyát. Az egyes kivételek, a helytel-közzel tapasztalt fellángolások végül is azt a megállapítást erősíthetik, hogy a szervezet bármilyen szintű vezetése és annak egyszerűnek mondható tagsága között csak nőtt a távolság s nem kevés településen akár szakadékról is szólhatnak az érdekeltek. A szándékosnak semmiképpen nem nevezhető "távolságtartás" okairól hosszasan lehetne vitázni.

Talán a megszokás okán is, az RMDSZ-tag "elvárta, elvárja", hogy a szervezethez való tartozás, a tagdíj fejében valamit "kapjon" is. S az effajta "juttatást" sokan akár anyagiakban is elképzelték, ami nyilván képtelenség egy érdekvédelmi, de egyben politikai szervezettel szemben. S mert a tagság nagy része többször is úgy érezte, a szervezet nem "törődik" vele, sokan lemorzsolódtak, a rendezvényekre, gyűlésekre egyre kevesebben mentek el és hallatták szavukat.

Az RMDSZ kormányzásra kerülése a tagság szempontjából is új helyzetet teremtett, és sajnos – furcsa módon – hozzájárult ahhoz, hogy a tagság és az RMDSZ közötti kezdeti szakadék tovább mélyül-

jön. Mi több, mostanság nem kevesen már RMDSZ-nomenklatúrát emlegetnek, mely megfelekezett azokról, akik a törvényhozásba, a közigazgatásba juttatták őket. Feje tetejére állított viszonyulás, mely az érintettek cáfolatait váltotta ki. A demokrácia, a valós pártélet szabályait lassan elsajátító magyarságunk csak a komolyabb megpróbáltatások, a parlamenti és helyi választások pillanataiban demonstrálja együvértartozását. Pedig arra minden pillanatban szükség van – egymás nyakába borulások nélkül.

A szervezet nemrég zajlott tisztújító, kongresszusi küldöttjelölő gyűlései is jelezték: a tagság távolságtartónak érzi a vezetést, ami nyilván nem igaz. Az viszont tagadhatatlan, hogy éppen tisztségeik révén az RMDSZ-vezetők jó része kevesebbet foglalkozhat a tagsággal, hisz a hivatali munka ugyancsak időigényes. De nem feledhető: a parlamentbe jutott honatyáink, de a községi tanácsosok is éppen a tagságnak köszönhetik tisztségeiket. S bármennyire foglaltak, bármennyire felemészti energiáikat a munkahely, a tagdíjat fizető kiskeresetű városi vagy falusi RMDSZ-tag már-már elvárja tőlük, hogy az övéknél sokszor, tízszer, százszor nagyobb fizetést kapó tisztségviselő kevés szabadidejét is feláldozva próbáljon az élet sűrűjében egyre nehezebben eligazodó emberek

gondjain enyhíteni. S ilyen irányú teendő – még ha azok végett nem is keresik fel őket – bőven akad jogi, bírósági, munkaügyi, földvisszaigénylési stb. kérdésekben mindig hasznára lehetnek a tagságnak. Az inkább önmagában elégedetlenkedő s azt távolmaradásával kifejezésre juttató tagság valószínűleg a továbbiakban sem fordul személyes gondjaival az RMDSZ-vezetéshez. A választottak, kinevezettek dolga, hogy a tagságot ismét a szervezethez kössék, annak tevékenységébe bekapcsolják – akár emberfeletti munka árán is. Különben az emlegetett távolságtartás valóssá válik, tovább csökken a tényleges tagság. S a fásult, kiábrándult emberek esetleg szavazni se mennek el a következő választásokkor. Ami egyik "félnek" se lenne hasznára, sőt! Olyan jelenséggel szembesül tehát az RMDSZ, s nem mától, tegnaptól, melyre mindenképpen oda kell figyelnie a vezetésnek, de a tagságnak is. Hiszen az érdekvédelmet nemcsak az várja el, aki igényli azt, hanem a szótlanok, de magukban elégedetlenkedők is. A párbeszéd, a kölcsönös támogatás nem maradhat el e bonyodalmas időkben sem, hogy a tagság az RMDSZ kapcsán ne emlegesse a régi időket idéző nomenklatúrát.

Ferencz L. Imre

Kolozs megye elnökjelöltje Kincses

KONGRESSZUSI ELŐKÉSZÜLETEK A MEGYEI RMDSZ-NÉL

Az RMDSZ program- és alapszabályzatának módosítására mindössze négy javaslat érkezett be a kijelölt határidőig, március 28-ig. Ezeket a helyi RMDSZ szervezet továbbítja a Szövetségi Képviselők Tanácsa (SZKT) által kijelölt bizottságokhoz, megvitatásukra a kongresszus hivatott. **Somai József**, az MKT elnöke elsőnek a **Fey László** kezdeményezését ismertette, amely **Tőkés László**, az RMDSZ tiszteltbeli elnöke hatáskörének a csökkentését célozza. Ezt a javaslatot az MKT nem volt hajlandó a magáénak tekinteni. A második javaslat **Kónya-Hamar Sándor** képviselőtől, megyei elnöktől származik. Ennek értelmében a szövetségi elnököt nem a kongresszus választaná meg, hanem az ősre tervezett belső választások során megújuló SZKT döntene az így sokkal nagyobb legitimitással bíró vezető személyéről.

Több javaslat is elhangzott azal kapcsolatban – amennyiben ezt, az indítványt elfogadják –, hogy a májusi kongresszus és a novemberi belső választások közti időszakra válasszanak-e ideiglenes elnököt, vagy hosszabbítsák meg Markó Béla mandátumát. **Balázs Sándor** például úgy vélekedett, hogy igen nagy jelentősége van annak, hogy az említett hathónapos időszakban ki is lesz az az elnök, akire a belső választások megszervezésének a felelőssége hárul. **Eckstein-Kovács Péter** kisebbségi miniszter szerint viszont az effajta "interregnum" csak megnehezíti mindenféle döntéshozatalt ebben az időszakban.

A harmadik módosító indítvány – amelynek kezdeményezői **Bodó Barna** és maga **Somai József** – arról szól, hogy válasszák el az RMDSZ-en belül a döntéshozó és végrehajtó testületek szerepét: azok a tisztségviselők, akiket az RMDSZ vezetősége kinevez különböző végrehajtói tisztségekbe, ne vehesse-

Március 27-én a titkos szavazással megválasztott kongresszusi küldöttség a következő: Pillich László, Bálint Kelemen Atilla, Vekov Károly, Somogyi Gyula, Kerekes Sándor, Góger Ferenc, Bitay Csaba, Pálfi Zoltán, Farkas Zoltán, Székely István, Révész Erzsébet, Ádámosi Klára, Sallai József, továbbá Lakatos András és Szentandrás István (Kalotaszeg), Balogh Zoltán (Szamosmente), Pataky József (Aranyosmente), Dániel Márton (Mezőség).

nek részt a döntéshozatalban, hiszen ez gyökeresen ellentmond a demokrácia alapelveinek. Végezetül: a negyedik javaslat a politikai RMDSZ és a civil szféra elhatárolására, a köztük való kapcsolatrendszer pontos szabályozására vonatkozik. Az utóbbi három módosító javaslattal kapcsolatban az MKT egyetértését fejezte ki.

A szövetségi elnöki tisztségre egyetlen javaslat érkezett a Donát negyedik kerület részéről: amennyiben Kónya-Hamar Sándor elnök-képviselő nem hajlandó vállalni a jelölést, az említett kerület **dr. Kincses Előd** ügyvédet, a Maros megyei RMDSZ nemrég megválasztott elnökének a támogatását javasolja. (Természetesen – tehetjük hozzá – amennyiben elvetik végül Kónya módosító indítványát, és a kongresszuson mégiscsak sor kerül elnökválasztásra.) Kónya-Hamar Sándor kijelentette: jelenleg inkább a megyei szervezetben rá háruló feladatokra kíván hangsúlyt fektetni, és maga is legszívesebben Kin-

cses Elődöt látná a szövetségi elnöki székben.

A javaslat elhangzását követő felszólalások alkalmával **Pillich László** kifejtette, véleménye szerint presztizskérdés az, hogy Kolozs megye állít-e saját soraiból származó, önálló elnökjelöltet, vagy sem. **Vekov Károly** az RMDSZ politikai vonalvezetésének a gyökeres megváltozása mellett érvelt, véleménye szerint egy olyan csapat mögé kell felsorakozni, amely képes érvényesíteni végre a romániai magyarság jogos követeléseit. **Eckstein-Kovács Péter** a Vekov-felszólalásra utalva visszautasította azokat az inszinuációkat, amely szerint mindazok, akik esetleg nem tartoznak az un. "nemzeti csapatba", értelemszerűen "nemzetietlenek", és a más véleményt vallók iránti toleranciára szólított fel.

Az ülésen jelen volt maga **Kincses Előd** is, aki megköszönte a kolozsváriak bizalmát. Kifejtette: pontosan felméri, hogy milyen elvárásoknak kell eleget tennie annak, aki a kolozsváriak támogatására számít. Tudatában van Kolozsvár jelentőségének, és vallja: mindent meg kell tenni azért, hogy szerepe erősödjék. Emlékeztetett, hogy az elmúlt években nem egy alkalommal szállt vitába a multikulturális felsőoktatási intézmény mellett kardoskodókkal a Kolozsvár központú önálló magyar egyetem érdekében. A hozzá intézett kérdésekkel kapcsolatban kifejtette: amennyiben leendő elnökként rá hárul a belső választások megszervezése, a lehető legkörültekintőbben kíván eleget tenni ennek a feladatnak. Arra a kérdésre, hogyan ítéli meg az RMDSZ kormánykoalíciós szerepét, **Kincses** úgy vélekedett, hogy elsősorban a kongresszus feladata eldönteni, hogy mennyire tudta a csúcavezetés kihasználni azokat a lehetőségeket, amelyek 1996 novembere és a madridi NATO-csúcs közti időszakban adódtak, s hogy valóban csak két sürgősségi kor-

mányrendeletre "futotta-e". A ket-tős állampolgársággal kapcsolatban kifejtette: ennek megvalósítása elsősorban nem is a magyar kormánytól, hanem a schengeni orszá-goktól függ.

Az MKT 36 szavazattal 1 ellené-ben elfogadta a Donát negyedik ja-vaslatát, 8-an tartózkodtak. Amint az kiderült: szombaton a Temes megyei RMDSZ-szervezet is úgy döntött: Kincses Elődöt fogják tá-mogatni a szövetségi elnökválasztá-sukon.

Kincses Előd elmondta: megíté-lése szerint az RMDSZ jelenlegi csúcsvezetése elszalasztotta azt a történelmi lehetőséget, amely a ro-mániai magyarság érdekérvényesi-tése számára az 1996-os novembe-ri kormányba lépés és az 1997-es madridi NATO-csúcs között kínál-

kozott. Még Iliescu és Meleşcanu is, akik távolról sem a kisebbségi kér-dés konstruktív kezelőiként váltak közismertté, rádöbbsentek koráb-ban már arra, hogy komoly gesztu-sokat kell tenniük a magyarság felé ahhoz, hogy Románia megpróbálja elérni a NATO-vonatot – így került sor végül a román-magyar alapszer-ződés aláírására, Kincses hangsú-lyozta: az említett nyolc hónapban mindenképpen el kellett volna érni a tanügyi, illetve a közigazgatási törvény parlament általi módosítá-sát, és a magyar egyetem visszaál-lítását.

– Tisztában vagyok azzal, hogy még mindig igen nehéz Romániá-ban a magyar érdekérvényesítés, hiszen a román politikai elit még mindig nehezen hallja meg az olyan üzeneteket, mint amilyent Albright

asszony is megfogalmazott a minap a Truman-könyvtárban: aki be akar jutni a NATO-ba, annak fel-tétlenül tiszteletben kell tartania a nemzeti kisebbségek jogait. Való-színűnek tartom, hogy a márciusi kormányfői és államfői üzenet is bi-zonyos mértékben ennek a kijelen-tésnek tudható be – mondotta Kin-cses, hozzátéve: amennyiben meg-választják szövetségi elnöknek, te-vékenységét az RMDSZ programjá-nak szellemében – és egy jól meg-választott csapattal együttgondol-kodva kívánja kifejteni. Törekedni fog arra – mondotta – hogy az RMDSZ-en belüli ún. "radikális" és "mérsékelt" szárnyak a közös érde-keket szem előtt tartva lépjenek fel.

Székelly Kriszta

Fel kellene hagyni a reagáló politizálással

Beszélgetés KINCSES ELŐDDEL, az RMDSZ Maros megyei szervezetének elnökével

– Bár a megyei tisztújító közgyűlés már február 6-án le-zajlott, ön mégis csak március 1-jén vette át a tisztségével járó teendőket. Mi a késés oka?

– Februárban azzal kezdtem, hogy átszerveztem budapesti ügy-védi irodám munkamenetét. Eddig három hetet tartózkodtam a ma-gyar fővárosban, egyet itthon. Ez-után fordítva lesz az arány. Márci-us 5-én vettem át Markó Bélától mandátumom megerősítését, így most már teljes elnöki hatáskörrel felruházott megyei elnöknek számí-tok.

– Melyek a legsürgősebbek-nek mutakozó teendők?

– Fontosnak tartottam, hogy megfelelő ügyvezető elnököt talál-jak. Már a választás után kijelen-tettem, hogy személye sokaknak nagy meglepetést okoz majd, mivel sem "pragmatikus", sem "radiká-lis" nézeteket valló ismert politikus nem lesz. Sente Ibolya, akinek ki-nevezését a Területi Képviselők Tanácsának is jóvá kell hagynia,

évtizedeken keresztül a helyi Orvo-si és Gyógyszerészeti Egyetem rek-tori titkára volt. Komoly adminiszt-rációs tapasztalatai vannak, ért a szervezéshez, az emberekkel való kapcsolattartáshoz – és anyanyelve mellett kiválóan beszeli a románt is. Minden adottsága megvan, hogy sikeresen betölthesse ezt a könnyű-nek nem nevezhető szerepkört. Választásommal egyébként egyko-rri ellenlábasom, Kelemen Atilla képviselő is a legmesszebbmenőig egyetértett.

Legsürgősebb teendőink közé számít székházunk használhatóvá tétele. Ebben a szűkös térben – a gyakorlatilag használható két szo-bában – két elnök nagyon nehezen férhet meg. Ezért az épületben a szövetség részére kiutalt másik két helyiséget is a lehető legrövidebb időn belül lakhatóvá kell tennünk. Nem szeretném, ha két-három hó-nap elteltével azt mondanák egye-sek, hogy szűkös, rossz levegőjű székházban működik az ország legnépesebb megyei szervezete. A jövőt illetően pedig létfontosságú,

hogy a fiatalságot is bevonjuk az RMDSZ munkájába. Nem véletle-nül választottuk a március 15-ei ünnepekre Páskándi Géza *Ne késsetek, harangok* című rockope-rájának vásárhelyi bemutatóját. Az ügyvezető elnökségnek feltétle-nül lesz majd ifjúsági alelnöke is, aki a megyében működő vala-mennyi ifjúsági szervezettel tarta-ni fogja a kapcsolatot. Erdélyi ma-gyar társadalmunk eme szegmen-tumát politikailag is aktivizálnunk kell.

– Információink szerint igencsak súlyos a Maros me-gyei szervezet anyagi helyzete...

– Legsúlyosabb, legnehezebb problémánk a gazdasági helyzet. Egy – RMDSZ-jellegű szervezetnek sajnos eléggé mérsékelték, az ilyen irányú lehetőségei. Szeretnék meg-nyerni egy agilis gazdasági alelnö-köt, aki élő kapcsolatot alakítana ki a Maros megyei vállalkozókkal. Fontos lenne a gazdasági informá-ciók zavartalan áramoltatásának

biztosítása. Ennek megszervezése elsőrendű feladata lesz az új gazdasági alelnöknek.

– Említette, hogy legfontosabb teendőjének tekinti a májusi kongresszusra való megfelelő felkészülést. Az SZKT határozata értelmében novemberben állítólag belső választásokat is tartanak. Nem kellene fordított legyen a sorrend?

– Szerintem is baj van a sorrenddel. De egy másik, még nagyobb gondnak számít, hogy miként lehetséges a belső választások kivitelezése. Optimális akkor lenne a helyzet, ha már Romániában is létezne a kisebbségi önkormányzati törvény. Ekkor a parlamenti választásokkal egy időben a kisebbségi önkormányzatokat is könnyen megválaszthatnák. Így biztosított volna a megfelelő részvétel is, aminek eredményeként hiteles, reprezentatív vezetők kerülhetnének a kisebbségi szervezetek élére. Sajnos egyelőre nem látok őszinte politikai akaratot a kisebbségi önkormányzati törvény kidolgozására. Noha Radu Vasile kormányfő budapesti látogatása alkalmával szóvá tette, hogy a szóban forgó magyarországi törvény hiányosságai miatt az ottani román kisebbség nem alakíthatja meg önkormányzatát, a román fél részéről nem ártott volna némi önmérsékletet tanúsítani. Bár már ott tartanánk, hogy mi is egy esetleges önkormányzati törvény hiányosságait boncolgatjuk...

– Programjában szerepel, hogy zökkenőmentes kapcsolatot szeretne kiépíteni a megye parlamenti képviselőivel. Hogyan képzei ezt?

– Nemcsak a Maros megyei honatyákkal szeretnék zökkenőmentesebb kapcsolatot, együttműködést kialakítani, hanem a megyei és városi tanácsosokkal is. Állandó figyelemmel fogjuk követni mit tesznek megyénk képviselői, szenátorai a törvényhozásban. Bízom abban, hogy többször nem fordul elő például a Teleki-könyvtár esete, amikor amiatt nem lehetett megfelelő döntést elérni, mert szavazáskor nem volt jelen a megfelelő számú magyar tanácsos. Amikor összeállítjuk a következő – országos és

helyhatósági – választások jelöltlistáit, ismertetni fogjuk a tagsággal, ki hogyan látta el előző mandátuma során feladatait.

– Szintén a programjában szerepel a marosvásárhelyi Bolyai Farkas Líceum önálló magyar tannyelvű oktatási intézménnyé való nyilvánítása...

– Mára e téren sajnos egy teljesen abszurd helyzet alakult ki. Kilenc esztendővel a 89-es események után egyedül Vásárhelynek nincs önálló magyar tannyelvű középiskolája. Úgy tűnik, bizonyos román politikai erők ebből presztiziskérdést csinálnak: meg akarják mutatni ország-világ előtt: csak azért is megakadályozzák bármily hasonló irányú kezdeményezésünket, törekvésünket. A jelenlegi román politikai elit elutasítóbban viszonyul eme ügghöz, mint ahogy tette 1990. január 19-én. Akkor a román többségű Maros megyei Nemzeti Megmentési Front egyhangúlag elhatározta, hogy a Bolyai Farkas Líceum a következő tanévtől kezdődően önálló magyar tannyelvű, míg az immár nyolcvanéves múltra visszatekintő Papiu Ilarian Líceum román oktatási intézmény lesz. Pragmatikus radikalizmussal megközelítve a kérdést, a Bolyai középiskola sorsa csupán az egyházi javak visszaszolgáltatása révén oldható meg. Mégpedig kizárólag úgy, hogy a református egyház visszakapja a közel ötszáz esztendőes oktatási intézményt.

– Az utóbbi időben újabb zaklatások érték az erdélyi magyarság néhány képviselőjét. Ismeretes, hogy a brassói táblabírószám mellett működő ügyészségre citálták az alsócsernátoni fórum szervezőit, résztvevőit. Mi erről a véleménye?

– Amennyiben helyesen alkalmazzák a román törvényeket, akkor a nyomozást elindítani sem lett volna szabad. Az államhatalom megdöntésének vádjá nagyon súlyos. Eme bűncselekmény elemei azt követelnék, hogy fegyveresen vagy erőszakosan kövessék el. E szakasz alapján ítélték tizenhét évre Miron Cozmát is. Egy fórumon üldögélve azonban kizárt en-

nek a bűncselekménynek az elkövetése, tehát az ügyészségnek meg kellett volna tagadnia a nyomozás elindítását, mivel az idézett szabálytalanul bocsátották ki. Ez szintén azt bizonyítja, hogy szakmailag teljesen megalapozatlanul történt a lépés. Az említett perjogi kifogásokra hivatkozva egyébként jogosan ki lehetett volna térni a megjelenési kötelezettség alól.

– Ha már az igazságszolgáltatásról is szó esett, kérem, ismertesse, milyen stádiumban vannak azok a perek, amelyeket Tőkés László püspök, az RMDSZ tiszteletbeli elnöke nevében az Adevărul című bukaresti napilap két munkatársa, Cristian Tudor Popescu főszerkesztő, valamint Dorin Suciu vásárhelyi tudósító ellen indított?

– Tőkés László rágalalmazása miatt bepereltük a bukaresti Adevărul két vezető munkatársát. A főszerkesztő ügyében egy perjogi kifogást – szerintem helytelenül – az elsőfokú bíróság elfogadott, ami ellen ott helyben fellebbezést nyújtottunk be. A Dorin Suciu-ügyben az illetékes bukaresti körzeti bíróságon április 6-ára tűzték ki a tárgyalás időpontját.

– Véleménye szerint milyen esélyei vannak az RMDSZ belső megújulását célzó fórummozgalomnak?

– Már az Alsócsernátonban megrendezett fórumon elmondtam, hogy a romániai magyarságnak, illetve az RMDSZ-nek az a dilemmája, hogyan politizáljon a továbbiakban. A válaszom erre egyértelmű: sem pragmatikusan, sem radikálisan, hanem is-is. Mivel ez az én politikai eredőm, ezért újra elismétlem, miként látom megvalósíthatónak. Számomra a radikális politika azt jelenti, hogy a demokratikus intézményrendszeren belül maradván a demokrácia és a törvények által biztosított elvi lehetőségeket határozottan szembeállítani kell a valósággal. Ez a politikai gyakorlat viszont igencsak sérti azokat, akik a biztonság látszatát igényelve akár a politikai öncsalásig hajlandók elmenni a kompromisszum érdekében. Jelen

pillanatban úgy fest a dolog, hogy akik ragaszkodnak az RMDSZ programjának megvalósításához, azokat az előbbiek "radikálisoknak" nevezik, vagy inkább bélyegzik. Holott nem tesznek egyebet, mint megpróbálják betartani a szövetség alapszabályzatát, amelynek ismeretében politikai szerepet vállaltak. A "pragmatikusok" szinte minden kompromisszumot vállalnak a hatalom megszerzése és megtartása érdekében. Számomra a pragmatikus politizálás azt jelenti, hogy csak olyan kompromisszumokat szabad kötni, amelyek közelebb visznek az igazi egyenjogúsághoz, elősegítik Románia modernizációs törekvéseit, általános demokratizálódását. A pragmatikus radikális meghatározás azt jelentené, hogy a két vonulat, a két eltérő politizálási stílus között állandó kapcsolatot kell fenntartani, intelligensen váltogatva alkalmazni. Érzésem szerint a jelenlegi RMDSZ legnagyobb hibája, hogy erre képtelennek bizonyult. Emiatt nem tudott eléggé hatékony lenni.

Másik jellemzője az RMDSZ-politizálásnak, hogy néhányan a központban döntéseket hoznak, amelyeket a többség aztán a maga rend-

jén végrehajt. Ezt nevezik a szakirodalomban demokratikus szervilizmusnak. Ezeken kellene változtatnia a májusi kongresszusnak. Fel kellene hagynunk végre a reagáló politizálással, és kezdeményeznünk is kellene, hisz amióta megalkult az RMDSZ, egyebet sem csinál, mint reagál a román politikai elit mindenfajta megnyilvánulásaira. A kongresszusnak arról is szólnia kellene, hogy valóban léteztek-e kedvező lehetőségek 96-ban, a madridi NATO-csúcsot megelőző periódusban a szövetség programjában szereplő célok, törekvések elérésére, s ha igen, akkor kik és miben felelősek azért, amiért nem sikerült előrelépniük e téren. A magam részéről úgy ítélem meg, hogy valóban fennálltak bizonyos lehetőségek. Ha Iliescu és Melescanu – akiknek a romániai magyar nemzeti közösség követeléseiről viszonyulásukat ismerjük – hajlandóak voltak a 96-os választások előtt aláírni a román-magyar alapszerződést, akkor ez azt jelentené, hogy a román politikai elit tisztában volt azzal: az ország érdekei megkívánják, hogy bizonyos engedményeket tegyenek a romániai magyarság irányába. Ezt a lépéskényszert kellett volna az RMDSZ-nek

megfelelően kihasználnia. Sajnos nem sikerült.

– Ha van még valami, amire nem kérdeztem rá, és ön fontosnak tartaná elmondani...

– Megkérdezném magamtól, hogy mi a véleményem a Maros megyei Népújságban folyamatosan személyem ellen zajló támadásokról.

– Hallgatom.

– Megválasztásom után kijelentem, hogy rágalmozásokra nem fogok válaszolni. Azok, akik máris kifogásolják a munkámat, elfeledkeznek arról, hogy jóformán még el sem kezdtem. Sajnálatosnak tartom, hogy jó néhány kéziratomból a közlésétől elzárkózott a Népújság. Így nézeteimről a lap olvasói tavaly tavasz óta nem olvashattak. Pedig előfordulhat, hogy vannak olyanok, akiket talán érdekelne. Nemrégiben olvastam Makkai János főszerkesztő ama kijelentését, mely szerint egyetlen "radikális" nézeteket valló szerző kézírata sem hever valamely szerkesztőségi asztalfiókban. Ez örömmel tölt el, hisz azt jelentheti, hogy Makkai János is tisztában van azzal, hogy én pragmatikus radikális vagyok. Még akkor is, ha az irányítása alatt álló napilapban megjelent írások szerint sokan értetlenkedve fanyalognak a fogalom olvastán. A 98-as magyarországi parlamenti választások után Aczél Endre, a Népszabadság vezető publicistája azt kifogásolta, hogy Orbán Viktor az előzetes eredményhirdetést követő sajtóértekezleten kijelentette: a magyar nemzet határai nem esnek egybe a magyar állam hatáiraival. Ugy értékeltem, hogy e támadása frissen megválasztott magyar kormányfő kisebbségpolitikáját volt hivatott fellazítani. Ezért úgy gondoltam, hogy érdemes lesz rá válaszolnom. Ezt az írásomat eljuttattam a Népújsághoz is, de sajnos nem tartották közlésre érdemesnek. Pedig meggyőződésem, hogy mit sem veszített időszerűségéből. Ezért most átadom önnek azzal a kéréssel, hogy ha érdemesnek találják, akkor közöljék az Erdélyi Napló valamely következő számában.

Szentgyörgyi László

Nekünk van szükségünk megnyugtató üzenetre

Beszélgetés Markó Béla szövetségi elnökkel

– A kongresszus előkészítéséről kellene beszélgetnünk. Melyek azok a kérdések, amiket feltétlenül kongresszus elé kell vinni? Ez elé az RMDSZ-kongresszus elé?

– Szerintem feltétlenül beszélünk kell arról, hogy mikor zajlik ez a kongresszus. Milyen politikai helyzetben? Milyen belső és külső politikai körülmények között? És ha ezeket a körülményeket elemzem, akkor azt kell mondanom, hogy rendkívül fontos időszakban vagyunk. Sőt, sok szempontból döntő időszakban. Nemcsak az RMDSZ életére gondolok, hanem azokra a kihívásokra, amelyek az RMDSZ-t is, Romániát is és ezt az egész régiót érhetik az elkövetkező időszakban. Ami Szerbiában történik, jól mutatja, nem igaz, hogy ebben a régióban a kártyák már le vannak osztva. Kivéve talán azt a három országot, amely belépett már a NATO-ba; tehát Lengyelországot, Csehországot és Magyarországot. A többi ország esetében az alternatívák nagyon élesek és nyitottak. Románia esetében is. És Románia esetében nem az a probléma, hogy lassan vagy gyorsan integrálódik. Egyelőre még, sajnos, az a kérdés, hogy integrálódik-e vagy sem? Hogy Nyugat felé fog haladni, vagy Kelet felé? Mindez azt mutatja, hogy az RMDSZ-nek nagyon nehéz kihívásai lesznek. Arról nem is beszélek, hogy akármennyire is kárhoztatjuk a mostani kormánykoalíciót a reform beteljesületlenségéért, számos cél teljesületlenségéért, továbbra sem körvonalazódik egy másik, jobb hatalom lehetősége Romániában. Akkor pedig hogyan lesz 2000-ben, a választásokon? Az RMDSZ mihez, mivel és hogyan járul hozzá? Mit, mivel és hogyan befolyásol? S ha mindezen kérdéseket föl tesszük, a válaszuk egyértelmű; és ez meg fog lepni egyeseket. Szerintem az RMDSZ májusi kongresszusa nem az egymásnak feszülés, nem az elvi konfliktusok kongresszusa kell hogy legyen, hanem a szolidaritásé, vagyis a jó értelemben vett politikai összefogásé. Remélem, hogy így is lesz. Nagyon fontos nekünk, hogy a romániai magyarság és érdekképviselői szervezete, az RMDSZ az elkövetkezőekben egységet és erőt tanúsítson. Ez most

talán még fontosabb, mint az előző években. És remélem, hogy ilyen lesz a kongresszus.

Hogy mit kell felvetni ezen a kongresszuson? A programmódosító bizottság már vizsgálja a beérkezett javaslatokat, a cselekvési prioritásokat. És ez is meg fog lepni egyeseket, akik eredménytelennek tekintik az elmúlt időszakot: a marosvásárhelyi kongresszuson megállapított cselekvési prioritásaink közül jó néhányat kihúzhatnak, mert megvalósultak. A törvényhozásban, például, azért csak léptünk előre. Bizonyos törvények megszülettek. Másrészt új cselekvési prioritásokat kell megállapítani, mert eltelt azóta egy bizonyos időszak. A Programot ellenben nem kell módosítani. Ez a legfontosabb: abból kihagyni, vagy abba beírni szerintem nem kell semmit. Az Alapszabályzatot viszont módosítani kellene. Az utóbbi időben egyre nyomatékosabban vetődik fel, hogy az értelmiség nap mint nap nem politizáló rétege, az egyházak képviselői, a szakmai szervezetek képviselői ott vannak a Szövetségi Egyeztető Tanácsban, de ez a Szövetségi Egyeztető Tanács nem vesz részt a politikai döntésekben. Csak konzultatív jellege van. Tehát valószínűleg meg kellene őrizni a Szövetségi Egyeztető Tanácsot, de az ott jelenlévő jelentős személyiségeket vagy azok egy részét be kellene vinni a Szövetségi Képviselők Tanácsába. Ugyanis rendkívül káros, ha jelentős és közösségünkben egyébként véleménynyomó szerepet betöltő személyiségek nincsenek ott a politikai döntésekben. Nem a mindennapi politikai munkában. Azon már túl vagyunk. Megtörtént a munkamegosztás. Vannak, akik vállalták a mindennapi politikai munkát. Vannak, akik a hivatásuknak élnek. Ez így természetes. Én most a döntések kialakítására és a döntések meghozatalára gondolok.

– Esetleg azok számára, akik nem tudják, ismételje meg: kikből áll a Szövetségi Egyeztető Tanács?

– A Szövetségi Egyeztető Tanácsban ott vannak történelmi egyházaink püspökei, ott vannak a társszervezeteink vezetői, tehát az Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület, az

Erdélyi Múzeum Egyesület, az Erdélyi Műszaki Társaság, Közgazdász-társaság, meg hasonló szakmai szervezetek képviselői; a Barabás Miklós Céh, a MURE; vannak ott független személyiségek is. Képviseltetik magukat az ifjúsági szervezetek... Most nincs előttem a lista, tehát elnézést kérek, ha valakit, nyilván többeket nem említettem. Tehát a Szövetségi Egyeztető Tanács számunkra nagyon hasznos volt. Nagyon fontos volt időről időre találkozni velük. De nem elegendő. Nem kerül be kellő súllyal a véleményük a döntésekbe.

– Általános vélemény, hogy az RMDSZ-nek a választópolgárokkal való való kapcsolata meglazult; esetlegessé vált. Gondoltak-e arra, hogy a kongresszust előkészítő időszakban jó lenne ezt a kapcsolatot rendezni? Felfrissíteni?

– Én azt hiszem, hogy most már, amikor ez a beszélgetés zajlik, rég túl vagyunk a hullámvölgyön. Tehát már hónapok óta, az ősztől erre fele az tapasztalom, hogy növekszik az érdeklődés az RMDSZ megszólalásai iránt. Találkozókon, fórumokon ez lemerhető. Tehát volt az elmúlt két és fél esztendőben egy hullámvölgy, de most, ebben a pillanatban nincs közöny irányunkban.

– És minek tulajdonítható ez a változás?

– Maga a román politikai élet sincs letargiában. Rossz helyzetben van, de nem bénítja közöny. A változás annak tulajdonítható, amire már utaltam, hogy a térség mozog, hogy vannak esélyek, rosszak és jók; de vannak alternatívák. És ezt mindenki érzékeli. Másrészt a szociális és gazdasági problémák nyilván számosak. A mi közösségünk is rossz helyzetben van egzisztenciálisan. De keresi a megoldást. Tehát én úgy látom, hogy érdeklődés van, és növekszik is. Hogy egyetértő-e vagy bíráló-e érdeklődés? Ez is, az is. Nem állítom, hogy feltétlenül csak az egyetértés hozza be az embereket egy-egy találkozóra. Behozza őket a kritika is. Ez természetes.

– További probléma: az opciók megértése és tisztázása. Hogy ke-

rülnek be a szervezetbe a közöség opciói? Tisztázódott-e hogy a szervezet mit intézhet el, és hogy mi az, amit mások kellene, hogy intézzenek?

– Nem hiszem, hogy tisztázódott volna. És igazán és véglegesen ez nem fog sohasem tisztázódni. Az RMDSZ-től sok mindent elvárnak, és joggal várják el; és sok mindent várnak el, amit viszont az RMDSZ nem teljesíthet. Amióta beléptünk a kormányba, többletfelelősséget vállaltunk, ez is tagadhatatlan. De azelőtt is, amíg ellenzékben voltunk, teljes spektrumú programunk volt. Tehát abban a programban is szerepeltek gazdasági, szociális kérdések, jelen volt az egészségügy, a környezetvédelem, a társadalom életének minden fontos fejezete. De gyakorlatilag, ha nem is mindenki, úgy tekintettek minket, mint kizárólag a kisebbségi nemzeti célok megvalósításáért küzdő szervezetet. Továbbra is így tekintenek bennünket. Ez a közvélemény-kutatásokból kiderül. De ma már felelősségre vonnak bennünket szociális és gazdasági kérdésekért; nyugdíjproblémáért; a tulajdonkérdésért; földkérdésért. Számon kérik tőlünk mindezt. Ezelőtt is kaptunk ilyen kérdéseket, de nem úgy tették fel, mintha az RMDSZ lenne az illetékes, hogy megoldja azokat. Most viszont kormányon vagyunk és felelősséggel tartozunk. Azt is tudják, nyilván, hogy nemcsak rajtunk múlik, illetve olyan mértékben múlik rajtunk e kérdések megoldása, amilyen arányban ott vagyunk a kormányban. De ma már ezeket a kérdéseket is számon kérik, és ha szükséges, felelősségre vonnak bennünket. Ez jelentős változás. Programunk e két részét nem is választanám el ezért egymástól. Mert ha szociálisan, gazdaságilag erősíteni tudjuk közösségünket, akkor az nemzeti identitását is jobban meg tudja tartani.

– De az RMDSZ-től üzenetet vár a románság is. Tetszik neki, amikor azt hallja, Öntől, hogy a romániai magyarság politikai úton, parlamenti úton, a törvények felhasználásával akarja elérni céljait. De a románság az RMDSZ-t politikai pártnak is tekint, és ilyen szempontból is vannak elvárásai vele szemben. Mint hatalmon lévő párttól elvárja a reform gyorsítását, az országos ügyek megoldását, ugyanúgy, mint a saját pártjaitól. Milyen üzenetet fog kapni?

– A mi üzenetünknek az a része, hogy politikai eszközökkel kívánunk

küzdeni a jogainkért, valóban rendkívül fontos, de most már várnám válaszként erre a románság üzenetét is. Hogy méltányolják ezt, és nemcsak nyugtázzák, hanem magatartásukkal azt bizonyítsák, hogy amikor egy kisebbségi közösség politikai eszközökkel küzd a jogaiért, akkor annak eredménye van. És nem azt kellene bizonyítaniuk, hogy ezekkel az eszközökkel nem lehet eredményt elérni.

– Ez lenne az a bizonyos pozitív válasz, amit emlegetett a Koszovóval kapcsolatos parlamenti vita során is?

– Igen. Azt várjuk a románságtól, hogy ezt válaszolja. És ami pedig a nyugtató üzeneteket illeti, nekünk van szükségünk nyugtató üzenetre! Azt a látszatot teremtik mindig, hogy nekünk kell a románságot állandóan megnyugtattunk. Tehát a kisebbségnek kell a többséget állandóan simogatni és nyugtatgatni, nehogy megijedjen. Hát én ezt egészen furcsának tartom. Ha valakit nyugtatni kell, akkor minket kell nyugtatni. A kisebbséget!

– Nem tételezhető fel az, hogy a többség beteg, és azért kíván annyi nyugtatót?

– Nem hiszem, hogy a többség beteg lenne. A többségnek le kell vetkéznie egy bizonyos mentalitást. De azt a látszatot kelteni, hogy itt nekünk állandóan féltünk a többséget, nehogy megijedjen, nehogy összeroppanjon a magyar fenyegetéstől, az mégis csak túlzás... Bajban van egész Románia, ez más kérdés. Pontosan amiatt a szemlélet miatt van bajban, amiből nem tud kilábalni a román politikai elit. Mi pontosan ebben segíthetünk, a szemléleti változásban. Természetesen rendkívül fontos, hogy nekünk jó szakembereink legyenek a kormányban, államtitkárként, miniszterként, és ezáltal bizonyítsuk, hogy e kollégáink szakmailag helytállnak. De én nem hiszem, hogy különösen bizonygatni kellene, hogy a magyarok képesek helytállni. Sőt, különösképpen akkor, amikor a határon túl a magyar szakemberek bevitték az országot a NATO-ba – Magyarországról beszélek, akkor nem hiszem, hogy nekünk itt, Romániában állandóan azt kellene bizonygatnunk, hogy helyt tudunk állni; el tudunk látni egy igazgatási feladatot vagy eleget tudunk tenni egy titzségnak. Hogy a mi miniszterünk vagy a mi államtitkárunk is el tudja kellőképpen látni a feladatokat, ez nem elegendő. És nem is így dolgoznak a kollégáink... Nekik

oda más szemléletet, friss szemléletet, új szemléletet, a változás akaratát és a reform akaratát kell bevenniük. A feladatok végzésén túl... És meg kell próbálnak hatni a román politikai életre és a román közéletre. Ha ezen a téren valamit fel tudunk mutatni, ez a legfontosabb. Természetesen mit üzenünk a román közvéleménynek? Számára valóban fontos az, hogy a magyar szakemberek is az egész társadalom javára dolgozzanak. És így is történik. A román sajtó nem mindig mutatja föl ezt, inkább a különosságokra és a sajátosságokra figyel. Dehát, hogy csattanósan próbáljak fogalmazni: már az egészségügy-miniszterünket pontosan úgy szidják, mint egy román minisztert! És csak néha néha jut eszükbe, hogy azért kellene szidni, mert magyar; már mint az ő régi szempontjuk szerint.

– Ez is valami. De visszatérnék arra, hogy országos politikai pártnak tekintik az RMDSZ-t. És az országos politikai párttól elvárják, hogy dialógusban legyen az országgal. A magyarsággal már folyik ez a dialógus. De a románokkal való párbeszédet is meg kellene oldani. Annak idején, az elnökválasztási kampány során Frunda nagyon jól művelte ezt a dialógust. Utána abbamaradt. Hozzá kellene látni újra...

– Ezzel én is egyetértek. Nagyon sok a munkánk, rendkívül feszítetten élünk, de így is energiát kellene erre fordítani. Hogy konkrét példával válaszoljak, élmény volt számomra, amikor Dan Pavel meghívására előadást tartottam a Bukaresti Egyetem politikatudományi karán, a másodéven. Az RMDSZ-ről, céljairól, jellegéről beszéltem, tehát amiről most is beszélünk. Rendkívül jól esett, ahogyan ott a román fiúk, lányok érdeklődtek az RMDSZ iránt; fontos kérdéseket tettek föl. Tehát az előadás után párbeszédre is sor került. Jó párbeszédre. Ilyenkor újból és újból megbizonyosodom én is, hogy ez mennyire fontos. Nagyon nehéz nekünk erre időt szakítani, különösen amikor lekötjük egymás energiáit RMDSZ-en belüli...

– ... civakodással.

– Sokszor civakodással is, így van. De akkor is egyetértek vele, ezt a románokkal való párbeszédet programszerűen kellene folytatni.

– Románt is, magyart is egyformán érdekel. Mindkettőjük számára egyformán tisztázni való az, hogy a radikalizmus és a mér-

sékeltebb menetelés állandó harca az RMDSZ-en belül hová vezet? Ez a küzdelem hozhat-e valamit? Vagy hozott-e valami jót e két közösségnek, az országnak?

– Nagyon sokszor és az esetek legnagyobb részében álproblémának tartom ezt. Azért mondom, hogy csak a legnagyobb részében, mert vannak olyan esetek, helyzetek, amikor elkerülhetetlen, sőt szükséges az, hogy valós vitát folytassunk arról, hogy taktikailag jól járt el az RMDSZ, tehát keményebben vagy pedig lágyabban kellett volna fellépnie, megközelíteni egy kérdést...

– Szóval taktikai szintű, probléma?

– Taktikai. Vannak ilyen esetek. De alapvetően, hogyha a politikai eszközök használatát tekintjük, álproblémának látom sokszor azt, hogy radikalizmus avagy mérsékelttség. Mert ha a politikai eszközökről van szó, akkor a vita most talán arról szólna, hogy az RMDSZ ha mérsékeltlen lép föl, akkor keveset ér el a kormányzásban, és ha radikálisan, akkor többet. Először is nem fogadom el azt, hogy mérsékeltlen léptünk föl; nem fogadom el ezt a beállítást. A közvélemény nagyon jól tudhatja, hányszor mentünk el a falig, hányszor mentünk el a szakításig. Arról lehetne beszélni, hogy miért nem szakítottunk esetleg egy adott ponton? De ebben az esetben nyilván fel kellene tenni a kérdést, hogy akkor most mi lenne? Tehát, aki azt mondja, hogy miért nem szakítottunk végképpen ősszel a koalícióval, annak felelnie kellene arra is, hogy most hol tartanánk, és mi lenne? Tehát ezt a kérdést is föl kell tenni. A közvélemény is láthatta, más kérdés, hogy az üzeneteket sokan eltorzítják, hogy hányszor ütköztünk a koalíción belül, hányszor nőttek elviselhetetlenné a feszültségek az RMDSZ és a partnerei között. Ilyen értelemben ennél keményebben föllépni azt jelenti, hogy nem kellett volna vállalkozni a kormányzásra, vagy pedig, hogy szét kellett volna szakítani ezt a szövetséget. Erről lehet beszélni de akkor föl kell tenni a kérdést: utána mit tettünk volna. Mert aki azt állítja, hogy másképp lépett volna föl és többet ért volna el, kíváncsi vagyok rá, hogy ezt az állítást hogyan folytatja. Tehát: konkrétan hogyan lépett volna föl és mit ért volna el másfajta föllépéssel? Én ezt álvitának tartom, illetve álproblémának. Amiről lehet vitázni, hogy politikai eszközökkel érdemes-e, lehet-e a romániai magyarság helyzetén változtatni? A politikai eszközökön mit ér-

Patrubány Miklós, a Magyarok Világszövetségének elnökhelyettese, a Világszövetség Erdélyi Társaságának (VET) elnöke, az Egyesült Államok nyugati parti közösségeinek meghívására az USA-ba látogatott. Röviddel ezután következett a dicsőséges 1849-es Tavaszi Hadjárat emlékünnepeinek sorozata. Ennek tiszteletére a VET elnöke a CSEMADOK meghívottjaként felvidék körutat tett.

A VET legfontosabb hírek közé tartozik, hogy Székelyföldön, a háromszéki Gelencén nekiláttak ama székelykapu megfaragásának, amit Lengyelországban, Sztary Saczban, Ószandecen fognak felállítani abból az alkalomból, hogy ez év júniusában II. János Pál pápa szentté avatja Árpád-házi Boldog Kingát, IV. Béla királyunk leányát, Szent Margit hűgát. A kapuállítást Erdély római katolikus magyar egyházának papi méltóságai is támogatják. A 10 m hosszúságot meghaladó székelykapu elkészítésének költségeit a VET fedezi, céladományokat szívesen elfogad. A tervezést Erdély jelenleg legkiválóbb műépítész, Zakariás Attila tervezőirodája végzi, a faragás munkálatait az alsócsernátoni Haszmann Pál és Haszmann József irányítják Both László gelencei faragómester műhelyében. Varga Mihály sepsiszentgyörgyi szobrász faragja a domborműveket. Jelentős szerepe van a vállalkozásban Pakó Benedek szászrégeni plébánosnak, aki a kapu legigényesebb faanyagát adományozta. Részt vesznek a munkálatok ellenőrzésében a VET vezetői, Ördög-Gyárfás Lajos alelnök, Toró T. Tibor ügyvezető alelnök.

Az ügy sikere, sorsa Patrubány Miklós elnök vállalt nyomja, aki kötelezettséget vállalt a sikeres véghezvitelért. Hatalmas lehetőség ez, hogy újabb dokumentuma szülessék a közmondásosan híres lengyel-magyar barátságnak, különös tekintettel az erdélyi magyarságra, jelesen a székely nemzetrészre.

tek? Parlamenti munkát; helyi közigazgatásban való részvételt, önkormányzatokban való részvételt; és nemzetközi intézményekhez, fórumokhoz való fordulást, azokkal való kapcsolatot. Tehát Európa Uniót, Európa Tanácsot, ENSZ-t stb. Ezekről kell beszélni! Akarjuk-e ezeket használni hatékonyabban? Akarunk-e ott lenni a megyei tanácsokban, a városi tanácsokban, helyi tanácsokban, vagy ki akarunk vonulni? Akarunk-e ott lenni a parlamentben, vagy ki akarunk vonulni? Ha a parlamentben ott vagyunk, amikor a kormányzás alkalmas eszköznek bizonyul, akarjuk-e használni, vagy nem akarjuk? A nemzetközi fórumokkal milyen kapcsolatot tartunk? Hogyan van ez ellentmondásban például a belső politikánkkal, vagy hogyan nincsen ellentmondásban? Ezekről a kérdésekről lehet vitázni. De az ezekről szóló vita akkor válik radikalizmus és mérsékelttség vitájává, amikor arról beszélünk, hogy lépjünk ki ezeknek a politikai eszközöknek a keretéből, avagy maradjunk benne... Nem tagadom, látom, hogy vannak olyan álláspontok, különösen indulatiak, érzelmiek, szenvedéllyel teltek, őszinte elkeseredettséggel teltek, amelyek azt mondják, hogy nem érdemes. Hogy nincs miért politizálni. Hogy ezzel csak elfedjük a bajt. Dobjuk félre ezeket az

eszközöket, és használjunk más eszközt! Eljuthatunk egy ilyen dilemmáig. De utána meg is kell adni rá a választ. Az én álláspontom tiszta és világos. Most Európában ebben a részében, ha valamiben bízhatunk: egységünkben, erőnkben igen. De abban akkor, hogyha az egységet és erőt a politika színterén valamiképpen a közösségünk javára tudjuk kamatoztatni úgy, hogy ez az egyébként törekény, rossz állapotban levő és eléggé rossz közérzetű közösség itt maradjon a szülőföldjén, és ne vándoroljon el többek közt azért is, mert mi megijesztjük, megriasztjuk, azt üzenjük neki, hogy itt nincs értelme, itt úgysem lesz semmiből semmi, hogy a románokkal úgysem lehet semmit elérni. Aki ezt mondja, az akkor mondja meg azt is, hogyan tudunk elérni valamit. Mert ha csak ennyit mond, és utána három pont következik, abból közösségünk azt a következtetést vonja le, hogy akkor itt nem érdemes élni, akkor el kell menni máshová, és ott kell élni. Márpedig az én ars poeticám nem ez. Az én ars poeticám az, hogy ez a föld valóban a mi földünk, a szülőföldünk. Ott, ahol születünk. És meg kell tartanunk a szülőföldünket, és ott meg kell maradnunk.

*Kérdezett:
Zsehránszky István*

LESZ NEMZETGYŰLÉS, nemzettagsági igazolvány?

1998. szilveszterén Dr. Pellionisz András, negyedszázada az USA-ban élő magyar állampolgár, az MTA doktora, a NY University volt professzora, az ÁMOSZ egyik frissen újraválasztott igazgatója, a Szilíciumvölgy informatikusa "Nemzet" Magyar Internet Világlap <http://www.sziliciumvolgy.com/nemzet> sus.nemzet@magyar.sziliciumvolgy.com című honlapján **Egy Milleneumi Nemzetprogram Éve** címmel felhívást vitt a világhálóra, melyet magáévá tett az ÁMOSZ (Amerikai Magyarok Országos Szövetsége), a MAOSZ (Magyar Amerikaiak Országos Szövetsége) és az AMSZ (Amerikai Magyar Szövetség) is. Mint utóbbi híradásaiból kiderült, órákon belül csatlakozott a Nemzetprogramhoz az RMDSZ sepsiszentgyörgyi szervezetének elnöke is... S mert a román sajtóban immár kommentárok, különféle hírek jelentek meg a kezdeményezéssel, illetve a csatlakozással kapcsolatban, s mert minden bizonnyal olvasóinkat is érdekli a kezdeményezés, alábbiakban a tervezet fontosabb kitételeit, illetve a sepsiszentgyörgyi RMDSZ-elnök levelét közöljük.

Egy Milleneumi Nemzetprogram Éve

A második ezred elköszönő évében egy soha vissza nem térő lehetőségünk van. Ha a nemzet akarata elegendő, mind a legújabbkori, XX. (büntető) századot, mind pedig ezeréves államiságunkat, a Szentkoronával összefogott nemzet dicsőséges milleneumát pozitív tónusban, a konok nemzetépítés fokozatosságának eredményességével zárhatjuk. Egy nemzetprogram felállításával...

Egy nemzetprogram mai legnagyobb tétőpontja nem az ország testének csonkasága, hanem hogy a

Természetes, hogy a magyar nemzet fiai/lányait – honpolgárait – függetlenül attól, mely földrajzi helyen élnek, ugyanazok a kérdések foglalkoztatják. Ki a szülője a "nemzetspolgár" fogalomnak, Csoóri Sándor, Duray Miklós vagy Magyaródy Szabolcs, talán nem is olyan lényeges. Nyilvánosan – legjobb tudomásunk szerint – Atzél Ferenc, Az Erdélyi Magyarsáért Alapítvány titkára vetette fel Az Erdélyi Szövetség emlékülésén 1998. november 28-án. Hogy lesz-e belőle elfogadott, jogi terminológia – a jövő titka. Addig is szerkesztőségünk közzé tesz néhány eszmefuttatást a nemzetspolgár fogalommal kapcsolatban.

nemzet teste (és lelke) csonka. A nemzettest óriási tagja (hatmillió a tizenhatból, vagyis 40%) kirekesztetten, sőt számolatlanul sodródik a legújabbkori népvándorlás viharában. Amíg a nemzet fogalmi-érzelmi-jogi egységét fokozatosan be nem gyógyítjuk – hiszen ez csakis rajtunk, nemzetünkön múlik! – meddő, sőt álszent dolog az ország világpolitikától függő trianoni csonkaságán sopánkodni. Sem az immár ötödik évfolyamába lépő napilap, a Nemzet c. Magyar Internet Világlap, sem jómagam soha nem titkoltuk, hogy a több mint másfél millió (amerikai) magyar emigráció távlati célja minden magyar állampolgár alapvető politikai jogának, a választójogának, minden diszkrimináció

nélküli elismertetése. Hosszú távon és igazán ezt a megoldást kell célba vennünk a nemzettest egységének helyreállítására...

Mára bizonyos, hogy sem a magyar állampolgárok diszkrimináció nélküli választójoga, sem más, ún. "kétharmados" parlamenti többséget igénylő Alkotmánymódosítás, illetve Alkotmányozás kétezerig semmiképpen sem valósítható meg. Kétezerre helyére kerülhet azonban egy program, sőt az már első tetteiben is megnyilatkozhat. Kiemelkedhet, egyre szélesedő elfogadásra találhat egy útiter, amely előbb-utóbb elviszi a magyarságot a nemzeti egység céljához – s csupán rajtunk múlik, hogy mennyit is valószínűleg meg belőle már kétezerre. Egy, a 2000. augusztus 20-án először összeülő, a Szentkoronára felesküvő NEMZETGYŰLÉS lehetne a legkönnyebben megvalósítható és leginkább korszakalkotó – múltat és jövőt összekötő szimbolikus és gyakorlati – eleme az alábbiakban vázolt összefogó tervezetnek. Magyarok összehívásához nem kell "kétharmados parlamenti többség" csupán a nemzet akarata.

Egy NEMZETGYŰLÉS létrehozásához mindenekelőtt és alapvetően újra kell alkotni a nemzet fogalmát. Istennek hála, a jelen koalíció megtette már az axiómatikus lépést, kijelentve, hogy "a nemzet határai nem azonosak országunk jelenlegi határaival". Társadalmunk kinyílt tehát Trianon, majd a kommunizmus hermetikus elzártságából. Ehhez – paradox módon – az ún. "nyílt társadalom" lihegése is hozzájárult. Országunk most nyitva áll nem csak függetlenségünk jogilag is korlátozott NATO és EU csatlakozás előtt, hanem a gyakorlati leigázást jelentő nemzetközi "multik", a karvalytőke, az internacionalizmus különböző megjelenési formái, a nemzetközi maffiák és drog kartellek, a legújabbkori népvándorlás (mind illegális em-

bercsempészeti, mind betelepítési) hullámai számára.

A kinyílt országot (bár annak átjáróház jellegét a jelen koalíció máris valamelyes sikerrel mérsékli) sohasem fogjuk tudni hermetikusan visszazárni – és trianoni méretekre nem is akarhatjuk, hiszen a nemzettestrészek kizáródását idézte és idézi elő. Az egyoldalú ország-nyíltságot – annak szükségszerű visszafofása mellett – az azt kompenzáló jellegű nyíltsággal, a nemzet világ-méretű definíciójával tudjuk ellen-súlyozni.

A nemzetnek nem csak axiomatikusan, de gyakorlati intézkedésekkel ki kell nyílnia, hogy szellemének hazai pislákolásába bekapcsolja azokat a különálló tüzeket, melyek jelenleg kirekesztettek belőle. Csak így válhat egy nagy lobogássá. Tényként kell elfogadnunk azonban, hogy – mint ahogy országunk ezeréves határai sem visszaállíthatók egyik pillanatról a másikra – kétezerig még állampolgárságot sem nyújthatunk a világ minden magyarjának. Sőt, a realitás szerint még az útlevelemmel rendelkező magyarok, vagy akár csak a választás napján külföldön tartózkodó állampolgárok választási jogát sem tudjuk érvényesíteni ezeréves keresztény európai országunk-nemzetünk tagjainak. Azt is leszögezhetjük, hogy a Kárpát-medencében a jelen határainkon túlra került nemzetrészeink többsége olyan siralmas állapotban van, hogy önerejéből-önszervezéséből aligha tudja kiharcolni még leg-elemibb jogait sem. A küzdelem vezetése a legkedvezőbb helyzetben lévő, több mint másfél milliós amerikai magyarság hivatott....

Mi az a megvalósítható eszköz, melyet az amerikai magyarság önszervező jelleggel kiharcolhat, s melyet a világ bárhol, tehát a Kárpát-medencében is szétszórt nemzetrészek javára felhasználhatunk?

A NEMZETTAGSÁGI-IGAZOLVÁNY kiállítható a világ magyarjai részére, és ennek rendszerét e javaslat szerint kétezerig fel kellene állítanunk. A "Nemzettagsági igazolványt" magyar állampolgárok (személyi szám, személyi igazolvány, útlevelem alapján, automatikusan megkapnák. Tárgyilag nekik nem is lenne muszáj kiosztani, a meglevő állampolgársági dokumentum azt he-

lyettesíti. Számukra az új intézménynek gyakorlati jelentősége aligha lenné, azon erkölcsi fennkölt érzésen kívül, hogy ezzel egy tizenhatmilliós világközösség egyenlő tagjává emelkednének. Szigorú, és itt szándékosan nem részletezett szabályok szerint azonban a bárhol élő nemzettagjaink is megkaphatnák kérsükre ezt az igazolványt (és a személyi szám rendszerével kompatibilis azonosító számot). A világban élő magyarok részére egy ilyen fényképes igazolvány, a nemzethez való tartozás hivatalos dokumentumaként, még akkor a legféltebb kincsükké válna, ha annak semmiféle gyakorlati jelentősége nem volna.

De lenne. Talán fokozatosan, és nem mindjárt mindent, de egyre többet megvalósítva a nemzetprogramból. Először is a "nemzettagsági igazolvány" rendszerével már 2000-re kialakulna valami halovány mértékünk, hogy számokban-térben nagyjából hol is vannak nemzetünk határai. Mekkora is az ausztráliai, USA-beli, kanadai magyarság, hányan is esküdnek fel már az első pillanatban a Szentkoronára a Kárpát-medencében. Lenne 2000-re egy kezdeti "népszámlálás", egy "lajstrom" nem csak hazánk területén tartózkodó állampolgárainkról, de a nemzetről is. A fogalmi, erkölcsi érteken túl, a "Nemzettagsági Igazolványok" adatbankja már a nemzetprogram gyakorlati megvalósításának alapvető eszköze is lenne. A "nemzettagsági igazolvány" rendszer a NEMZETGYŰLÉSSEN helyet foglaló képviselők kiválasztására is alkalmas lenne.

A NEMZETGYŰLÉSSEN e tervvázlat szerint a világi magyarság olyan szervezeteinek képviselői (is) szerepelnének, akiket megfelelő számú "nemzettagsági igazolvánnyal" rendelkező nemzettestvéreink választanak erre a szent feladatra – és mely szervezeteket tagjaik száma és tevékenysége, súlya alapján e szerepre az otthoni magyarokat képviselő ORSZÁGGYŰLÉS is elfogad... A harmadik évezredbeli első Nemzetgyűlésben való képviselőre a világi és otthoni magyarság szervezeteinek jelentkezniük kellene – s a mandátum-kérvényt szigorú (ám itt szándékosan nem részletezett) kritériumok alapján (pl. a Nemzeti-Kulturális Örökség Miniszterének, vagy a Magyar

Világszövetségének javaslatára) az Országgyűlésnek kellene elfogadnia, egyszerű többséggel...

Aki nem él az emigrációban, annak talán elképzelhetetlen, hogy milyen pezsdülést, alapjában demokratikus önszerveződést indítana meg ez a folyamat! Olyan hatalmas momentumot generálna, amely nem csak a 2000-ben tartandó NEMZETGYŰLÉS átütő és gyakorlati eredményeket is szolgáltatna.

Amerikai, német és izraeli precedensek szakértő taglalása jelenthetne igen sokat az elfogadtatásban. Az amerikai joggyakorlat is pl. világosan megkülönbözteti az állampolgárságot (citizenship) a nemzeti hovatartozástól (nationality). Lehet pl. valakinek USA állampolgársága (citizenship), de ugyanakkor magyar nemzeti származása (national origin, nationality). Sőt, az USA útlevelem nyitva tartja pl. annak lehetőségét is, hogy valaki "USA national" de nem "citizen" (amerikaiságra jogot szerzett, pl. ott született egyén, aki azonban állampolgári okiratát, pl. útlevelemet, nem váltotta ki). Ugyanígy lehetne valaki Erdélyben "Hungarian national" (magyar állampolgárságra jogosult nemzettag) anélkül, hogy magyar állampolgárságát kiváltaná, s így háborítatlanul csakis Románia állampolgára lenne, de "Hungarian national" ("nemzettag") természet-adta állapota nem csak elvben, hanem papírral igazolva is lenne. Hasonlóképpen közismert, hogy mind németországi, mind izraeli bevándorlási szabályok világosan megkülönböztetik, előnyben részesítve, a német (illetve zsidó) nemzethez természetes módon tartozó tagokat. Ilyen, a világban általánosan elfogadott precedensek alapján a magyarságnak is nem csak kötelessége, hanem joga, hogy a magyar nemzethez való tartozás kérvényezett vizsgálata alapján az eredményről okiratot állítson ki...

Ami a mechanizmust illeti, a várhatóan lavinaszerűen begyorsuló "nemzettagsági igazolvány"-kérvények özönét pl. az egyszerűség és gyorsaság kedvéért olyan módon lehetne megindítani, hogy a vizsgálat azonos lenne avval, hogy vajon magyar állampolgárság adható volna-e a folyamodó személynek. Ily módon erdélyi, felvidéki, délvidéki, kárpátaljai nemzettestvéreink úgy juthatnának "nemzettagsági igazolvány-

KOCS JÁNOS ÚRNAK

SEPSISZENTGYÖRGY MEGYEI JOGÚ VÁROS RMDSZ SZERVEZETE ELNÖKÉNEK

Dr. Pellionisz András "Nemzettagsági Igazolvány" gondolata érdekes, hasznos, a gyakorlatban kivitelezhető. Áthidaló megoldás a kettős állampolgárság megadásáig a politikai, jogi bonyodalmak elkerülése végett.

Személyesen támogatom a "Nemzetprogram"-ban foglalt törekvéseket, elgondolásokat, a nemzetrészek összefogását. Csatlakozom az AMOSZ, a MAOSZ és az AMSZ gondolatához: magyar Nemzetgyűlés szervezése, Nemzetgyűlési Képviselők választása.

A Kárpát-medence határon kívül rekedt magyarsága identitásának megőrzéséhez, szülőföldön való boldoguláshoz, biztonságos otthonteremtéséhez, gazdasági, társadalmi, politikai esélyegyenlőségéhez csak az önrendelkezésen alapuló autonómia-rendszer megvalósítása nyújthat biztosítékot és kellő garanciát.

Ütött az óra. Itt az ideje, hogy a nemzetrészek és a nemzettagok számot vessenek önmagukkal, összefogjanak és szolidaritást vállaljanak egymással és a nemzet minden tagjával. Ez lenne az intézményesített magyar-magyar összefogás egy lehetősége, kiút az önmarcangoló trianoni traumából, egy olyan nemzet jövőtelepítésének kezdete, amely a hangsúlyt nem a múltra, hanem a jelenre és a jövőre teszi.

Az utódállamokban élő nemzettagok számára a "Nemzettagsági Igazolvány" alternatívát biztosíthat a schengeni egyezmény korlátozó intézkedéseivel, a kirekesztő utazási, kommunikációs szabályokkal szemben.

Romániában a Német Demokrata Fórum tölti be 1990 óta ezt a korlátokat áthidaló szerepet a romániai német nemzettagok számára:

- Minden, a német nemzethez való tartozását, német eredetét születési bizonyítvánnyal, egyházi keresztlevéllel igazolni tudó, a német nyelvet ismerő személy jogos évi három hónapos németországi tartózkodásra;
- Az útlevél beszerzéséhez szükséges minden formaságot, beleértve a vízum bepecsételését is az útlevélbe a Konzulátuson, a Fórum intézi díjmentesen, megkímélve a fórum tagjait a nehézkes, időigénylő és anyagi megterheléstől;
- A Fórum más szolgáltatásokat is biztosít tagjai számára, mint pl. orvosi és gyógyszer ellátás, jogi tanácsadás, a rászorultak anyagi és pénzügyi támogatása;
- A Fórum tagjai tagdíjat fizetnek, amelynek értéke személyenként évi 5 dollárnak megfelelő lej.

A Német Demokrata Fórum tagjaként is mindezt személyes tapasztalattal tudom. A "Nemzettagsági Igazolvány" új dimenziót adna a Kárpát-medence magyarsága érdek- és középviselői szervezeteinek.

Íme, miért gratulálok dr. Pellionisz András egyszerű, nagyszerű és mélyreható ötletének!

Sepsiszentgyörgy, 1999. március 1.

Király Károly

tatva bepecsételt vízum nélküli halálátogatást, illetve preferenciális hazatelepülést tehetne lehetővé. Nem feltétlenül már az elkövetkező hónapokban megvalósítva, esetleg 2000-nél későbbre halasztva, mint ahogy az EU csatlakozást halasztják nekünk. Feltétlenül az EU csatlakozás előtt kell azonban a speciális "magyar visszatérési jogra" megoldást találnunk, mivel ezt (is) kétségkívül megnehezítené, ha adigra elhalasztjuk...

E vázlat előterjesztője felkéri mindazon személyeket, szervezeteiket és hivatalokat, hogy a "Nemzet" Magyar Internet Világlapon keresztül csatlakozzanak a felhíváshoz, tervezethez és mozgalomhoz. Akár hozzászólásaikkal, javaslataikkal, módosításaikkal, akár támogatásukkal. A fenti programvázlat nyilvánvaló módon a fokozatosság és politikai lehetőségek praktikumán alapszik, ám a látszólag szerteágazó szálat konvergens módon vezethetnek egyértelmű távlati céljainkhoz. Világos pl. hogy mihelyst beérik a demokratizmus folyamata egy diszkrimináció nélküli állampolgári szavazati jog elismerésére, annak mechanizmusa a javasolt "nemzettagsági igazolvánnyal" már helyén lesz, s így a megvalósítás rendkívüli mértékben megkönnyebbedik. Ennél is sokkal fontosabb azonban, hogy a Szentkoronánk és Országházunk nem a jelenlegi országhatárokra, hanem egy annál kiterjedtebb nemzetre, és keresztény Európába integrált közép-európai stabilitást garantáló hatalmi formációra készült, és történelmileg bizonyította, hogy minden egyéb mesterséges alternatívánál alkalmasabb annak megvalósítására. A Szentkorona stabil alapnemzetének és társult nemzetek ezeréves ünnepét legalkalmasabb módon úgy ünnepelhetnénk, hogy újra megnyithatnánk annak történelmileg igazolt rendszerét a harmadik ezredévre is. Ilyen építő munka sokkal többet érhet, mint meddő kesergésünk régmúlt Trianonokon. A fenti tervvázlattal 1999 a nemzet próbaéve, a nemzetprogram vitalitásának mércéje lehet, hogy vajon mennyit tudunk megvalósítani a lehetőségekből, szűkösszögterületünkön belül. A fentiek senki másan nem múlnak, csak rajtunk. Vajon mennyire futja ebből a nemzet akarata?

hoz", hogy avval semmiben sem sértenék romániai, szlovákiai, ukrainai, szerbiai, illetve horvátországi állampolgárságukat, mivel nem lennének magyar állampolgárrá avatva csupán állampolgári alkalmasságuk lenne megvizsgálva, és készenlétbe helyezve. Jogi helyzetük így nem különbözne az ottani, német, illetve zsidó nemzethez tartozó helyi illetőségű állampolgároktól. Mint tudjuk, sem Szlovákia, sem Románia, sem Ukrajna, Szerbia vagy Horvátország nem kívánja kétleni a német, illetve zsidó nemzethez tarto-

zás jogát – így magyar viszonylatban is csak (az ily módon elkerült) kettős állampolgárság", ellen lehetne kifogásuk, a "nemzettagsági igazolvány" ellen nem. Továbbmenően, immár-égető gyakorlati problémát illetően, tudjuk, hogy a német, illetve zsidó nemzethez tartozók számára anyaországuk biztosítja a "visszatérési jogát". A magyar "nemzettagsági igazolvány" (hasonlóan az útlevélbe csak "betétlapként" mellékelt, nem pedig bepecsételt izraeli vízumhoz), a román, szlovák, ukrainai, szerb, horvát útlevél mellett felmu-

Kárpát-medencei állampolgárság

Sok szó esik ma az utódállamok magyarságának megadandó különleges státusz elképzeléseiről. Ugyanígy ha bekerülünk az Európai Közösségbe, be kell tartanunk a Schengeni Egyezmény határvédelmi rendelkezéseit. Azok pedig hátrányos helyzetbe hozzák a határon kívül rekedt testvéreinket. Ezek a rendelkezések Nyugat-Európa előzőnlését hivatottak megakadályozni. Ez természetesen teljesen érthető, hiszen senkinek sem áll érdekében beengedni a harmadik világból érkező milliókat; akik szívesen elcserélnék a teljes létbizonytalanságot akármilyen alacsony színvonalon is, de életbiztonságot nyújtó Európáért.

Az invázió természetesen ma is teljes erővel folyik. A magyar határokon naponta fogják el a tiltott határátlépést megkísérlőket. Minket nem nagyon zavarna, ha a menekülők tovább mehetnének, ez azonban úgyszólván lehetetlen. Az osztrákok igen komoly védelmi erővel állnak a határon, s az elfogottakat visszatoloncolják Magyarországra. Ez pedig rengeteg gonddal és költséggel jár. Ráadásul a nyugati újságokban időn-

ként megjelennek a tudósítások a magyar hatóságok "embertelen" bánásmódjáról.

Nos, felvetődött a kettős állampolgárság megadásának a lehetősége is. Magyar útlevél birtokában a magyarok szabadon közlekedhetnének a határokon. Ez persze kellemetlen bonyodalomhoz is vezethetne. Főként az irigység játszana nagy szerepet. Szomszéd a szomszédra haragudna meg, a vegyes házasságokat élők a rokonoktól idegenkednének el, kormányok tiltakoznának. Az utóbbi volna a legkisebb gond, hiszen Nyugat-Európában van néhány precedens ennek megoldására. Ezenkívül az Unióba igyekvő kormányok jobban teszik, ha nem tiltakoznak s nem élnek retorziókkal.

De ha már lúd, legyen kövér! Vessük fel a lehetőségét annak, hogy mindazok kaphatnának egy különleges magyar útlevelet, akik igazolni tudják kárpát-medencei őslakos származásukat, akár magyarok, akár nem. Köztudomású, hogy 1920-ban sehol sem tartottak népszavazást arról, ki, milyen államban kíván élni – Sopron kivételével. Az akkori vi-

szonyok ismeretében biztosak lehetünk abban, hogy a nemzetiségeink fele sem akart Csehszlovákia, Nagy-Románia és Jugoszlávia polgára lenni. Ezeket az államokat a győztes nagyhatalmak hozták létre, leplezetlenül erőszakos eszközökkel. Ha a nemzetközi jog apjának tekinthető Grotius tanait vesszük tekintetbe, az egész eljárás erkölcstelen, illegális s fenntartásuk csakis erőszakos eszközökkel lehetséges.

E tények tudatában miért büntetnénk azokat, akiknek őseiről nem tételezhető fel hitelt érdemlően az elszakadás kívánsága és ilyenirányú cselekmény elkövetése?

Adjuk meg tehát azoknak a népeknek a még egy ideig kiváltságokkal járó különleges magyar útlevelet, akiknek ősei sok száz éven keresztül a Szentkorona védelmének előnyeihátrányait élvezték vagy velünk együtt szenvedtek. Ezzel a gesztussal nemcsak az egyéneknek tennénk apróbb-nagyobb szívességet, hanem a Duna-völgy népeinek a megbékélését és Európa rendjét is szolgáljuk.

Magyaródy Szabolcs

Németországi honfitársaink és az anyaország

A nemzetpolgárság a megoldás?

A Németországi Magyar Szervezetek Szövetsége örömmel vette tudomásul, hogy az Orbán-kormány intézményesítette a kapcsolattartást, a rendszeres magyar-magyar csúcsot a határon túli magyar szervezetekkel. Ifjú *Klement Kornél* elnök és *Szutrély Péter* elnökségi tag azonban azzal nem ért egyet, hogy kizárólag olyan külföldön élő személyekkel tartsák a kapcsolatot Budapesten, akik új hazájukban valamiféle fontos állami vagy közhivatali funkciót töltenek be. Szutrély nyomatékosan aláhúzta: tévhit, hogy például *Tom Lantos* képviselheti az amerikai magyarságot, mivel egyáltalán nem él magyar társasági éle-

tet. Az MVSZ jelenléte természetesen elfogadható ezen a fórumon a németországi magyarság számára. Ha azonban egyszer már létezik magyar-magyar csúcs, ezen a németországi magyar szervezetek elnöksége és a tagság is szeretne ott lenni – szögezték le.

A határnyitás tízéves évfordulójáról szólva hangsúlyozták: szeptemberben olyan személyeket szeretnének meghívni, akik közvetlen tanúi voltak a történelmi eseményeknek. Reméli, hogy a frankfurti könyvvásárra ellátogató magyar miniszterelnök talál módot végre arra, hogy találkozzon a kint élőkkel. Az elmúlt hónapokban *Göncz Árpád* köztársasági elnökkel s *Stumpf István* miniszterrel találkoztak a németországi látogatásaik során, ez annyi volt – az Orbán-kormány hivatalba lépése

óta –, mint az azt megelőző nyolc évben összesen.

A szövetség elnöksége nem kíván foglalkozni a kettős állampolgárság kérdésével. Bizonyosak abban: amint Magyarország tag lesz az Európai Unióban, komoly problémák keletkeznek az anyaország és a Kárpát-medencében élő, az EU-n kívül rekedő magyarság kapcsolattartásában, a határok átjárhatóságában. A megnyugtató megoldást mégsem a kettős állampolgárság fenntartásában, illetve bevezetésében látják, hanem – izraeli mintára – fontosnak tartanak az úgynevezett születési jog, a "nemzetpolgárság" elismerését, melynek révén minden magyar származású személy a magyar nemzet részét képezhetné.

(varjú)

BESZÉLGETÉS MOLNÁR GUSZTÁVVAL

Molnár Gusztáv magyar politológus, Erdély autonómiájának híve szerint az erdélyiek azért érzik megrövidítve magukat, mert kiválóbbak.

A Bihar megyében született Molnár Gusztáv a kolozsvári Babes-Bolyai Tudományegyetem Filozófia Karán szerzett diplomát Andrei Marga, jelenlegi oktatásügyi-miniszter és Ion Cristoiu újságíró évfolyamtársaként. Első összetűzéseire a Securitateval ebben az időben került sor annak következményeként, hogy az Echinoc c. folyóirat megjelenésével egyidejűleg Molnár Gusztáv egy magyar nyelvű lapot is szándékozott kiadni. Az egyetem elvégzése után azonnal Bukarestbe megy, ahol a Kriterion Kiadó szerkesztőjeként dolgozik, de párhuzamosan egy magyar értelmiségiekből álló kört szervez, melynek tagjai az ország különböző városaiban adnak egymásnak találkozót. Ezeken a találkozókön – saját szavai szerint – “a kommunizmus utáni korszakra készültünk fel, mert teljesen biztosak voltunk abban, hogy a kommunizmus össze fog omlani”. Ezen tevékenység miatt 1987-ben elbocsátják a Kriteriontól, miután a Securitate házkutatást tart nála, mely alkalmával több száz könyvet, kéziratot és hangszalagot koboznak el tőle, melyeket máig sem szolgáltatnak vissza.

Ezen incidens után, 1988-ban áttelepül Magyarországra. 1990-től egy évig főtanácsadói szerepkört tölt be a magyar kormány mellett a határon túli magyarok kérdésének szakértőjeként. Miután lemondott funkciójáról, Molnár Gusztáv megkezdte tevékenységét a Teleki László Alapítványnál, kezdetben egy, a kisebbségek kérdését tanulmányozó projekt keretén belül, négy év óta pedig a regionális geopolitikával foglalkozó kutatások vezetője. 1997 őszétől a Babes-Bolyai Tudományegyetemen vendég-tanárként a nemzetközi kapcsolatokról tart előadásokat a magyar tagozaton, ez év második szemeszterétől kezdve pedig a történeti geo-

Az Erdélyi Magyarság és munkatársai, szerzői foglaltak először állást – jó tíz esztendeje is megvan – a romániai föderáció, az erdélyi autonómia kérdésében, s azóta is napirenden tartják. Mára úgy tűnik, nyitott kapukat döngöztünk. Nem tudható: a folyamat eljut a végkéfeletig, vagy visszafordítható még. Mindentől függetlenül, minket, Romániában, Magyarországon, Németországban, Amerikában, Svédországban élő románokat, magyarokat, szászokat, svábokat, örményeket, zsidókat, stb. stb. – egy szóval: erdélyieket – mindig is foglalkoztatott és foglalkoztatni fog. Éppen ezért örömmel hozzuk a kedves olvasó tudomására, hogy Sabin Ghermant a kolozsvári Táblabíró-ság ügyészsége ártatlannak találta a hazaárulás vádjában.

politikáról fog előadásokat tartani az egyetem román tagozatain.

A személyéhez kapcsolódó viták akkor robbantak ki, amikor 1997-ben közzé tette **Az erdélyi kérdés** c. tanulmányát, amelyben Erdély autonómiája mellett foglal állást. Eredetileg a tanulmány a kolozsvári Magyar Kisebbség c. folyóiratban jelent meg, később lefordították angol és román nyelvre is.

Erdélynek a Magyarország és Románia közötti viszonyban kapocs szerepe van

Riporter: – Molnár úr, mi lenne ez az erdélyi kérdés?

Molnár Gusztáv: – Én Románia és az egész régió helyzetének geopolitikai elemzéséből indultam ki, és a következő lehetőségre gondoltam: mi fog történni, ha Magyarország Lengyelországgal és Csehországgal együtt csatlakozik a NATO-hoz és az EU-hoz, Románia pedig nem? Egy “in-out” helyzet fog létrejönni. Mi fog történni ebben a helyzetben? Ez nagyon kérdés. Mondhatunk szép szavakat, hogy majd megleszünk, hogy majd minden jól alakul, de másrészt ez egyféle történelmi pechet jelent Románia számára, mert Romániának intézményes, kulturális szempontból sokkal nagyobb szüksége lenne a nyugati struktúrák segítségére. Románia régebbi helyzete – privilegizált helyzete a két világháború között – megváltozott. Most a Nyugattal való kapcsolatokban a közelségnek van elsődleges szerepe. Létezik a geopolitikai közelség törvénye, amely szerint annak, aki közelebb van a centrumhoz, nagyobb esélye van a centrumhoz tapadni. E megfontolás alapján Magyarország Románia stratégiai partnerévé vált, Románia keretén belül pedig Erdélynek, akarva, nem akarva, kapocs szerepe van. Ez az én véleményem, amellyel mások is, például Gabriel Andreescu is egyetértenek.

R.: – Ezzel kapcsolatban arról beszélnek, hogy Erdély csatlakozni fog a NATO-hoz és az EU-hoz, Románia többi része pedig nem.

M.G.: – Nem, ez nincs így. Az euroatlanti struktúrákhoz országok csatlakoznak. Ez lehetetlenség. Még ha sor is kerülne Románia belső régiókra való szerveződésére az angolok, sőt a németek mintájára, még akkor sem lenne esélye Erdélynek arra, hogy külön csatlakozzék.

R.: – De miután Erdély saját parlamenttel rendelkezik...

M.G.: – Egy regionális parlament nagyon pontosan körülhatá-

rolt kompetenciákkal rendelkezik, semmiféle illetékessége sincs a nemzetközi politikára, a katonapolitikára vonatkozólag. Legyen ez világos. Ezen a téren a Nyugaton működő modell irányába tájékozódunk. Ott a tartományoknak, rendelkezzenek azok bármennyire széles körű kompetenciával – például a német landok vagy újabban Skócia vagy Katalónia –, semmi közük sincs a külpolitikához.

Ha Románia kívánja az euroatlani integrációt, Erdélyre kell építenie

R.: – Ezt Romániában úgy értelmezik, miszerint Magyarországnak az az érdeke, hogy Erdélyt Románia többi része nélkül integrálja.

M.G.: – Ez nem lehetséges. Magyarország, mint a nyugati országok szövetsége, alkalmazkodik az ottani szabályokhoz. A nemzetközi kapcsolatok alanyai jelenleg az államok, még akkor is, ha a nemzetállamra a bomlási és az eróziós folyamat jellemző. Most ez így van, és én csak rövid távú hipotézisekkel foglalkozom. Nem érdekel, hogy mi lesz 50 vagy 100 év múlva. Ha Románia ezekre az euroatlanti struktúrákra akar rájátszani, Erdélyre kell tennie. Ezért hittem ezelőtt egy évvel, hogy az új román kormány ezt az adut akarja kijátszani.

R.: – De Erdély, egy föderatív állam keretében, egy német land szerepében nem kívánna-e nyugat felé haladni anélkül, hogy az ország többi része érdekelné?

M.G.: – Én másra gondolok a Románia és Magyarország közötti viszonyoknak a közeljövőben történő alakulásával kapcsolatban: az úgynevezett Ausztria-effektus fog létrejönni. Mit jelentett ez? A '70-es, '80-as években Magyarország nyugati része az osztrák modellt követte. De ez nem azt jelenti, hogy Ausztriába integrálódott volna, vagy bármely esélye is lett volna erre, ez csak az életmód modelljére vonatkozott. Aztán ez a modell általánossá lett egész Magyarországon. Körülbelül ez történhetne meg Erdellyel is.

R.: – De Magyarország azon nyugati részében, amelyről beszél, nem léteztek formailag önálló állami struktúrák, mint ahogyan ezeknek létezése Erdellyel kapcsolatosan feltételezhető lenne.

M.G.: – Nem, persze hogy nem léteztek, csakhogy az erdélyi kérdésnek más gyökerei vannak azon politikai törésvonal miatt, amely Erdély és az Ókirályság között létezik. Mit értek politikai törésvonalon? Érzékelhető különbség van az erdélyi és nem erdélyi lakosság választási opciói között. Például az, ha a SZDRP (PDSR), amelynek nincs semmiféle támogatottsága Erdélyben, kerülne hatalomra egyedül vagy a szövetségeseivel, ez azt jelentené, hogy főleg az ókirályságbeliek szavazataira támaszkodna, és csak csekély mértékben az erdélyiekére. Így létrejönne egy opciók közötti különbség, és az erdélyi lakosság frusztrálva érezne magát. Mert az erdélyi többség hiába törekedne egy közép-jobboldali változatra (szélesebb körű privatizáció, kisebb állami részvétel), ha a regáti többség dominál. David McCrone edinburgi professzor kiadván, elemezte mindazt, ami Skóciában történt. Abból indult ki, hogy egyetlen alapvető különbség sincs Skócia és Anglia között, nincsenek olyan lényeges geokulturális különbségek, amelyek inkompatibilisek lennének. Egy adott pillanatban azonban Skóciában alapvető politikai törésvonal jelentkezett. A skóciai választók körében többségivé vált egy bizonyos irányvonal, de ennek ellenére semmi esély sem volt érvényesítésére, mivel Angliában a konzervatívok voltak többségben. Ez azt jelenti, hogy ott mindig a többség törvénye, a demokrácia diktatúrája érvényesült. Akkor, egy adott pillanatban, a politikai törésvonal alkotmányos kérdéssé alakult át. A skótok arra az elhatározásra jutottak, hogy ki kell kerülniük ebből a csapdahelyzetből, bizonyos regionális szintű intézményekre van szükségük, hogy érvényesítsék helyi többségüket. Ha rendelkeznek ezekkel az intézményekkel – helyi parlamenttel, helyi kormánnyal – a helyi többség hasznosíthatja ezeket az intézményeket.

Az erdélyi kérdés román ügy

R.: – Romániában léteztek: regionális különbségek a politikai opciók tekintetében, de ezek nem voltak jelentősek.

M.G.: – Azt hiszem, hogy egy adott pillanatban jelentősekké váltak. Legalábbis 1992 óta az erdélyi és ókirályságbeli politikai opciók közötti különbségek számomra világosaknak tűnnek. És azóta tanúi lehetünk ezen különbségek felerősödési folyamatának. Én nem gondolok Erdély Romániától való elszakadására, csak azzal a ténnyel számolok, hogy Erdélyben létezik egy helyi többség, amely a saját jogát fogja követelni. Ezért mondom azt, hogy az erdélyi kérdés elsősorban román ügy.

R.: – Ez esetben a magyarok jelentősebb szerephez jutnának Erdélyben.

M.G.: – Biztos, hogy nem a 7%-os, hanem a 20%-os arány tevődne fel. Ez más, de akárhogy is vesszük, a románok maradnak túlsúlyban.

R.: – Ha létrejön ez az autonómia, egy adott pillanatban nem akarnának-e maguk a erdélyi románok is Magyarországhoz csatlakozni, hogy eképpen ők is részesüljenek az Európai Unió, a schengeni vízum stb. előnyeiből?

M.G.: – Legyünk komolyak Ez nem lehetséges. Nem így tevődik fel a kérdés.

R.: – És ha mégis feltevődne ez a kérdés?

M.G.: – Senki sem foglalkozna vele. Elsősorban Magyarországon senki se akarná ezt, mert még több problémát jelentene. A helyzet nagymértékben megváltozott. Lélektani értelemben Magyarországon már másik nemzet él. Nem a '30-as évek nemzete. Lehet, hogy akkor sem volt olyan, csak a politikai elit volt olyan. A politikai elitnek ez a problémája Románia első számú kérdése és Magyarország számára is az volt a '30-as '40-es években. Magyarország abban a időben viszonylag fejlett civil társadalommal, eléggé előre haladott kapitalizmussal rendelkezett, de a politikai osztálya ostoba volt, Nagy-Magyarország ígézeté-

ben és egy olyan államban gondolkodott, amelyen belül csak a represszív struktúrák számítottak. Akkoriban a Magyarország politikai osztály színvonala meg sem közelítette a társadalom színvonalát.

R.: – Úgy értsem, hogy ez a helyzet a jellemző Romániára jelenleg?

M.G.: – Teljes mértékben. Jelenleg Románia lakossága sokkal európaibb, sokkal normálisabb, mint a politikai osztály. A szokásos kivételeket figyelembe véve, persze.

R.: – Azt mondja Ön, hogy az autonómia megvalósulása semmiféle veszéllyel nem járna együtt, hogy nem vetődne fel Erdély Magyarországhoz való csatlakozásának kérdése, hogy senki sem akarja ezt. De egy független Erdély?

M.G.: – Hogy egy adott pillanatban el lehet jutni a függetlenséghez? Erre a kérdésre nem válaszolhatok. Ez a románok közötti kapcsolatok alakulásától függ, attól, hogy miképpen oldódik meg ez a román-román problematika.

R.: – Ön szerint milyen feltételek lennének szükségesek ahhoz, hogy Erdély elszakadjon Romániától és független állammá váljék?

M.G.: – Ez nem illeszkedik be az én hipotéziseimbe. Az én previzióim legfennebb 5-10 éves időszakokra vonatkoznak. Nem lenne korrekt, hogy véleményt mondjak erről, mert az pusztán csak elméleti kérdés. Lehet, hogy megtörténik, lehet, hogy nem. Nem érdekel.

Szövetség egy potenciális erdélyi regionális párt és az RMDSZ között

R.: – Ha létrejönne Erdély autonómiaja, nem vezetne ez a választópolgárok – a román nacionalista pártok és az RMDSZ – polarizációjához, nem keletkezne szakadék a két etnikum között?

M.G.: – Én azt hiszem, hogy a magyarok, az RMDSZ zsigereik-

ben érzik egy szövetség szükségességét. Rájöttek arra, hogy szövetség nélkül semmiféle esélyük sincs: Én egy potenciális erdélyi román párt és egy átalakult, olyan RMDSZ közötti szövetségben gondolkodom, amely megszabadul a Katona-Tőkés vonaltól, amely inkább az etnikai dimenziót részesíti előnyben.

R.: – Az RMDSZ-szel kapcsolatban: Önnek természetesnek tűnik, egy etnikai párt létezése...

M.G.: – Igen, teljesen normálisnak...

R.: – Mivel különböző irányzatokat egyesít – platformokat –, nem lenne-e természetes, hogy (a platformok) a megfelelő pártokhoz csatlakozzanak: a liberálisokhoz, a szociáldemokratákhoz stb.?

M.G.: – Nem. Ez hagyomány kérdése. A két világháború között is '45 és '48 között is létezett a magyaroknak egy külön pártja. Formailag azon elgondolás működik, hogy a magyaroknak rendelkezniük kell saját párttal. Szlovákiában például négy magyar párt működött, és hová jutottak? A szükség egyesülésre kényszerítette őket és most kormányzati párttá váltak. Ez a dolgok logikájából következik.

R.: – Ez nem válthat-e ki hasonló reakciót a románok részéről is? A Nagy-Románia Párt növekedése is, a felmérések alapján nem ennek a következménye?

M.G.: – Nem szeretném a nacionalisták szerepét alábecsülni, de Erdélyben sohasem kerülhetnek többségbe.

R.: – Simirad úrról és a Moldovaiak Pártjáról mi a véleménye?

M.G.: – Figyelemmel követtem ezt a kérdést, de arra a következtetésre jutottam, hogy Simirad úr nem egészen komoly ember. Esetében a frusztráltak regionalizmusának esete forog fenn, ami azt jelenti, hogy nyomást akarnak gyakorolni Bukarestre, hogy többet kapjanak. Ezt ki is nyilvánította. Az erdélyiek másképpen frusztráltak, ők azért érzik megrövidítve magukat, mert kiválóbbak. Rendkívül nagy a különbség Moldova és Erdély helyzete között.

Jól jött Sabin Gherman kiáltványa

R.: – Sabin Ghermannal kapcsolatban: a kiáltványa az Ön téziseit támasztja alá?

M.G.: – El kell ismernem, nekem jól jött. Mivelhogy én azt, amit írtam, elméletileg, analitikusan fogalmaztam meg, anélkül, hogy bármiféle hatást gyakoroltam volna a közvéleményre. De nem tetszett Sabin stílusa, mivel szerintem nem hasznos az, ha valaki túlságosan kemény, agresszív. De ne feledkezzünk meg arról, hogy Sabin Gherman is fejlődik. Második kiáltványának nyelvezete kiegyensúlyozottabb, ami nem akadályozta meg abban, hogy – politikai szempontból – még világosabban és még élesebben fogalmazzon.

R.: – Véleménye szerint hogyan fogadták ezt a kiáltványt a lakosság szintjén?

M.G.: – Nincsenek adataim ezzel kapcsolatban, de a Gherman elleni hisztérikus reakciókból arra következtetek, hogy hatásos volt. Az RMDSZ, azt hiszem, jól tette, hogy nem kürtölte világgá mennyire egyetért vele.

R.: – Az Ön federalizálásra, Erdély autonómiájára vonatkozó tézise feltételezi a többi román tartomány autonómiáját is?

M.G.: – Ezzel kapcsolatban Petru Dimitriut tudnám idézni, aki – egy George Pruteanu (nem más!) által készített interjúkötetben – az állítja, hogy fel kellene vetni ezt a kérdést, a román történelmi tartományok kérdését. De ezt nem szabad erőltetni. Nem tudom, hogy jelenleg létezik-e ilyen igény más tartományok részéről. Ahhoz, hogy létezzen ilyen igény vagy érdek, történelmi, politikai hagyományokkal kell rendelkezni, és elsősorban léteznie kell egy politikai törésvonalnak, ilyen politikai törésvonal azonban egész Romániában csak Erdély és az ország többi része között létezik.

Florin Danciu
Marius Avram

Takács Ferenc László
fordítása

Megjelent a Transilvania Jurnal
(Brassó) 1999. jan. 4-i számában.

Vladimir Chis a svájci modellt ajánlja Erdélynek

Chis úr, mire törekszik a szervezet, amelyet képvisel? Melyek a céljai Romániával kapcsolatban?

– Szervezetünk feladatának tekintik Románia gazdasági fejlesztését és decentralizálását, beleértve szellemi kibontakozását is.

Miben állna ez a segítség kézzel foghatóan?

– Szándékunk segítséget nyújtani a gazdaság decentralizálásában, amely, ahogy ma kinéz, csődös állapotban van. Ugyanakkor tekintetbe véve, hogy szervezetünk több tagja befektető, anyagilag is hozzá szeretnénk járulni ehhez. Csak-hogy fenntartásaik vannak a tekintetben, hogy tőkét hozzanak Romániába a politikai és gazdasági bizonytalanság miatt.

Milyen Románia megítélése Svájcban? Hogyan látják kívülől hazánkat?

– Sajnos, Románia képe igen elmosódott, nem igazán tiszta mindekelőtt azért, mert már Ceausescu idejében szokássá vált a külföld szemébe port hinteni. Külföldön több cikk jelent meg a romániai nacionalizmusról, arról, hogy ennek képviselője egy Vadim Tudor nevű ember, de azokról a politikai döntésekről is, amelyeket meggondolatlanul fogadnak el. Mindez oda vezet, hogy a befektetők gyanakvással tekintenek ebbe az irányba, bár készek lennének befektetni Romániában.

Az utóbbi időben sok szó esik az úgynevezett erdélyi kérdésről. Hogyan néz ki ez a probléma az ön és a szervezet véleménye szerint?

– A gond az, hogy Erdély egy olyan gazdaság része, amelynek nincs teljesítménye, egy olyan gazdaságé, amelyet jelenleg nagyon nehéz sínre tenni.

Mi lenne akkor a megoldás?

– A külföldi tőke beédesgetése és a közigazgatási decentralizáció. Mi fontolgattunk egy olyan megoldást is,

Az Erdélyiek Világszövetsége svájci székhelyű; nem kormányzati szervezet, több mint negyven országban működő fiilálékkal. Célja – tudjuk meg az EVSZ főtítkárával Mariul Avram által készített, és a Transilvania Jurnalban megjelent interjúból – a Románia határain kívül élő több mint 300 ezer erdélyi összefogása. A szervezet főtítkára a brassói származású Vladimir Chis svájci állampolgár, aki nemrégiben Kolozsváron járt.

dást is, amelynek segítségével a svájci vagy a német modellt meg lehetne honosítani Romániában annak ellenére, hogy az alkotmány I. szakasza kimondja: a román állam nemzeti, egységes és oszthatatlan. Svájc négy övezetre van osztva, amelyek egyenrangúak a konföderáció összetételében, s minden kanton rendelkezik azzal az összeggel, amit megtermelt. Svájcban a gazdaság és a közigazgatás teljes mértékben decentralizált és a kantonok belátására van bízva, mivel egy kiterjedt földrajzi övezetet sokkal nehezebb adminisztrálni, mint egy viszonylagosan kisebbet. Központosítva csak a hadsereg és a külpolitika van. Mi azt szeretnénk, ha erre Románia területén is sor kerülne, de ehhez szükség lenne a magatartás megváltoztatására, azoknak a főbiáknak és elméleteknek a száműzésére, melyek szerint olyan rejtett érdekek működnek, amelyeket román-ellenes erők irányítanak.

Sabin Gherman egyik gondolata éppen erre a decentralizálásra vonatkozik. Miként viszonyulnak Svájcban ügyéhez?

– A Gherman úr által felvetett probléma létezett annak előtte is, mert egy olyan óhaj az, amelynek be kell teljesülnie. Cikkét azonban túlpolitizálták, bár annak nincs politikai töltete. Éppen ezért minket igencsak felháborított, amikor meghallottuk, hogy Sabin Ghermant, amikor véleményének hangot adott, egyes pártok hazaárulónak tekintették. Úgy hiszem, hogy az árulók azok, akik képtelenek voltak megérteni, mit kell tenni, hogyan kell megsegíteni Romániát gazdasági szempontból és jobb megítélés érdekében.

Néhány párt, a napokban éppen az RNP átvette Sabin Gherman elméleteinek egész sorát...

– Gondolom, annak ellenére, hogy az RNP a Pro Transilvania elveit támogatja, az egyszerű ember nem fog eltekinteni attól, hogy abban kompromittált emberek találhatók, mint Viorel Catarama, Virgil Magureanu és hogy a Román Nemzeti Párt befektetői moldovaiak. Az RNP azt a látszatot kelti, hogy Erdélyben csak a románoknak kell élvezniük munkájuk gyümölcsét, ott viszont élnek magyarok, németek, cigányok is. Én, mint Erdélyből elszármazott külföldi befektető nem tudok bizalommal viselkedni az RNP iránt; én szükségét látom egy olyan civil erőnek, amely gazdasági érdekeimet szolgálja. Visszatérve azonban a Sabin Gherman úr ügyére, nem hiszem azt, hogy egy civilizált országban, egy jogállamban előfordulhat olyasm, hogy egy újságíró bíróságra adjanak hazaárulóként, mert valami előnyösöt akar kieszközölni annak az államnak a javára. Éppen ezért mi segíteni fogjuk Ghermant, ha a feljelentés nyomán bűnhődni kell.

ERDÉLY AUTONÓMIÁJÁNAK komoly előfeltételei vannak

- ÁLLÍTJA A CURENTUL NAPI LAP

Az általánossá terebélyesedő válsággal küszködő Romániában a nemzeti kisebbségek jogáról kezdett minden vita a nemzeti szuverenitást és egységet fenyegető veszély – az autonómia, a federalizmus és az elszakadás – felidézésével végződik. Ugyanakkor, ha a federalizmus nem jelent is megoldást, Erdély autonómiájához már komoly előfeltételek léteznek – állapította meg a Curentul című napilap az európai regionális együttműködés kérdéseiről készített terjedelmes összeállításában.

– A román politikusok – a hatalmon lévők és az ellenzékiek egyaránt – a választók nacionalista érzelmeire számítva, populista beszédekben túlradagolják az egységes nemzetállamot fenyegető veszélyt. A kormánykoalíció pártjai az elszakadás veszélyében találnak mentséget arra, hogy a nemzeti kisebbségek jogairól szóló kormányprogramot nem lehet végrehajtani, az egyre radikálisabb ellenzék pedig ujjal mutogat a szeparatista-ármánykodó RMDSZ-re, s állítja, hogy az RMDSZ a magyar irredentizmus trójai falova – írta a lap.

– A gazdasági válság mélyülése a hatalmon lévőket mind gyakrabban készteti arra, hogy a népszerűtlen intézkedésekért vagy a mezőgazdaság gyenge szerepléséért a nyugati szomszédot (Magyarországot – a szerk.) tegyék felelőssé. Koalíciós politikusok arról beszélnek, hogy a magyar mezőgazdasági termelők állami támogatása része a román élelmiszeripar tönkretételére kidolgozott tervnek. Ezek a politikusok nem tudják vagy elfelejtik, hogy milyen nehézségek árán került be Románia a Közép-európai Szabadkereskedelmi Egyezménybe, éppen azért, mert gazdasága gyenge, és így nem versenyképes. Erdélyben a magyar befektetések a legnagyobbak közé tartoznak, s ezzel a magyarok gazdaságilag nyerik majd vissza azt, amit Trianonban elvesztettek – kongatják a vészharangot az ellenzéki pártok vezetői, amihez egyre kevésbé burkoltan csatlakoznak a hatalmon lévő kollégák is.

– A román politikai osztály azon-

ban nemcsak választási megfontolásból nyugtalan Erdély miatt. A mostani kormány – csakúgy, mint a korábbi Vacaroiu-kormány – titokban tartja a költségvetési bevételek megyék, régiók szerinti megoszlását. A politikai elitet megrémíti, hogy az ország nyugati részének lakói megtudhatják: ők sokkal többet fizetnek be az államkincstárba, s az autonómiáról, a federalizációról folyó vita pedig politikai jelleget ölthet – folytatta a lap.

– Amíg egyetlen politikai erő sem választja programjának a federalizációt, a kérdést a pártok hideg fővel megvitathatnák. Éppen ezért az államfő, a kormánypárti vezetők állásfoglalása, a belügyminiszter döntése a Barki-ügyben nemcsak elfogadhatatlan egy demokratikus államban, de nélkülözi a logikát is, ha nem tekintjük a választási megfontolásokat – hangsúlyozta a kommentár.

“A politikusok betegesen félnek mindattól, ami fellazíthatná az iszonyatos centralizmust; ami módosíthatná a nacionalista sablonokat; ami más megoldást kínálhatna, mint amit a jelenlegi politikai elit kínál, és ami csökkenthetné Bukarest központi súlyát” – állapította meg a kommentár.

– Ugyanakkor, még ha a federalizmus nem jelenthet is megoldást, talán hosszú távon sem, komoly előfeltételek léteznek már Erdély autonómiájának megteremtéséhez. A személyi és politikai autonómia széles

értelemben azt jelenti: jogod van arra, s hogy más legyen, hogy békében hagyjanak, s megvédhesd, fejleszthesd azokat az értékeket, amelyeket törvényesen nem vonhat kétségbe a társadalom többi része.

“Számos nyílt és visszafojtott konfliktus létezik már: ellentét a magyar kisebbség és a többség, a központ és a periféria, a hatalommal rendelkezők és a hatalommal nem rendelkezők, a virágzó és a szegény térségek között. Ezek az ellentétek a társadalmi, gazdasági és politikai válsággal a háttérben idővel elmélyülnek” – figyelmeztetett az elemzés.

“Annak mértékében, ahogy a gazdasági beruházások – akár a hazaiak, akár a külföldiek – gyorsabb ütemben növekednek az ország nyugati részén, mint más területeken, Erdély lakóit egyre nehezebben tudják irányítani a nacionalista politikusok, egyre inkább saját fejlődésükben lesznek érdekelték. Amilyen mértékben halogatja Bukarest a reformokat és késlekedik az alapvető intézmények demokratizálásával, az erdélyi választók olyan mértékben válnak elengessé a központtal szemben. A tegnapi és a mai politikusok félelmei pedig ugyanazok maradtak, s ahelyett, hogy a reformokkal foglalkoznának, állandó választási kampányt folytatnak, és ha gondnal találják szemben magukat, a bűnbakot a magyarországi határon keresik – írta a Curentul kommentárja.

TÉVEDTEK

(Kolozsvár / MÚRE hírcsere) Lám, lám, mekkorát tévedtek azok, akik csak legyintettek Sabin Ghermannak PRO TRANSILVANIA kiáltványára. Vadim, szokása szerint, lehülyézte, a központi sajtó mindentudó újságírói teljesen kiforgatták Gherman szavait, mások oda se bagóztak mondandójára. Hogy mégsem volt pusztába kiáltott szó az “Elegem van Romániából!” első látásra megdöbbenítő felkiáltás, azt ékesen bizonyítják a napokban Erdély-szerte lezajlott (és várhatóan továbbgyűrűző) tüntetések. Egyes plakátokon ilyenek szerepeltek az egyszerű munkások követeléselei között: GAZDASÁGI AUTONÓMIÁT ERDÉLYNEK! Vajon ehhez mit szólnak a bukaresti nagyokosok? Valószínűleg kiderítik, hogy ez is az RMDSZ diverziója, amit Soros, Bokros és más magyar urak pénzelnék. (Nánó Csaba / Szabad-ság)

HÚSHAGYATTÓL VIRÁGVASÁRNAPIG

Húsvéti népszokások a moldvai csángómagyaroknál

A húsvéti ünnepkör időbeli terjedelmét illetően a néprajzi szakirodalomban megoszlanak a vélemények. A legtágabb értelemben, az ünnepre való előkészületi időt is beleszámítva, a farsang utolsó vasárnapjával kezdődik, s a pünkösd utáni szombattal végződik. A legszűkebben értelmezve pedig virágvasárnaptól fehérvasárnapig, tehát mindössze két hétig tart ez az időszak. A moldvai katolikus csángók hagyományos gyakorlatában a nagyböjt kezdetétől a húsvét utáni vasárnapig terjedő időszakot tekinthetjük húsvéti időszaknak, ami a húsvétra való felkészülést, a nagyhetet, a húsvéti feltámadás ünnepét és némely helyeken a kishúsvétnek is nevezett fehérvasárnapot foglalja magában. Ennek az ünnepkörnek egy részével, a húshagytól virágvasárnapig terjedő időszakkal foglalkozik ez az írás, amely egy nagyobb tanulmány része.

A farsang vége

Valójában mégiscsak korábban kell kezdenünk az ünnepkör bemutatását, hiszen már a farsang utolsó hetében történnek olyan események, amelyek a nagyböjtre való testi és szellemi felkészülést szolgálják. Ilyen a farsang utolsó vasárnapját megelőző kövércsütörtök — Pusztinában és Diószénben az egész hetet kövérhétnak nevezik —, ami a farsang végére jellemző nagy évések kezdetét jelenti. Pusztinában (akárcsak Gyimesben) úgy tartják, hogy ezen a napon hétszer — mások szerint kilencszer — kell enni, hogy „kövéreggyünk meg”. Ennek a napnak jellegzetes étele a palacsinta (kelt tésztából zsírban sült lepény), de tyúkot is vágnak. Vizanteán a gömböst (disznógyomorba töltött főtt belsőségek) káposztával főzték meg erre a napra. Süteményeket, pánkot, bélest is készítettek, italt vettek elő. Vagyis elsősorban olyan ételeket ettek, ami más, közönséges csütörtökön sohasem sem került az asztalra. Jelképes értékük van tehát ezeknek az ételeknek, nem csupán a test táplálását szolgálják. Hogy

mennyire nem, azt jelzi a kövércsütörtöki ételek másik szerepe: szegényeknek, elesetteknek adtak belőle, istennében. Ez pedig azért történt, mert minden Isten nevében ajándékozott dolog a holtak javát szolgálja, tehát a kövércsütörtöki étel is. Gajcsána-Magyarfaluban éppenséggel halottak csütörtökének, hóttak csütörtökének nevezték azt a napot. Itt és Pusztinában egyértelműen úgy fogalmazznak, hogy az ezen a napon, Isten nevében adott húsból esznek a halottak: *“Legyen a hóttaknak, hogy ők es haggyanak húst.”*

Ugyancsak hangsúlyozottan bőséges, „rituális” étkezésre kerül sor a farsang utolsó vasárnapján, amit általában húshagyó vasárnapnak neveznek Moldvában, de több helyen (Bogdánfalva, Diószén, Magyarfalva, Nagypatak, Szabófalva, Trunk) piroskavasárnap a neve. Ilyenkor ugyanis piroskákat, egy különös, régebben szinte csak ezen a napon fogyasztott, illetve ajándékozott süteményt készítenek. Diószénben a következőképpen csinálják: *“...a tésztát kiterítettük, túrót tettünk és tojástartunk közéje szépen, édességet, sok mindenfélét,*

szagossat beléttünk, és akkor asztán még annak jó íze volt. Akkor szépen kifőszük, bétettük egy ullyan lábazsba, és szépen leraktuk őket, és betettük a relbe szépen, s ottan mekpirítottuk, s akkor kivettük és osztogattuk úty tovább mindenkinek.” (Hegedűs, 1952. 165.) A szomszédos Trunkon, ahol jóval szegényebb körülmények között élt a lakosság, még emlékeznek rá, hogy az öregek túró helyett kását tettek a piroskába. Az a körülmény, hogy a piroskavasárnap elnevezés és a hozzá kapcsolódó szokás igen nagy területen, Szabófalvától Nagypatakig ismeretes, de a székelyes csángóknál nem találtam nyomára, arra enged következtetni, hogy különösen régies, Moldva XVIII. század előtti magyarságánál szélesebb körben elterjedt jelenségről van szó.

A kövércsütörtök és a piroskavasárnap azonban csak előkészülete a farsang végét jelentő keddi húshagyatnak (húshagyó, húshagyás, húshagyász, farsang hagyattya), amikor a hangsúlyozottan bőséges étkezésen kívül — ismét tyúkot vágnak, gyakran töltenek — látványos mulatozásra is sor kerül. Ennek a két napnak, húshagyó hétfőnek és -keddnek, a moldvai magyarok körében különös jelentősége van. Széltében elterjedt — a gyimesi csángók körében is ismertes — mondájuk szerint a csatából megkésve, húshagyó vasárnap után hazaérkező Szent István (máskor Szent László) király kérte az Istentől (máshol a papától), hogy engedje: ő is megülhesse, megünnepelhesse a farsang végét, húst hagyasson. *“A jó Isten neki megengette, és kedden este a szüleivel húst hagyott.”* — mondják Pusztinában (Hegedűs, 1952. 69.) Gajcsána-Magyarfaluban úgy mesélik, hogy a háborúból hazatérő Szent István az édesanyjától kérte, hogy akkor legyen húshagyat, amikor ő haza-

ér. Azóta — mondják a csángók — a magyaroknál a húshagyó nem vasárnapon van (mint az ortodox románoknál), hanem kedden. (Wichmanné, 1907. 287.; Lükő, 1936. 83.)

Húshagyatkor, vagyis kedden is szokás megvendégetni a szegényeket, jól tartották a muzsikusokat is. Régebben kedden éjféligen minden zsíros ételt el kellett pusztítani, hogy kárba ne vesszen. Több helyen emlegetik — félig-meddig tréfásan —, hogy a nagy mulatozásban kifáradva este lefeküdtek aludni, de éjfél előtt felkeltek s még egy jót ettek. Ha mégis maradt valami étel, azt odaadták a cigányoknak, újabban a gyermekeknek. Csak Kickófalvából és Vizanteából van olyan adatunk, hogy a húshagyó kedden megmaradt húsos ételt csütörtökön, illetve vasárnap megehették, de egy naponta csak egy alkalommal.

Viszonylag keveset tudunk a húshagyókeddi mulatozással járó alakoskodás egykori formáiról, mert a századunk elején még gazdagon virágzó farsangvégi maskarázás, hagyományos, kötött elemekből álló alakoskodás mára szinte nyomtalanul eltűnt, pusztán a tánc maradt meg, de újabban az is eldiszkósodik. Pedig a század első évtizedében Szabófalván még *Szent István napjának* nevezték ezt az alkalmat — ami nyilvánvaló utalás a mondabeli, két elnyert napra, s rendkívül archaikus elemeket tartalmazó *maszkázásra* (álarcosok mulatozása) került sor. (Wichmanné, 1907. 288.) Ennek néhány homályos részlete ma már csak a legöregebb szabófalviak emlékezetében él: „A *legények köttek tyúkot a kalapjukra, s úgy mentek táncolni. Tettek maszkát, kacagtak. Legény vett vala katrincát, fustát, sze vala tánc. Táncoltak a pojánán, kinn a Mészénél, hol jó le a mart.*” Fontos adat ebben a témakörben a klézsei Hadaróg Lucáé, aki az 1990-es évek elején még emlékezett arra, hogy fiatal korában húshagyókedden komédiázni jártak, s „*egy-egy csokor legén felmáshálódott, megkenték magikot koromval.*” (Pozsony, 1994. 240.) Ezen kívül még Jugánból és a Szeret bal partján lévő Rotundából van adatunk arról, hogy a farsang (románul *cisleg*) végén,

húshagyatkor (románul *lăsat de sec*) régebben három napig tartott a tánc: vasárnap, hétfőn és kedden éjféligen. Jugánban medve jelmezsekre emlékeznek, Rotundán pedig arra, hogy a legények leánynak, lányok legénynek öltöztek.

Eddig csak Trunkban találtam annak emlékére, hogy a népi emlékezet megőrizte a bőség és az ínség farsang végi jelképes küzdelmének emlékét. Idős emberek emlékeztek rá, hogy gyermekkorukban, tehát 50-60 esztendővel ezelőtt szüleik „*mesézték*” nekik, hogy ha kimennek a határ egy kiemelkedő helyére éjjel, „*csórélábbal*”, akkor ott hallanak egy *mózsikát* (zenét), s meglátják hogyan verekszik a Csontkirály a Babkirállyal. „*Ottagon tördeli a csontkiráj a babkirájnak a kezeit a csontokval. Éjfélig volt a csontkiráj, hogy ettük a pecsenyét, aztán indult a babkiráj. Csontkiráj haragutt a babkirájra, hogy immá minek jössz? Mét nem hacc el ingemet? Mi gyermekek hitük, s tátámék monták. Ojan beszéd volt ni. Este monták: ne mennyünk, me nagyon sötét van, úccse láttuk. Reggel meg aszt monták: már ementek onnan. Immá nincsenek ott a kirájok.*”

Csupán Pusztinából van adatunk arra vonatkozóan, hogy húshagyat dologtíltó nap is volt. Eszerint kedd reggel már nem fontak, mert ha igen, „*golyvásak lészünk belőlle.*” (Hegedűs, 1952. 66.)

A nagyböjt

A hamvazó szeredától húsvétig tartó időszakot nevezzük nagyböjtnek. Negyven napig tart és Jézus negyvennapos böjtölésére, kinszenvedésére, halálára emlékeztet.

„Régen nagyon böjtös volt a világ” — mondta egy asszony Vizanteán. Néhány évtizede még általános volt, hogy böjtben zsírt nem használtak, *faolajjal* (olaj) főztek, húst pedig egyáltalában nem ettek. Farsang végén sok helyen eltették a korábban használatos *fazakakat, kalányokat*, s másokat vettek elő. A „régi öregek” még a tejet, a túró és a tojást sem ették meg nagyböjt idején, mert „*az is vérből jó*” (Dió-

szén), szerdán és pénteken pedig egyáltalában nem ettek a nagyböjt heteiben. A XVII. szd. derekán — Bandinus szerint — a moldvai katolikusok szerdán, pénteken és szombaton egész esztendő át tartózkodnak a hús és a tejfélék evésétől. (Domokos, 1941. 515.)

„Most harminc esztendeje csapták fel a papok a böjtöt” — mondta az 1990-es évek elején egy pusztinai asszony. A böjt szigorúságának enyhülése elsősorban két területen mutatkozott. Az egyik az úgynevezett *fehér eledelek* (tej, túró, tojás) tilalmának megszűnése, a másik pedig annak a szemléletnek az érvényre jutása, miszerint a nagyböjtben „a vasárnap nem számít a böjtbe”, vagyis akkor lehet húst enni. A moldvai katolikusok idősebbjének zöme azonban nagyböjt szerdáján és péntekén ma sem eszik tejet, tejterméket és tojást, egyéb ételekből pedig, ha eszik is, ügyel, hogy napjában csak egyszer lakják jól.

A moldvai katolikus papoknak a böjtölés szigorúbb népi gyakorlatának enyhítésére irányuló erőfeszítése jól beleillik abba az irtó hadjáratba, amit az ottani klérus a magyar nyelv és egyáltalában minden etnikai hagyomány ellen folytat, sajnos nem eredménytelenül. Az egykor általános *böjtös ételek* is kivesznek lassan, a fiatalabbak inkább az étrend változatosabbá tételéért főzik, vagy pedig azért, mert koratavasszal amúgy sem igen akad a konyhára egyéb természetes alapanyag. A legáltalánosabb böjti étel a *káposztalé pujkásával* (kukoricakása), hagymával, valamint a *vízben főtt pergeletlen* (zsír nélkül készült) *faszujka hagymával*. A moldvaiak egyik fő ételének, a *galuskának* (levélbe töltött húsos kása) készítéséhez a nagyböjtben hiányzott a hús, különösen pedig a szalonna, ezért *bosztánmaggal* (tökmag), vagy *kendermaggal* vegyítették a kását. Az olajos magot mozsárban megtörték, megszitálták és összekeverték a kásával. Máskor a szitált kendermagot ráhintik a meleg *máléra* (puliszka), s úgy pótolják a zsírozót. Az *morzsált* (összetört) kendermagot vízben megmosásák, az fehér lesz, mint a tej s ebben főzik meg a tésztát. Az ilyen ételt Pusztinában *morzsoltnak* ne-

vezik. Tört dióbélből is készítettek galuskát (Csikfalva). Jellegzetes és igen tápláló böjti étel Moldvában az összetört és megfőzött tök- vagy kendermagból készített *zsufa*, vagy *kakastej*. (Halász, 1973. 341.) Ezek az alkalmi zsírozók azonban inkább csak vasárnaponként kerültek a tálba.

Nagyböjt idején megnőtt az erdőn-mezőn gyűjtött növények szerepe a táplálkozásban. Akik ismerték, azok szedték a legkorábban megjelenő gombát, a *szengyörgombát* (Pusztina), kerestek *kígyóhagymát* (Butea). Tavasszal az első vadon termő, ehető növény a *szengyőrsaláta*, amelynek lelőhelyét Gajcsána-Magyarfaluban a *Szengyőrsalátás* helynév tartja számon. A salátát felfőzött savóban készítették el fokhagymaszárral. Később kinőtt a *csihán*, *csilján*, amit régebben igen egyszerűen, rántatlanul készítettek el, s tormával fogyasztották. "Úgy ettük, mint a récék" — mondta egy pusztinai asszony. Újabban már búzalisztet tesznek a megtört csalánra s *faolajjal* (olaj) megrántják. Sok szárított gyümölcsöt esznek: aszalt meggyet, szilvát, cseresznyét, vadalmát, gombát.

Régebben nemcsak a zsírtól és a hústól tartózkodtak nagyböjtkor. Voltak, különösen az idősebbek között, akik a negyven nap alatt nem ittak szeszesítalt, s a kocsmákban régebben ilyenkor nem szólt a zene. Csak holmi csavargó részegek — mondják Vizanteán — ültek le hamvazószerdán inni, *hogy jobban nőjön a kender*. Régebben kereszteltek ugyan nagyböjt idején, de a keresztelést követő vendégeskedés, eszem-iszom, a *kumetria* — Pusztinában *radina* — elmaradt. A *kumetria* böjtkori elhagyása azonban az egyre nagyobb számú keresztcsülöktől elvárt ajándékozás elmaradásával jár. Ezért egyre több faluban inkább a nagyböjt utánra halasztják a keresztelőt, föltéve, ha a gyermek egészségi állapota ezt lehetővé teszi.

Nagyböjtben gyakrabban járnak a hívek a templomba. Régebben szinte minden nap, újabban csak szerdán, pénteken és vasárnap mondják végig, főként az asszonyok, a keresztútját. Tíz-tizenöt esztendeje még a papok is velük imádkoztak, újabban azon-

ban megtakarítják ezt a fáradságot. A filiákban pedig (pl. Kicsiszaloncon, Ripán) — legfőljebb a deák segítségével — mindig is maguk imádkoztak a hívek a nagyböjti pénteken.

Hamvazó szereda

A nagyböjt első napját a moldvai magyar települések lakói túlnyomó részben *hammas szeredának*, a Román környéki csángók *hammasz-szarada*-nak (Wichmann, 1936. 53.) nevezik. Csupán Magyarfaluból és Diószénből van olyan adatunk, hogy *hamvazó szeredának* nevezték volna a nagyböjt első napját. (Bosnyák, 1980. 120.)

Ezen a napon mindenki azon igyekszik, hogy eljusson a templomba valamelyik misére és *hammazógyon*. Ehhez a pap rendszert az előző esztendei virágvasárnapkor szentelt *pimpót*, *bingyót* — vagy ahogy Szabófalván mondják: *maskaskát* (fűzbarka) — elégeti, és a megszentelt hamuval a mise kezdetén keresztet rajzol a templom középső útján, vagy az oltár előtt gyülekező, bűnbánatot tartó hívek homlokára. Acélfalván a pap a misét megelőzően a templom előtt égeti a *pimpót*, majd beviszi s ott egy asztalon megszenteli. Csak Bogdánfalvából ismeretes az a gyakorlat, hogy a temető régi, már kitört keresztjeit égették, s az így kapott hamuval hammazódtak. A homlok behamuzását "...annak az emlékére teszi, hogy fődből lettünk s hamuvá válunk — mondta egy pusztinai asszony —, de nem erőst értyük, mert *rományul* mongya a pap." Érdekes, hogy a magyarul már nem tudó Buteában élő asszony sem értette, mit mond ilyenkor a pap, szerinte olaszul beszélt. Csak egy dzsidafalvi idős asszony tudta idézni a pap szövegét: "Aduiti aminte omule, de cele de pe urma si-n veci nu vei pacatui" (Emlékezz ember az utolsó dolgokra és nem fogsz soha vétkezni). Rotundán úgy hallották, hogy a pap azt mondja: "Praef esti si-n praf te vei întoarce" (Porból vagy és porrá válsz). Hammas szereda napját a már csak románul beszélő csángók *Miercurea cenusei*-nek, vagy *Spo-*

locanie-nek nevezik (Acélfalva, Butea, Dzsidafalva). Nyilvánvalóan a sokfiliás plébániák idejéből maradt meg annak az emléke, hogy mikor a pap nem jutott el hamvazó szerdán valamelyik faluba, akkor a *deák* hammazott; ha pedig kántor sem volt, akkor a hívek a tavaly szentelt *pimpóból* "maguk égettek hamut, újukkal belenyúltak és úgy vetettek a homlokukra keresztet." (Bálint, 1976. 187.) Hasonlóképpen történt a "hamvazkodás" Gajcsána-Magyarfaluban is, mielőtt plébániás hely lett volna: "a virágvasárnap szentelt *bingyót* a deák és a harangozó megégették, s mikor mentünk a templomba „belemártottuk a kezünket a hamuba, s azzal vetettük a keresztet. Le vót tével a hamu tányérban a zótárra, s ment mindenki."

A miséről hazatérve az asszonyok hamuval kifőzték a *fazakakat* és a kanalakat. Ez még abban az időben volt általános amikor — egy-két emberöltővel ezelőtt — *fődből készült*, vagyis cserép edényekben főztek és *fakalánval* ettek. Ezeket akkoriban valóban csak a zsírt oldó hamulúggal lehetett tökéletesen zsírtalanítani. Klézsén az edényeket a múlt esztendei szentelt *pimpó* hamujával *fenték* tisztára. (Pozsony, 1994. 240.)

A kenderrel való társasmunkák tekintetében a farsang végéig a fónás járta, akkorra be kellett fejezni. Húshagyatkor már nem illett fonni, nagyböjtben pedig nem jártak fonóba, hiszen olyankor tilos az ének, a tánc, a vidámság. Hammazó szerdán kezdték el a szövést. (Hegedűs, 1952. 67.) A templomban a hitéletbeli változás egyik jele, hogy farsang idején az *örvendetes olvasót*, nagyböjtben pedig a *fájdalmas olvasót* imádkozzák.

Hammas szereda tehát a nagyböjt első napja, s ezt csaknem olyan szigorúan veszik, mint nagypénteket. Rendszerint *káposztaleves kását* készítenek, de abból is csak egyszer esznek ezen a napon, s akkor is úgy, hogy ne lakjanak jól. Bogdánfalván és Magyarfaluban csak *napszentület* után ettek. Hamvazó szerdát "úgy tartottuk, mint nagypénteket" — olvashatjuk Diószénről. A nap megkülönböztetett jellegét hangsúlyozzák azzal is, hogy hamvazó szerdán "nem dol-

goztunk, a jószágot sem kénőztuk.” (Bosnyák, 1980. 120.)

Csonka-hét, facsaros-hét, süket-hét, fekete-hét

A Tázló és a Beszterce menti falvak "székelyes csángói", a nagyböjt első, hamvazószerdával kezdődő hetét *csonkahétnek* nevezik (Lészped, Pusztina. Frumósza, Szerbek). Ugyanakkor Hegedűs Lajos már többször idézett könyvének jegyzéke szerint a *csonka-hét* "olyan hét, amelynek egy része ünnepre (karácsonyra, húsvétra) esik. (Hegedűs 1952. 310.) Tekintettel arra, hogy Hegedűs csaknem fél évszázaddal ezelőtt vette fel a szövegeit, elképzelhető, hogy a "csonka hét" nála fellelhető értelmezése is helytálló, de legalábbis további

kutatást igényel ez a kérdés. Hogy ez a megnevezés mennyire nem egyértelmű, azt mutatja, hogy a Szeret bal partján fekvő Diószénben a virágvasárnapot követő nagyhetet mondják *csonkahétnek*, míg a közvetlenül mellette, a Szeret jobb oldalán lévő Trunkban a hammas szeredától vasárnapig tartó időszakot nevezik így. A Gajcsána-Magyarfaluban élő csángók szerint *csonka héten* "nem szabad fonni, mert *megtekeresedik* a csirke, a juh, megeszi a kendert a moly, a kukac a húst." (Hegedűs, 1952. 310.)

A nagyböjt hetei közül a moldvai magyarok a *csonkahéten* kívül csak az utolsó négyet illetik külön névvel, a második és a harmadik hetet legfőljebb *böjt második* és *böjt harmadik hetének* mondják. Bogdánfalván a böjt harmadik hetét *bötközépnek* nevezik. Akkor "ol-

vasszák a tyúkmonyokat, hogy huszéttra legyen szok tyúkmony, hogy tuggyák mennyit kell bojélni, mennyi kell a kozonákhöz, mennyi mászhoz."

A nagyböjt negyedik hetét a Tázló és a Beszterce mentén élő székelyek *facsaros hétnek*, az utána következő vasárnapot pedig *facsaros vasárnapnak* nevezik. Ezen a héten nem ültetnek kotlót, mert *facsarosak* (nyomorékok) lesznek a csirkék, kitekeredett lesz a nyakuk, vagy a lábuk. Néhány moldvai csángó faluban azonban (Butea, Magyarfalu, Szabófalva) úgy tudják, hogy a húsvét után való hetet nevezik *tekeres hétnek*, amikor nem szabad kotlót ültetni. Érdekessé, hogy a Szabófalva mellett lévő Kickófalván éppenséggel a húsvét előtti nagyhetet tartják csavaros-hétnek (saptamina sucita). Nyilvánvaló, hogy itt a valamikor

egységesen a nagyböjt negyedik hetéhez kötődő hiedelem gyakorlatainak és ismeretének halványodásából következő időbeli bizonytalanságnak lehetünk a tanúi.

A Szeret menti csángó falvakban általános gyakorlat, hogy a virágvasárnap előtti hetet *sükhéthetnek*, a hét eleji vasárnapot pedig *süketvasárnapnak* nevezik. Bogdánfalván és Nagypatakon úgy tudják, hogy azért nevezik így ezt a hetet, mert ekkor Szűz Mária *semmit sem hallott* Jézusról. Szabófalván és Kelgyesten *sükhethiet* a neve ennek az időszaknak, s úgy tartják, hogy ezen a héten senkinek nem szabad megmosnia a füleit, mert *megsüketül*. Ugyancsak szabófalvi vélekedés szerint aki ezen a héten mosakszik, az *megsüketül*. (Wichmann, 1936. 137.) Ám ha mosakodni nem is szabad, a virágvasárnapot megelőző héten igen sokat takarítanak.

Általánosabban ismert a rákövetkező *feteke hét* és *feteke vasárnap* elnevezés. A magyarul már nem tudó északi csángóknál *duminica patimilor* (szenvedések vasárnapja) ennek a napnak a neve, mert akkor kezdődtek Krisztus szenvedései. Ezen a vasárnapon takarják le az oltárképet és a keresztet fekete lepellel. Amióta a csángók elhagyták a hagyományos viseletet, ezen a napon sötétebb ruhában mennek a misére.

Virágvasárnap

A nagyböjt hatodik, utolsó előtti hete a *virághét*, amit a *virágvasárnap* zár le. Ezt megelőzi a *virágcsütörtök*, a *virágpéntek*, és a *virágszombat*. Egyelőre csak Pusztinából ismeretes, hogy régen virágszombaton, vagy virágvasárnap *mátkásodtak*, *mátkázódtak* a házassulandók. *Kézfogónak* is nevezték ezt az eljegyzéshez hasonló eseményt, amely semmi esetre sem azonos a fehérvasárnapi mátkaváltással, tartalma azonban nincs részletesen feldolgozva.

Általánosán elterjedt ezen a napon a moldvai magyarok körében a *pimpószentelés*. A pimpó a különböző fűzék barkájának egész Moldvában elterjedt magyar neve, virágvasárnapra azonban elsősorban az

úgynevezett *pimpófa*, a kecskefűz barkás ágát viszik szentelni. "A pimpószenteléssel — mondják — arra emlékeznek, amikor kezdődtek Jézus Krisztus *kénjai*, mikor ment bé abba a városba s evvel fogatták." (Pusztina)

A szentelnivaló pimpó gyűjtésének nincsenek kötött formái. Csak Jugánból és Magyarfaluból van olyan adatunk, hogy a virágvasárnapot megelőzően *virágszombaton* gyűjtötték a szentelni való pimpót. Gyermekek szedik, felmásznak érte a fára. A szentelésig hűvös helyen tartják a pimpós fűzfaágat, hogy virágvasárnapra ne nyíljen ki a barka. De egyébként is az a rendje a dolgoknak, hogy szentelés előtt nem szabad bevinni a pimpót a házba, mert akkor *eltojnak a tyúkók*, illetve azért, hogy jobban *köccsenek a kotlók*. A megszentelt pimpónak azután már benn volt a helye a házban, mégpedig igen megbecsült helyen, a *kép után*, vagyis a szentkép mögött. Ügyelni is kellett rá, hogy a szentelt pimpó "ne essen a földre, ne *tapodoggyék*."

Virágvasárnapon valamennyi misén szentelnek pimpót. Régebben ilyenkor megkerülték a templomot, ezt egyre több helyen elhagyják, ami az idősebb hívek nemtetszését váltja ki. Acélfalváról, Bogdánfalváról, Buteából, Jugánból, Magyarfaluból, Pusztinából és Vizanteából van adatunk arról, hogy pimpószenteléskor még a közműltban is megkerülték a templomot. Maga a szentelés vagy a templom előtt, a szabadban történik (pl. Kicsiszalonc, Pusztina, Szerbek), vagy benn a templomban úgy, hogy a hívek középen állnak két sorban (pl. Diószén). Esetenként egyéb növényeket is szenteltek virágvasárnap.

A szentelt pimpó sok mindenre használatos, elsősorban bajelhárításra szolgáló szentelmény. Felhasználásának egyik területe a *nagyidő*, a vihar elterítése. Mikor "*nagyidő, csattanás, miféle közeledik, görget, jegel. Reatesszük a tűzre a szobában* (tüzelőhely) *a szentelt burjányokat, hogy ne jöjön a jég*." (Pusztina) Felhasználásának másik területe a gyógyítás. *Megijedt, fülfájós* gyermeket, de olykor felnőttest is ezzel füstölnek meg. Néhány helyen úgy tartják, hogy

közvetlenül a szentelés után, a templomban le kell nyelni a szentelt pimpóból három szemet *gelka* (torokgyík, diftéria) ellen, hogy *ne sérjék (fájjon) a nyakad*. Frumószában, mikor sütöttek valamit, egy ág szentelt pimpót tettek a kemencébe. Állatok gyógyítására is használják: Diószénben, Lészpeden (Bosnyák, 1980. 120.) — és bizonyára máshol is — szentelt pimpóval füstölik a tehén tőgyét ellés után, hogy a teje el ne menjen, vagy meg ne romoljék.

Bálint Sándor — Andrásfalvy Bertalanra hivatkozva — megemlíti, hogy Klézse csángó legényei virágvasárnap belefújnak *tilinka* nevű fűzfásipjukba, s *habajgatnak*. Ennek célja — mint mondják —, hogy a halottak is meghallják és várják a húsvéti feltámadást. (Bálint, 1976. 201.)

A csángómagyarok húsvéti népszokásainak körképe rendkívül sokszínű. Változatossága egyrészt arra vezethető vissza, hogy a moldvai katolikusok térben a Kárpát-medence különböző vidékeiről, időben pedig legkevesebb öt évszázad különböző időpontjaiban kerültek mai lakóhelyükre. Másrészt pedig arra vezethető vissza ez a sokféleség, hogy a korábban valószínűleg egységesebb népi és vallási kultúra településenként eltérő ütemben és mértékben kopik, halványul, szegényedik. Mindazonáltal e rövid írás is meggyőzően bizonyítja, hogy a moldvai magyarok hagyományos népi és szakrális kultúráknak még ma is rendkívül régies, művelődéstörténeti szempontból különösen értékes rétegeit őrzik.

(Halász Péter)

Irodalom

- Bálint Sándor: Karácsony, húsvét, pünkösd. Bp. 1976.
 Bosnyák Sándor: A moldvai magyarok hitvilága. Folklor archívum 12. Bp. 1980.
 Domokos Pál Péter: A moldvai magyarság. Kolozsvár, 1941.
 Halász Péter: A moldvai magyarok egy régi ételle, a zsufa. Ethnographia 1973. 341—345. old.
 Hegedűs Lajos: Moldvai csángó népmesék és beszéletgyűjtemények. Bp. 1952.
 Lükő Gábor: A moldvai csángók I. Néprajzi Füzetek 3. Bp. 1936.
 Pozsony Ferenc: Szeret vize martján. Kolozsvár 1994.
 Wichmann Györgyné: A moldvai csángók szokásai. Ethnographia 1907. 287—294. old.
 Wichmann, Yrjö: Wörterbuch des ungarischen Moldauer-Nordcsángó- und Hétfaluer Csángó-dialektes nebs grammatikalischen Aufzeichnungen und Texten aus dem Nordcsángó-dialekt. Helsinki 1936.

PÁTRIÁRKÁBB A PÁPÁNÁL

A Szentatya látogatásának felvillanyozta Románia, azon belül is Erdély latin és görög katolikus /unitus/ híveit: de nem hagyta érintetlenül a protestáns egyházakhoz /református, evangélikus, unitárius/ tartozó keresztény közösségeket. Az anyaországi alkalmak után /1991, 1996/ kereszténységük palesztráján: szülőföldjükön várták a "jó harc" látható erkölcsi elismerését: Csíksomlyón és Darázsfalván "ezrek ajkán, ezrek nyelvén" zengjék a Róma-hűség himnuszát.

A szűkkeblű vendéglátó akarata folytán azonban mindez *elmarad*. A "világ No. 1. plébánosa" *nem tehet* lelkipásztori látogatást katolikus és keresztény híveinél, tisztelőinél - be kell érnie az ortodoxia koreografálta "vendéglátással". Melynek lényege: ország-világ előtt bizonyítandó, hogy vallási téren minden rendben van. Nincsen feszültség a keresztények között, aki mást mond, az nem az igaz hitet képviseli.

Az nem hajlandó tudomásul venni, hogy az ortodoxok jobban "üzemeltetik" a görög katolikus templomokat, mint *Todea* bíboros, Balázsfalva hosszú éveket börtönben töltött szent embere. *Aki* visszaigényli az 1948-ban törvénytelenül elrekvirált egyházi földbirtokokat, épületeket, kórházakat, műkincseket, levéltárakat, anyakönyveket... az *Tempfli József* nagyváradi püspök, az *Jakubinyi György* gyulafehérvári érsek. Noha mindezekre a 169/1997. számú törvény lehetőséget nyújt. Mi több! Az azt erősítő Európai Egyezményt, annak 1. számú Jegyzőkönyvét Románia is - szalonképeségének látszatára ügyelve - aláírta. Annak következtében pedig, ha az Európai Egyezményben szavatolt emberi jogokat sérelem éri, akkor bármely egyezményt-aláíró állam - *így a Vatikán is!* - jogosult panaszt tenni az Európa Tanácsnál, az Egyezmény 24. pontjára hivatkozva.

E jogalapra támaszkodva - anélkül, hogy kifejezetten beavatkozna Románia belügyeibe a Vatikán - kérheti az Európa Tanácsot: közgyűlése 176/1993/8. pontjában kifejtettek alapján, hogy a román állam szolgál-

Véglegesnek tűnő, "mínusz" hír: II. János Pál pápa Teoctist román ortodox pátriárka meghívására május 7 - 9-e között, kizárólag Bukarestben, az ökuménia jegyében találkozik meghívójával és Ioan Robu bukaresti érsekkel.

tassa vissza az egyházaktól (a latin és a görög katolikusoktól, a protestáns felekezetektől) elbitorolt javakat. E tarthatatlan állapot megszüntetésére pedig maga Teoctist pátriárka vállaljon erkölcsi garanciát.

Az iméntiekből is nyilvánvaló: a Szentatyának rendkívül kényes kérdéseket kell érintenie bukaresti vizitjén. Amit még nyomósít az a vitathatatlan tény a román, magyar, német katolikusok körében, hogy vértanúságukat bátran vállalták kritikus időben, Rómához mindvégig hűek voltak... Ugyanakkor azt is minden jószándékú kereszténynek látnia kell, hogy II. János Pál pápa élete is Krisztus parancsa által - "mindnyájan egyek legyenek" Jn 17,21 - irányított. Nem Teoctist pátriárka észjárása, nem a napi politikai érdekek függvénye, hogy mit tesz. "Hirdesd az ígét! Állj elő vele, akár alkalmas, akár alkalmatlan! Ints, kérj, buzdíts nagy türelemmel és hozzáértéssel! Eljön ugyanis az idő, amikor a józan tanítást nem hallgatják szívesen az emberek, hanem *ízlésük szerint* seregszám szereznek maguknak tanítókat és csiklandoztatják a fülüket. Elfordulnak az igazság meghallgatásától és mesékre hajlanak. Te azonban maradj mindig meggondolt, *viseld el a bajokat*, lásd el az ígehirdető munkáját, teljesítsd szolgálatodat. Én ugyanis nemsokára áldozatul esem, s közel van már elköltözésem ideje." /2 Tim 4,2 - 6/

II. János Pál 1995 május 2-án közölte *Orientale Lumen* /Keleti világosság/ kezdetű apostoli levelét, amelyben kifejti: szeretné "átölelni Kelet minden egyházát *hagyománya-*

ik változatosságában". Majd Péter és Pál apostolok ünnepén *I. Bartolomaios* konstantinápolyi pátriárkával közös hitet megvalló találkozón vett részt - Rómában. A keleti egyház hagyományos igényét a péteri tisztség egyetemes szolgálatával kapcsolatban az "Ut unum sint" május 25-én kelt enciklikájában nemcsak jogosnak ismerte el, hanem kifejezte *készségét*, hogy "másokkal együtt megtalálja a pápai primátus gyakorlásának olyan formáját, amely lényegének feladása nélkül megnyílik az új helyzet előtt". Nyilvánvaló, ehhez az áttöréshez két fél szükséges. Az orosz ortodoxia - többszöri próbálkozás ellenére is - elzárkózott a Pannonhalmára, majd Bécsbe tervezett találkozás elől. Ugyanis a Szent Szinódus szerint a Szentatyát is, de még inkább a kuriális tisztviselőket, *Sodano* bíboros irányította hivatalait a "nemzetközi szabadságkóművészektől befolyásolt" tekintik...

Így érthető, hogy a Szentatya, minden (vendéglátóhoz méltatlan meghívási) körülmény ellenére, az autokefál keleti keresztény egyházak közül elsőként jelentkező román pátriárka invitálására *igent* mondott.

Hogy mennyi kockázati elem rejlik ebben a "nem lelkipásztori látogatásban", arra az egykoron hét évtizeddel ezelőtt megkötött, s két évtizeddel később egyoldalúan fölmondott román konkordátum is tanulsággal szolgál. Ha *P. Tucci*, e vizitet vatikáni oldalról szervező, ismerné azt, akkor megfontoltabban készítette volna elő. Mindig is nagyfokú "lelki rugalmasság" jellemezte a román diplomáciát. Már 1919-ben megtalálták *Francesco Marmaggi* érsek személyében a Szentszék első követét. A kapcsolatfelvételt a görög katolikusok kezdeményezték, mert már akkor is versenyt futottak azzal az ortodoxiával, amely magát a kizárólagos román nemzeti egyháznak tekintette. 1918 után hivatalosan is az ortodox lett az államvallás. *Radu Dimitriu* nagyváradi görög katolikus püspök szorgalmazására már 1920-ban megindultak az egyezkedések a konkordátum megkötése érdekében.

A román kormány részéről a leg-súlyosabb igény a két erdélyi püspökség /a nagyváradai és a szatmári/ teljes felszámolása volt. A nagyváradit a csanádiból alakítandó temesváriba, a szatmárit pedig az erdélyibe akarták beolvasztani, s e megmaradt kettőt a bukaresti érseknek alárendelni. Továbbá az egyezményben látni szeretnék volna a román király főkegyúri, s ezzel püspök-kinevezési jogának elismerését is. Az egyházmegyéket egymásba zsúfoló kormánytervezet a magyar külügyminisztériumon keresztül jutott az erdélyi püspökök tudomására. Róma felé valóságos versenyfutás alakult ki a görög és a latin rítusú katolikus püspökök között. Ugyanis ősi, 900 éves egyházszervezet felbontásáról volt szó. *Csernoch János* bíboros, *Glattfelder Gyula* csanádi püspök memorandummal jelezte egyet-nem-értését. *Majláth Gusztáv Károly* pedig személyesen utazott Rómába... A latin rítusú főpásztorok aggodalmaival szemben a görög katolikus püspökök abban reménykedtek, hogy a konkordátummal a görögkeleti hívekben kedvező hangulatot keltenek a katolikus egyház kebelébe való visszatérésre: az unióra. Ezt a reményt sikerült a pápai diplomácia körében elhíttetniük... A Szentszék részéről ebben a reményben írták alá az első konkordátum-tervezeteket. A Szentszék a latin rítusúakkal szemben a görögöket favorizálta. *Széchenyi Miklós* nagyváradai püspök kifakadt: "Eltörlik Szent László egyházát és a szatmári püspökséget is, s a mindenkor magyar püspököket úgy állítják oda, mint Románia ellenségeit. Futnak az unió illúziója után Rómába. Itt az ideje, hogy a magyar püspöki kar többé ne a hódolat letompított hangján, hanem nyílt és sértett önérettel beszéljen a Szentszékkal s figyelmesse politikája veszélyeire. A püspöki karnak körömszakadtáig védenie kell a magyar katolikus egyház történeti jogait és hierarchikus berendezését." Bizonyára ennek tudható be, e *határozott fellépésnek*, hogy a Szentszék végül is ellenállt a váradi és szatmári egyházmegyék megszüntetésére vonatkozó kormány-kívánsalomnak. A túlnyomó részben ortodox állam a magyar-román-örmény-rutén-lengyel-német-horvát, ... katolikusok szabadsága és védelme ellenében a nyelvi és faji kisebbségben lévő magyar latin szertartású katolikusok *terhére* igyekezett a Szentszéktől a konkordátumban engedményeket elérni. Az állam

törekvéseivel szemben a Szentszéknek viszont *garanciákat* kellett keresnie a katolikusok védelmére, s ha engedményeket tett vallás-gyakorlatuk biztosítása érdekében, ezt azért tette - fejt ki *Marton József* erdélyi egyháztörténész -, mert nem akarta híveit a nemzetközi biztosítékok nélkül a mindenkor román kormány kényére-kedvére bízni. Ily körülményekkel magyarázható például a kolozsvári minorita templom átadása 1924 nyarán a görög katolikusoknak. E templomot akkor az ünnepnapokon a görög katolikusok használták, a rendházzal együtt meg is akarták venni. A konkordátum-tárgyalások sikere érdekében, *Angelo Dolci* bukaresti nuncius közvetítésével a minorita rend előjárója tagjait áthelyezte a marosvásárhelyi rendházba s a kolozsvári rendházat templomával együtt a pápa rendelkezésére bocsátotta. Aki viszont tulajdonjogának fenntartása mellett örök használatra a görög katolikusoknak engedte át. Az eseményt a liberális sajtó szellőztette meg, s az erdélyi katolikusok körében elkeseredetten

fogadták. Hasonló helyzet alakult ki a kolozsvári Kálvária-dombi templom átadása körül is... A lelkiismeretére hallgató svájci (német) származású bukaresti érsek: *Netzhammer Raymond Albin* tiltakozott ez ellen - lemondatták.

A tárgyalások megszakadása után Majláth püspök levelet írt *XI. Pius* pápának és *Gasparri* államtitkárnak. Kifejtette: belenyugszik az erdélyi egyházmegyéknek a bukaresti érsek-ség alá rendelésébe, ám csakis azzal a feltétellel, ha ilyen áldozat árán mind a négyet /erdélyi, csanádi, váradi, szatmári/ fenn lehet tartani. Semmi esetre sem járulhat hozzá ahhoz a tervhez, hogy saját egyházmegyéje egy részét a bukaresti egyházmegyéhez csatolják át. Mivel pedig Gyulafehérvárt görög katolikus püspökség felállítását is tervezik, ragaszkodik egyházmegyé-jének "erdélyi püspökség" hivatalos címe megtartásához.

Majláth püspök ellenállása azt eredményezte, hogy beindult a vádaskodások gépezete ellene. Nem engedtek betekintést neki a konkordátum-

tervezetbe; felrötták, hogy a többi erdélyi magyar egyház főpapjaival közösen a vallási kisebbségek érdekében feliratot intéztek a Nép-szövetséghez.

Bukarestben megerősödött az antikondisták tábor - és a szabadkőművesek befolyása. Csak *Vasile Goldis*nak sikerült - az ortodoxok heves tiltakozásának ellenében is - megállapodnia a Szentszékkal a konkordátum szövegében s azt 1927. május 10-én minden ünnepélyességet mellőzve aláírták. Az ortodoxok a román érdekek árulásának minősítették azt. Becikkelyezése is elmaradt.

Mégis, a konkordátum lehetővé tette, hogy akik addig vallási sérelmeket országon belül kellett elszenvedjék, most azok orvoslásához külső segítséget is igényelhettek. Amit a görög katolikusok megtehettek a konkordátum szellemében, ahhoz ugyanazon konkordátum a többi latin vallási kisebbségnek is *jogot biztosított*. A konkordátum elismerte a katolikus egyház jogi személyiségét, a katolikus kisebbségi iskolák nyilvánossági jogát, a szerzetesi iskolákban a főpásztorok határozhatták meg a tanítás nyelvét, etc. 1929. május 29-én ratifikálták a

román parlamentben. S az érvényben volt 1948. július 17-ig - addig biztosította a fontosabb intézmények működését. A kommunista vezetés szemében éppen e jogi szilárdság volt az igazgató szála. Elvileg a katolikus egyházat továbbra is *kénytelenek* jogi személynek tekinteni, mert vezetője: a pápa fölött nem rendelkezhetek. Szerény védőburok volt ugyan, de elégségesnek bizonyult ahhoz, hogy visszafogja a totalitarizmus öklét. Az nyíltan nem tehetett meg mindent. Olyan hivatkozási alapot teremtett, ami igazgatta és elbizonytalanította az agresszort - az erdélyi katolikusok vezetőit megmentette a kommunisták szerének tolasától. Az ortodoxiával és Teocisttel ellentétben...

A csángók ügye viszont kimaradt a konkordátumból. És mégis: megmaradásukat Moldvában vallásuk, a katolikus biztosítja. Az oláhok-vlachok a magyar nemzetiség moldvai megjelölésére a *catolic* kifejezést használják. Vasárnap délután, pap nélküli istentiszteleteiken, litániáikon "gyák" / kántor/ vezetésével így énekelnek *Szent István királyról*:

Ez nap melly nevezetes

Astazi ziua renumita s melly igen örvendetes

Si cata-i de vesela

Magyaroknak! Catolicor!

Hitükért, önazonosságukért, ember-méltóságukért több mint évszázada kéri az anyanyelvi liturgiát végző magyar pap/ok/ Moldvába küldését - mindmáig hiába. Talán a két egyházfő találkozása harmonizálja a katolicitást és az *ökumenia tartalmi telítettségére szoruló fogalmát*, "ut omnes unum sint!"

Áthosz hegyén átkos szavakkal illették VI. Pál pápa és I. Athinagorasz békecsókját 1964-ben. A magát megalázó II. János Pál pápa azzal a tudattal fogadta el Teocist meghívását, hogy a kiengesztelődés, a szeretet parancsa mindennél erősebb. Mi, "akik megkeresztelkedtünk Krisztusban, Krisztust öltöttük magunkra" /Gal 3,26/, azt a Mestert kövessük, aki szolgai alakot vett magára, és Atyja engedelmeseként, kiüresítette önmagát. A csíksomlyói Madonna járjon közbe értünk Egyszülötténél, hogy az Igazság és a Jótanács Lelke átjárja kétségeinket, betöltse mai ürességeinket!

Rászlai Tibor

MEMORANDUM

A Szentatya romániai látogatása alkalom arra, hogy a gyulafehérvári római katolikus érsekség papi szenátusa egységben a gyulafehérvári római katolikus érsekkel újból kifejezze akaratát:

- visszaigényli a román kommunista hatalom által jogtalanul elvett javait: középületek, iskolahálózat, szolgálati lakások, kórházak, árvaházak, szerzetesek javai, könyvtárak, erdők, földbirtokok, okmányok, műkincsek, stb.
- visszaköveteli felsorolt javait, azokról soha nem mond le.

A román kormány az egyházi javak visszaadásával tegye jóvá a kommunista hatalom egyházunk működését akadályozó, létét támadó, igazságtalan intézkedését, és bizonyítsa európaiságát, vagyis, hogy véglegesen szakított a kommunista múlttal, és az európai jogrend útjára lépett.

II. János Pál pápa - aki Románia számára európai ajtókat nyitogat - az Egyházak és a hazai közvélemény is megleléddéssel fogadná a várt jogorvoslást.

Memorandumunkat megküldjük Románia Köztársaság Elnökének, Kormányának, az Európai Nemzetek Parlamentjének és a Szentszéknek. Bízunk az isteni gondviselés segítségével, az emberi igazságosságban és jóakarásban.

Gyulafehérvár, 1999. április 15.

Ft. Dr. Jakubinyi György érsek,
Ft. Dr. Czirják Árpád érseki helynök,
Ft. Dr. Ágoston Ferenc,
Ft. Oláh Dénes,
Ft. Dr. Marton József,
Ft. Szász János,
Ft. Szilágyi Lőrinc,
Ft. Kádár István,
Ft. Pakó Benedek,
Ft. Boros Károly,

Ft. Tamás József püspök,
Ft. Potyó Ferenc általános helynök,
Ft. Dr. Székely Dénes,
Ft. Kovács Gábor,
Ft. Máthé Vilmos,
Ft. Böjte Csaba,
Ft. Kosza Vilmos,
Ft. Darvas-Kozma József,
Ft. Csató Béla,
Ft. Csiszér Albert, Ft. Barth Ottó

Információnk szerint a Memorandum ilyen formában az aláírók részéről egy súlyos kompromisszum eredménye. Ugyanis ...a Gyulafehérvári Papi Szenátus már korábban értesült arról, hogy a román ortodox pátriárka látogatására készül II. János Pál pápa még 1999. januárjában azt kérte az ortodox egyház óhajára, a romániai görög katolikus Egyesült Egyháztól, hogy mondjon le minden peres eljárásról, amellyel 1700 templomát és egyéb épületeit próbálja bírósági úton visszanyerni az ortodox egyháztól. A perelt épületeket 1948-ban a kommunista hatalom intézkedésére vette birtokba az Ortodox Egyház, amikor a Görög Katolikus Egyesült Egyházat a volt Szovjetunió példájára a román kommunista hatalom felszámolta.

A Vatikán kérésére a Görög Katolikus Egyesült Egyház (egy) balázsfalvi püspöki konferencián (görög katolikus és ortodox püspökök találkozója) megígérte, hogy 1999. február 22-ig visszavonja peres követeléseit az Ortodox Egyházzal szemben, amint arról tudósít a Görög Katolikus Egyház hivatalos közlönye. (Balázsfalván kiadva, de a magyarok elől eltitkolva!) Ezáltal látszólag enyhült a román Ortodox Egyház és az Egyesült Görög Katolikus Egyház közötti feszültség, mely a pápalátogatás útjában a legnagyobb akadály volt.

Ezek után hívták meg a pápát a román Ortodox Egyház pátriárkája Bukarestbe, ökumenikus látogatásra. A Szenátus az egyházi javak visszaszerzéséről való "önkéntes" lemondás veszélyeit megfontolva, hogy az elvett javakról való lemondás látszatának gyanúját is visszautasítsa, elhatározza magát az Egyesült Görög Katolikus Egyház fenti döntésétől és...

Kommentár nélkül, avagy erópajiúl – no komment

Dr. Kelemen András képviselő (MDF) képviselői önálló indítványt nyújtott be a parlamenthez „**a határon túli magyarok anyanyelvű oktatásának támogatása tárgyában**” T/779. szám alatt. Ennek értelmében az a határontúli magyar anyanyelvű pedagógus, aki magyar tannyelvű és olyan kéttannyelvű óvodában, iskolában, kollégiumban (csoport, osztály, tagozat), melynek egyik tannyelve magyar, valamint úgynevezett vásárnapi iskolában nevelő, tanító, tanár jogosult arra, hogy

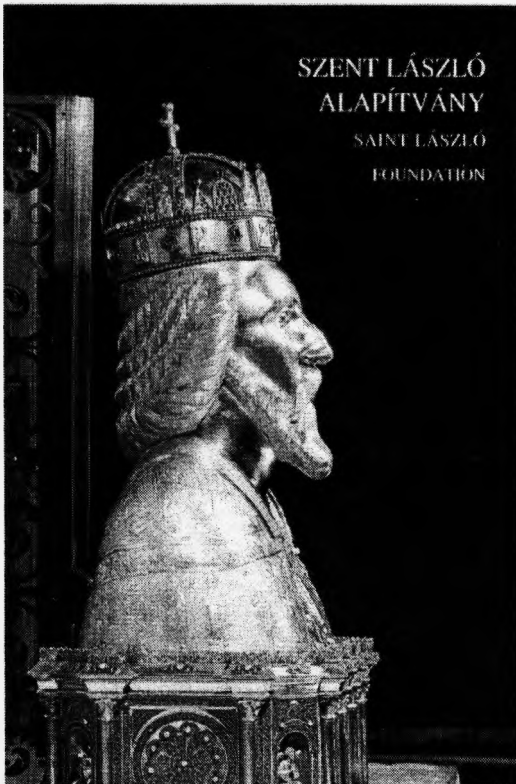
- az állami szervek és a helyi önkormányzatok által fenntartott könyvtárakat, múzeumokat és más kiállítótermeket ingyenesen látogassa

- évente egy alkalommal közúti, vasúti, tömegközlekedési eszköz igénybevételére 50%-os kedvezményt kapjon, ha jövedele oktatónévelő munkájával kapcsolatos
- évente egy alkalommal a megelőző év utolsó munkanapján érvényes legalacsonyabb munkabér (minimálbér) összeg 25%-ának megfelelő hozzájárulást vegyen igénybe szakirodalom (könyv, tankönyv, jegyzet, folyóirat, elektronikus ismerethordozó) vásárlásához
- legalább négyévente egy alkalommal Magyarországon – a magyarországi fél költségén – részesüljön anyanyelvű szakmai továbbképzésben

Az illetékes parlamenti bizottság az előterjesztést megtárgyalta. Az el-

lenzék ellene szavazott, de a kormánypárti többség sem tartotta előterjesztésre méltónak – sőt a bizottság elnöke többször is felszólította előterjesztőt, hogy javaslatát vonja vissza, amit ő természetesen nem tett meg – így az nem került a parlament plenáris ülése elé tárgyalásra. A fő indok az anyagiak hiánya volt. *Jóllehet erre az eléggé nem hangsúlyozható fontos ügyre a költségvetésben rendelkezésre álló forrásokat alanyi jogon lehetne ill. kellene elosztani. Ilyen horderejű javaslat esetén semminemű kifogás, elutasító indok felvetése nem-hogy indokolatlan, hanem bűn!*

Kelemen dr. a javaslatot ismételtén a bizottság elé terjeszti.

Felvilágosítás: 351-7951

Tel.: 267-4515/ 106 mellék – Tőkés József, 214 mellék, – Horváthné

Fax: 267-4509, 351-0340/36

Az adományok beérkezését minden esetben nyugtázzuk, visszajelezzük.

A nagyvilág magyarságának ügyszeretetére és honépítő áldozatkészségére számítva, németországi magyarok kezdeményezésére a Magyarok Világszövetsége – mint alapító hozta létre a SZENT LÁSZLÓ ALAPÍTVÁNYT a magyar anyanyelvű oktatásügy támogatására Partiumban és Erdélyben.

A Szent László Alapítvány hivatalos bejegyzését a Budapest Fővárosi Bíróság 12 Pk.61695/1995/3. számú „Végzés”-ével 5910. sorszám alatt vette nyilvántartásba. Az alapítvány nyitott minden ügyszerető támogató számára, adományokat tisztelettel kér és köszönettel elfogad a következők szerint:

Átutalás: Magyar Hitel Bank Rt.,
1052 Budapest, Gerlóczy u. 11.,
Magyarország
Forintszám: 10200830-32321195-00000000.
Devizaszám: 323-030044.

Csekk-küldeményt a következő levelezési címre:
Szent László Alapítvány
1399 Budapest, Pf. 701/680.,
Magyarország

Késpénzbefizetés: A Magyarok Világszövetsége székházában lehetséges munkanapokon: 10-15 óra között. Június 30-ig: 1052 Budapest, V., Semmelweis u. 1-3. III. e. 326. vagy 334. ajtó; július 1-től: 1068 Budapest, VI, Benczúr u. 15. I. e., munkanapokon 10-15 óra között.

Ugyanitt vagy pedig postai úton (a fenti levelezési címen) lehet igényelni forint-átutalási feladóvevényt is.

DOKUMENTUMOK

A ROMÁNIAI MAGYARSÁG ÉLETÉBŐL

1.

Budapest, 1957. április 17.
Tárgy: Romániai magyar ingatlan javak elvétele
 Mell.: 1 db

Külügyminisztérium
 Konzuli Osztály
 Budapest

Fenti tárgyú, 1956. szeptember 5.-én kelt felterjesztésünkben magyar ingatlanok elvételét sérelmező konkrét panaszok kivizsgálását és orvoslását kértük bukaresti nagykövetségünk közbenjöttével.

Tekintettel arra, hogy panaszosok ismételten sürgetik ügyeik elintézését, kérjük a Minisztériumot, szíveskedjék velünk közölni, hogy nagykövetségünk az illetékes román hatóságoknál közbenjárt-e az ügyek kivizsgáltatása érdekében és ha igen, mikor várható az eredmény.

Újabban hozzánk érkezett egyik ilyen tárgyú sürgető levelet másolatban csatoljuk.

PÉNZINTÉZETI KÖZPONT

Magyar Népköztársaság Konzulátusának
Bucuresti.

Alulírottak György Endre és György Endréné szül. Baki Ilo-na Pécs, Athinai utca 32 szám alatti lakosok, a Baranya megyei Mezőgazdasági Termékeket Értékesítő Szövetkezeti Központ dolgozója, magyar állampolgárok, tisztelettel hozzuk az Önök tudomására, hogy Romániában Marosvásárhelyen (Targu

Mures) Kemény Zsigmond utca 50 és 57 szám alatti ingatlanokat, amit özv. Baki Mihályné Marosvásárhely, 6 Martie 21 szám alatti lakos megbízásunkból mostanáig kezelt 1957. március 15-i hatállyal államosítottak.

Utánjárásunkra megtudtuk, hogy az államosítás az 1957 február 20-i, 288 számú Minisztertanácsi határozat alapján hozott városi Néptanács 77. sz. végzése alapján történt. Iktató szám: 048/3/19.III. 1957.

Miután tudomásom szerint az 1950 évi 92 sz. törvényerejű rendelet, mellyel a városi ingatlanokat sajátították ki nem vonatkozott magyar állampolgárok tulajdonát képező ingatlanokra, valószínűleg valami tévedés folytán történt ezen államosítás is.

Kérjük intézkedni szíveskedjenek az érvényben lévő nemzetközi megállapodások alapján, valamint az eredményről értesíteni.

Pécs, 1957. április hó 24.
 Elvtársi üdvözzel:

György Endre s.k.
 Pécs, Athinai u. 32.

Bukarest, 1957. június 4.
Tárgy: György Endre romániai házának államosítása.
 Mell.: 2 db
 148/1957.
 Előadó: Dobos István

Kérem szíveskedjenek a tárgyban nevezettel közölni, hogy kérésével forduljon közvetlenül

a marosvásárhelyi városi Népbírósághoz. Nagykövetségünk a két állam között érvényben lévő és az államosításokra vonatkozó egyezmény értelmében nem járhat el.

Külügyminisztérium
 Konzuli Osztály, Budapest.

(Hajnal Sándor)
 nagykövetségi attaché

2.

P.Minisztérium
T: benti.
 Mell: 2 drb.

Mellékelten megküldöm a bukaresti nagykövetségünk tárgyra vonatkozó jelentésének, valamint dr. Vásárhelyi János kolozsvári ügyvéd levelének másolatát. Kérem, hogy mind a nagykövetség jelentését, mind pedig nevezett ügyvéd levelét illetően szíveskedjék álláspontjukat közölni, hogy a nagykövetségnek a megfelelő utasítást megadhassam.

IV/8.

LEIRÓ: Kérem a jelentést és a levelet teljes egészében lemásolni.

Bukarest, 1959 február 27.
Tárgy: Kolozsvári ingatlanunk ügye
 Mell. 1 db.
 Szám: 35-1/1959.
 Előadó: Rényi Rezső titkár.

F. év február 23-án felkeresett Dr. Vásárhelyi János ügyvéd / Kolozsvár, Piata Libertatii 15

sz./ és mint a Debreceni Református Kollégium meghatalmazottja, az alábbiakat adta elő:

1/ A kolozsvári Jókai-u 1 számú ház, jelenlegi Continental szálloda /korábban u.n. New York palota/ eredetileg 1944-től Casbi egyezmény hatálya alá tartozott, melynek keretéből 1949-ben kivonták és az állam néhány héttel később a Kolozsvári Orvostudományi Intézet elhelyezésére kisajátította. Az Intézet az épületet négy évig használta. Később átalakították és kb. 2 évvel ezelőtt Continental szálloda néven újra megnyitották.

Az 1952 június 12-én létrejött magyar-román pénzügyi és gazdasági egyezmény szerint a két állam az egymás területén lévő közjogi és magánjogi jogi személyek tulajdonát képező ingatlanokról lemondott.

Felmerül a kérdés, hogy

a/ a fenti ingatlan az egyezmény hatálya alá tartozik-e, vagyis olyan ingatlan-e amelynek a tulajdonjogáról lemondunk;

b/ miután a jelzett ingatlan kisajátítása 1949-ben történt, az ingatlan kisajátítással egyidejűleg pénzkövetelésévé változott – függetlenül attól, hogy a pénzbeli ellenérték megállapítása meg történt-e vagy sem – kérjük közölni, hogy igényt tartunk-e a jelzett ingatlannal kapcsolatos kártalanítási összegre.

2/ A kolozsvári Jókai-a 2-4 számú, szintén s Debreceni Református Kollégium tulajdonát képező bérházban jelenleg 50 főbérlő lakik. Dr. Vásárhelyi ügyvéd, az ingatlan gondnoka a másolatban mellékelt kérelemmel fordult nagykövetségünkhez, amelyben a beérkeztem 50 %-ának az államhoz történő bérfizetési kötelezettsége alóli mentesítése ügyében való közbenjárásra kér fel bennünket.

3

Külügyminisztériumnak Budapest

SZIGORUAN TITKOS !

Bukarest 1957. október 11.
Tárgy: Márton Áron gyulafehérvári püspök.

Készült: 3 példányban
2 példány Minisztériumnak
1 példány Nagykövetségnek

Márton Áron gyulafehérvári püspökkel sok baja van a román kormánynak. Püspökségéhez tartoznak a hunyadi, a nagyváradi és a magyar autonom tartományi katolikusok, többnyire magyar ajkuak. A püspök megvallottan ellensége a Román Népköztársaságnak, melynek szocialista intézkedéseivel szemben már 1945-ben felvette a harcot. Több ízben történt nyílt ellenállása miatt 1949-ben a román bíróság 15 évi fegyházra ítélte. Az ítéletnek a magyar katolikusok – főképpen a parasztság – körében igen rossz kihatása volt. 1955-ben a román hatóságok annak érdekében, hogy nyugalmat teremtsenek az érintett katolikusok körében, megszakították Márton Áron püspök büntetését és szabadlábra helyezték őt. Előzetesen néhány vezető beosztásban lévő elvtárs személyesen beszélgetett vele, de már akkor látszott, hogy nem sok eredménnyel. Márton Áront visszatértekor hívei rendkívüli örömmel fogadták. A püspök rövid pihenő után hozzálátott egyházi feladatainak ellátásához és nem sokkal később tapasztalható volt, hogy ott folytatja, ahol 1949-ben abbahagyta. Prédikációiban hol rejtve, hol nyíltan fellépett a kormány különböző intézkedései ellen, különösen a szövetkezeti mozgalmat bírálta. Hangoztatta, hogy a szövetkezet távol áll a magyar parasztok lelki beállítottságától, külföldi portéka és isten ellen vét az, aki ezt rá akarja erőszakolni a dolgozó parasztságra.

Néhány hónappal ezelőtt bérpálmás címén körutat tett a püspökséghez tartozó községekben. E körutja nyomán a párt és ta-

nács szerveinek munkája mindenütt nagy nehézségbe ütközött, mert a püspök reakciós kijelentései a parasztságot felizgatták.

A kormány figyelemmel kísérte Márton Áron egyházi tevékenységét és hosszasan fontolgatta, mit tegyenek a püspökkel. Felmerült az a gondolat, hogy vissza kell vinni a börtönbe büntetésének további letöltésére. Ettől azonban elálltak, mert felismerték, hogy Márton gyűlölettel viseltetik a szocialista rendszerrel szemben, hívei között igen nagy tekintélye van és Márton nem fél a börtöntől, ellenkezőképpen mintha arra vágya, hogy mártírrá váljék. A kormány viszont – helyesen – nem akar belőle mártírt csinálni. Miután azonban Márton utazásait a hívei között a katolikus reakció megerősödése követte, amit a kormány nem tűrhetett, olyan megoldáshoz nyultak, hogy korlátozzák Márton utazásait. Elrendelték házi őrizetét, amely szerint nem hagyhatja el a püspökséget. Ezzel a intézkedéssel egyidejűleg a Központi Vezetőség határozatot hozott, amelyben részletesen kifejti a Román Népköztársaság erőfeszítéseit a lakosság anyagi és kulturális jólétének megteremtéséért, az itt élő különböző ajku és vallású lakosok egyenjogúságának biztosításáért és szembe állítja ezzel a nemes törekvéssel Márton Áron reakciós tevékenységét, aki egyházi esküjéhez méltatlanul bírálja a tett intézkedések helyességét és bujtogatja a híveket. A Központi Vezetőség levelét leküldték mindazon községek pártszervezeteihez, amelyeknek katolikus hívei a gyulafehérvári püspökséghez tartoznak. A levelet először taggyűlésen, később pedig a levél nyomán felvetett kérdéseket falugyűléseken ismertették és vitatták meg. Ahogy értesültem, ezek a gyűlések jól sikerültek, Márton Áront sikeresen leplezték le és jelentősen csökkentették a tekintélyét.

A jövő fogja megmutatni, hogy Márton Áront sikerül-e elszigetelni híveinek többségétől.

(Keleti Ferenc) nagykövet

Ajánlom: Tőkés Lászlónak

*Erdélyi útinapló*6.
Útban hazafelé

Útban városom felé
holdbéli táj fogad.
Vasúti kocsikkal
– az első háborúból –
felszakított sinekkel
megerősített határ.
Üres műhelyek falára
ismeretlen univerzumok
térképét véste be az idő.

Útban városom felé
a hivatalosok országos
közvényt adtak ki;
megszámlálni egyenként.
Az érintettek, a levegő vándorai
titkos morzejelekkel érintkeznek.
Így jut el a parancs;
– a mezőn nagy útra
gyülekeznek a golyók.

Útban városom felé
a túloldalon divatos
a strucctenyészet, gazdák,
hidalgók erre szakosodtak.
Itt visszkapott parcelláikat művelni
magukat fogják be az eke elé.
Az olajfoltos Kőrösök partján
viselő almafák.

Útban városom felé
a köd mindent betakar.
Mintha az Isten sem akarná látni
a kövekben a pusztulást,
a jellemben a romlást,
az anyaföld sebeit,
a hulladékoktól fertőzött tavakat
– hol pisztrángok haldokolnak,
s tilos színeket lenget a szél.

7.
Carmen miserabile

Kelet Párizsába, Szent László és Ady városába
kérelhetetlenül és alattomban
felkúszott a Balkán.

A város és környéke állj-t! kiáltott
amikor a félholdas zászlót magasra emelték.
Volt Európa kapuja,
a Kolozsvári-fivérek otthona,
vallások kis-Jeruzsáleme.

Középkor magyar Firenzéje mi lett belőled?
Magyar Mediciek hová tűntetek?
A Kék macska, EMKE, Kispipa,
a Bémer-tér palotái és kávéházai
fénykora mind, mind oda.

Újra holdfényes a Kanonok-sor,
a hársak is szeretnek, de
a Bunyitay-liget strandja és
a pályaudvarok körül
New York méretű város szemete.

A hatalom tegnapelőtt elrettentésül
legszívesebben Dózsa teteme helyett
kéziratokat tűzött volna ki a vár kapujára.
A szőlőhegy lábánál borozó áll -
mint vendégek előtt tisztelgő baka.

Ismét üzent a váradi Nagytemető,
hogy apáink sírján újból inog a fejfa,
és újból idegen a nóta... vissza kell mennünk?
Hova? Mára itt mindenkinek
szobrot emelhetnek.

A város vergődik és tiltakozik:
én, Rogerius, Vitéz János, Janus Pannonius,
Köleséri Sámuel, Szacsvey Imre, Dutka Ákos,
Juhász Gyula és Anna otthona,
és püspöki székhely vagyok!

Kelet Párizsába, Szent László és Ady városába
kérelhetetlenül és alattomban
felkúszott a Balkán.

8.

Megérkezés

Valaki félrevonja a felhőket
a Szent Mihály templom tornyáról
mint a paplant.
Ébredzik a város.
Harang szól.
Ez az én városom.

Megint temetnek.
Gazdája nyughelyét
két éve oltalmazza az eb.
A szív alakú sírkő
mily sorsot takar?
Ez az én városom.

A lépcsőházakban
kiégett lámpák,
doh és vizeletszag,
kicsorbult szélű lépcsőfokok,
üres levelesládák.
Ez az én városom.

A rozsdás kukákat
a Bábszínház udvarán
minden éjjel kibelezik.
Varrodák, konyhák hulladécai
színes kígyóként tekeregnek.
Ez az én városom

A Sora előtt hajléktalan
talált menedéket.
Oldalára fordul. Macska
és egyetemi tanár guberál.
Békésen osztoznak a sajtvégen.
Ez az én városom.

Megtévesztésig hasonló kirakatok
álamerikai bővlival teli.
„Arizona” hirdeti a neon,
országutak gyermekei csapatokban
– szemük penge villanása.
Ez az én városom.

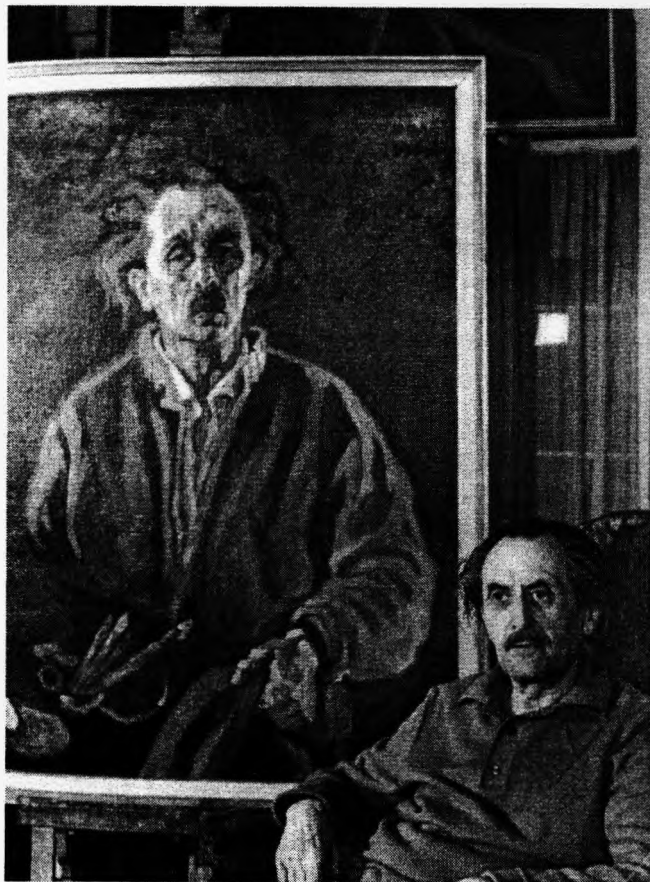
Pókember vándorol
kocsmáról-kocsmára
Sidney Sheldon itt is sláger
ilyesztő jelvények
a könyvek borítóján.
Ez az én városom.

Elered az erő,
csorog végig az arcokon,
mintha a szomorúságot akarná letörölni,
mintha az elmúlt nyolcvan évet
végleg kitörölni a történelemből.
Ez az én városom.

Lipcsey Ildikó

Budapest – Nagyvárad – Kolozsvár

1998.

TÍZ ÉVES AZ ERDÉLYI SZÖVETSÉG*

A nemzet tudat állomása i

Ünnepi ülésen emlékezett meg alapításának tizedik évfordulójáról az Erdélyi Szövetség. Nem önmagát ünnepelte, hiszen nem holmi zárt díszelgő társaságként jött létre. Kezdeményezői éppenséggel súlyos kockázatot és nehéz körülményeket vállaltak. Céljuk érdekében azonban lépniük kellett, nyilvánosan kellett lépniük – mást nem tehettek.

Akkor, 1988 őszén és telén a kommunista internacionalista birodalom már elvesztette összetartó erejét, vezérei azonban még esélyt kerestek a megmentésre. Kidolgozták a veszélyhelyzetben követendő stratégiát. Úgy tervezték hogy az addigi központosított hatalmi rendszert alközpontokra osztják, szomszéd országok csoportjaiban erősítik meg. Magyarország és Románia között is ezért újították fel a legmagasabb szintű tárgyalásokat. Nemzeti szempontból ez azzal a veszéllyel fenyegetett, hogy látványos egyezségekkel, tartalmatlan engedményekkel elterelik a figyelmet a romániai magyarok beolvasztásáról. Rendszerváltozásban, nemzeti függetlenségben alig lehetett reménykedni. Csak a nyilvános tényfeltárás, tiltakozás és mozgalmi szervezkedés ígért valamilyen megoldást. Az 1988 novemberében-decemberében alakult Erdélyi Szövetség ebben vállalt szerepet.

Kezdeményezői és vezetői csak a személyes elkötelezettségre, felelősségre, áldozatosságra számíthattak. Ez persze egyfajta vizsgát is jelentett. A *történelmi nemzettudat* négy évtizedes elfojtása után a világban szétszórt magyarok összetartozásának következetes rombolása ellenére vajon kik és hányan válaszolnak arra a hívó szóra, hogy

Erdély, hogy egyetemes nemzet, hogy önkéntes közös cselekvés? Sokan válaszoltak. Ebben a sokaságban jó erkölcsi: szellemig emberi minőség mutatkozott meg. Az Erdélyi Szövetség Budapesten bontott zászlót hamarosan azonban országossá szélesedett. Tagságát fele-fele arányban Erdély anyaországi hívei és itt élő erdélyiek tették ki. Az összetétel máig szerencsésnek bizonyult, mivel általa a határon átnyúló kötődések hazai beágyazottsággal bővültek, továbbá a hiteles képviselő nyitottsággal társult – elkerülvén a közvetlen érdekvédelem önérdékűségét. Ez a sokoldalú képesség tette lehetővé hogy az Erdélyi Szövetség hamarosan teljesítse vállalt feladatát.

Megalakulása után néhány héttel a hazai és a nemzetközi nyilvánosság előtt ismertette: a romániai falurombolás és a tömeges menekülés adatait, a jogfosztás rejtett módozatait. Majd 1989. március 15-én a nemzeti kisebbségi szabadság követelményeit és biztosítékait fogalmazta meg. Attól fogva szorosan együttműködött az új hazai független és ellenzéki erőkkel. Történelmi tetteknek számít, hogy Szent László napján társszervezőként a romániai falurombolás elleni tilta-

kozás élére állt. 1956 óta ez volt, a legnagyobb népi megmozdulás. Ébresztő és bátorító hatása messzire terjedt. Része lehetett bent a rendszerváltozás előkészítésében kint a temesvári felkelésben is.

Ezeket a éveket a kommunista internacionalista birodalom felbomlási szakaszának nevezhetjük. Egyik meghatározó eszmei irányzata a *birodalomellenes nemzettudat* volt. Az új nemzettudatnak ezt az első állomását a hagyományörzés, az érzelmi telítettség, a mozgalmi egységesség jellemezte. Nyilvános ereje és hatása ebből táplálkozott.

Szinte átmenet nélkül következett aztán a rendszerváltozás. A magyar társadalmat főleg a létbiztonság és a tulajdonszerzés a többpártrendszerrel és az átalakult intézményekkel való együtt élés foglalkoztatta. Közben Romániából magyarok tízezrei menekültek, települtek át. Felvidék, Kárpátalja, Délvidék magyar közösségei, a nyugati emigráció nemzedékei is sorra kopogtattak az immár független anyaország kapuján. A hazai társadalmat mindez felkészületlenül érte. Bebizonyosodott, hogy a birodalomellenes nemzeti mozgalom ugyan őszinte és tartós meggyőződésre épült, tábora azonban a szabadság körülményei között nem nagyon növekedett. A *rendszerváltozás nemzettudata* régi és új vonásokat, ellentéteket, hiányokat hiteles elemeket és téves értelmezéseket hordozott magában. Nemcsak tagoltnak, hanem széttörredezettnek, széthúzóznak, zavarosnak is minősült. A rendszerváltozás nemzettudata a társadalom többségének számára nem jelentett különös értéket. A létbiztonság, a tulajdonszerzés mögé szorult. Következésképpen a nemzettudat iránti igényt, a nemzettudat értékének emelését kellett szolgálni.

Ebben a második korszakban a rendszerváltozás nemzettudatának szükséges és lehetséges alakításán munkálkodott az Erdélyi Szövetség is. Főleg két irányban tevékenykedett. Mind több kapcsolatot támogatott hazai és erdélyi partiumi kis-közösségek részvételével – családok, települések csoportok, iskolák, könyvtárak, emlékhelyek körében. Cserelátogatásokat szervezett. Hazai régészeti, néprajzi, népművészeti táborokban erdélyi iskolásokat fogadott. Ezzel az átlagos nemzettudat táborát óhajtotta bővíteni. De a magasabb szintre is gondolt. Az erdélyi magyar kultúra értékeit, Erdély nemzeti történelmi szerepét, közösségfenntartó küzdelmeinek fényes és tanulságos példáit népszerűsítette tudományos tanácskozásokkal, nemzetpolitikai vitákkal, irodalmi és művészeti műsorokkal, kiállításokkal. Füzetsorozatát jelentetett meg. Hozzájárult tíz éve működő folyóirata, a Debrecenben szerkesztett Erdélyi tükör kiadásához.

Gyorsuló időben élünk. Az évtized végén kirajzolódik a harmadik fordulat is. Most a globalizációs kor kényszereivel és lehetőségeivel kell szembenéznünk. A korábbi két ellentétes erőközpont helyét a globalizáció veszi át: a tőke, az áru, a munkaerő, az információ, a technika világpiaca és világversenye. A nemzet és az állam mozgástere szűkül. Különösen az elmaradott Kelet-Európában alakul ki éles verseny a felzárkózásban. Itt az Európai Unió és a NATO befogadási feltétele is fokozza az államok megosztottságát. Ezzel a magyar nemzeti közösségek politikai hovatartozása újabb határt jelent az érintett államok felzárkózási szintje szerint.

Még nem eléggé világos hogy ebben a keretben hol és miben érvényesülhet általában a nemzeti érték és érdek, milyen szerepet tölthet be a nemzettudat – a globalizációs kor nemzettudata. Egy összefüggés mégis bizonyosnak látszik. A hagyományörzéshez a szellemi kultúrához az anyanyelvhez fűződő viszony változatlanul befolyásolja a nemzettudatot, így az ezeket kép-

viselő intézmények és közösségek nélkülözhetetlenek lesznek a nemzeti létforma, az egyetemes nemzeti felelősség fenntartásában. Csak hát ezen intézmények és közösségek versenyképességét is növelni kell, a globalizációs versenykörnyezethez igazítva. Az Erdélyi Szövetség útját elsősorban ez jelöli ki. A globalizációs kor nemzettudatát erősítő intézményeket és közösségeket érdemes erősítenie saját értékeivel, képességeivel és eszközeivel.

Tett is már ebben lépéseket. Együttműködési megállapodást kötött a magyarok Világszövetsége Szent László Akadé-

miájával, a Debreceni Nyári Egyetem Ady Akadémiájával és a többi határokon túli nemzeti közösséget az anyaországban támogató szervezettel: a Hunyadi Szövetséggel, a Kárpátaljai Szövetséggel, a Rákóczi Szövetséggel. Ezzel a feladattal és reménnyel kezdi működésének második évtizedét.

Székelyhidi Ágoston

A szerző az Erdélyi Szövetség alapító tagja, 1993 óta elnöke.

* A tanulmány előző számunkból anyagtorlódás miatt maradt ki.

ÜZENET AZ ÜNNEPLŐKHÖZ!

Redves Barátaim!

Az Erdélyi Szövetség tízéves fennállásának ünnepe emlékeztünkbe idézi a társaság eredményes munkáját Erdélyért és az egész magyar nemzetért. Mindenkinek a saját élményei jutnak eszébe. Engedjék meg, hogy elnöki időszakomból az 1991-es egri Konferenciára emlékeztessék. Ezen a tanácskozáson legfőbb és legidősebb igényként az autonómia megvalósítása fogalmazódott meg. Noha Kós Károly már 1921-ben, a *Kiáltó Szóban* messzehangzóan hirdette az autonómia követelését, az egri nyilatkozat éppen Erdélyben váltott ki heves elutasítást, azok körében, akik azóta is ettől az eszménytől és nem a ravasz, céltudatos román nacionalizmustól féltik a magyarság jövőjét.

Ettől függetlenül, az önrendelkezés igénye a magyar közgondolkodás egyik alkotó eleme ma is, és ez a törekvés a legjobb, legnemesebb európai áramlatokkal tart rokonságot.

Mindezt nem a magam dicséretére mondtam el, hiszen ez az értekezlet minden résztvevőjének érdeme volt, és különösen nagy munkát végzett érte Murvai Sámuel dr. a Szövetség Heves megyei elnöke.

Újabb évtizedekre sikeres munkát kívánok! Meddig álljon fenn az Erdélyi Szövetség? Emlékeztünk a Szabad Európa Rádió adásaira a diktatúra idejéből, mikor a müncheni szerkesztők azt mondták: saját maguk ellen dolgoznak, hiszen azt a célt akarják elérni, ami fölöslegessé teszi létüket. Ez az idő el is jött. Az Erdélyi Szövetségnek, szerintem, mindaddig létjogosultsága lesz, amíg az erdélyi magyarság meg nem teremti a maga teljes nemzeti biztonságát a szülőföldjén és amíg az anyaország, az egész nemzet tudatában Erdély el nem foglalja azt a helyet, amelyet történelmi múltja és mai küzdelmei alapján megérdemel.

(Beke György)

OLVASÓNAPLÓMBÓL

Martonyi János: EURÓPA, NEMZET, JOGÁLLAM

MAGYAR SZEMLE · EURÓPAI UTAS, 1998.

Martonyi Jánossal folytatott beszélgetésekből, valómásaiból a polgári értékrendhez ragaszkodó, középosztálybéli normák szerint élő személyiség ismertetik meg, tanulmányaiból, szakmai előadásáiból *a pozitív gondolkodású értelmiségi*, ami homlokegyenest ellentétes a "nekünk Mohács kellett!" hozzáállással, amely a magyar nemzetkarakter egyik jellemzője.

Az európai integráció meggyőződéses elkötelezettje, de annak is, hogy Európa államai, a maguk történelmi, kulturális, nyelvi sajátosságaikkal - regionalizmusukkal - válhatnak csak az Európai Közösség egyenrangú tagjává, nem terhére, hanem javára, azaz gazdagíthatják az *egységes, föderatív és államok feletti Európát*. Utóbbi fogalom, mely a nemzetek feletti Európa helyébe került, az egyes országokon belül az önkormányzatok és autonómiák erősödéséhez hasonlóan - különös hangsúlyt kap Martonyinál.

Megközelítően hasonló a helyzet - a szerző is annak találja - mindezekelőtt az első világháborút követő időszakhoz, pontosabban a 20-as évek végéhez, 30-as évek elejéhez, amikor a két- és többoldalú szövetségi, együttműködési stb. szerződésekkel és a páneurópai uniós mozgalmakkal keresték a kiutat Európában a nemzetek, elkerülendő a rossz békeszerződés után egy újabb nemzetközi konfliktust, világégést.

A japán anyától, holland-görög apától származó, a későbbi Csehszlovákiában született gróf Coudenhove-Kalergi, a Páneurópai Unió mozgalmának megteremtője írta: "a huszadik század a föderációk, az államszövetségek korszakát nyitja meg, vagy pedig az emberiség ezeréves purgatóriumát." A két világháború között ezek többsége - ahogy említettük - Közép-Európá-

"Meg kell magyaráznunk ezt a szót: egység - ami nemcsak pártpolitikai eszme, nemcsak lebontott vámhatárok ábrándképe, hanem eszmék összhangja, közös vállalkozás, melynek végső célja egy megtisztult és vezető Európán belül kis és nagy népek egyéniségének és életérdekeinek összehangolása a közös akaratban, a közös célban, Európában ..."

Márai Sándor:
Kassai őrjárat, 1941

ra, Macartney szavaival, a világ egyik "legfontosabb és egyben legsebezhetőbb" térségére vonatkozott, ahol - szintén az ő véleménye - a párizsi békeszerződések alkalmával nem sikerült a térség helyzetét konszolidálni.

Sőt! A nyugat-európai két- és többoldalú békéltetési, együttműködési rendszerekhez kapcsolódó politikai és gazdasági tervek, akár a realitások alapján, akár azt mellőzve, a közös biztonság, Európa biztonsága érdekében köttettek. Máskor a közép-európai nemzetek maguk keresték a megoldást, "a szabad kisállamok társulása", a föderációs, konföderációs és vámuniós tervekkel.

Visszatérve a mához, most csak a hidegháborúnak van vége, és a kétpólusú világrendszernek. Az átmeneti korszak - mint amelyben

jelenleg is élünk - mindig több lehetőséget vet fel megoldásként. Egyik az integráció, amelyet - ld. Belgiumot, Spanyolországot, stb. - ellentétes, dezintegrációs mozgások kísérnek, tehát még nem végleges semmi - Európának a nyugati, nyugatibb részein sem.

A helyzet súlyossági fokának szempontjából Földünk egyes országában közel kerültek a katasztrófához, az elkerülhetetlenhez. Nem elsősorban Európát veszélyezteti - mutat rá Martonyi - *a környezetszennyeződés, a szegénység és a népszaporulat*, a 20-21. századnak ezek a kihívásai, sokkal inkább az egész kontinens, amennyiben a harmadik világ kiterjedését vesszük. Ebben a helyzetben az öreg Európa a stabilitás, a biztonság példája kell legyen. A logika szerint Európa régi/új szerepének egy kettéosztott kontinens nem tud eleget tenni. Az *Európai Közösség feltételezi ezt az egységet*, Nyugat és Kelet, Közép-Európa és Kelet-Európa közötti különbség, s a választóvonal felzárkózását.

Közép-Európa értelmisége számára - hogy csak a cseh Milan Kundera és a magyar Márai Sándor nevét említsük -, Európa az örök szerelem, az olthatatlan vágy tárgya, és ez az érzelem gyakorta viszonzatlan maradt. Hogy ti. ahogyan Márai írta a 30-as években: Európa térképét Kassa, Tours, Upsala, Reims, Firenze és Gyulaférvár tornyai, azaz a katolicizmus és reformáció, a gótika és a barokk műemlékei kötik össze. Illetve ahogyan a 70-es években vallotta Milan Kundera: a közös gyökerű cseh, lengyel és magyar szellemi élet képviselői magatartásukban, alkotásaikban őrzik mindazt, amit az európaiság kifejez: műveltség, mértékletesség, hagyomány és erkölcs.

Martonyi nemcsak az érzelmek, de a ráció, a szakértelem birtokosa is, s mint ilyen, tisztában van az-
al: a csatlakozási szándéknak gazdasági oldala is van. Egyrészt, mint feltételrendszer, akárcsak a jogharmonizáció, másrészt azt jelentené; utolérhetjük megkésett fejlődésünkben azt a fáziskülönbséget, amely valamennyiünk sajátja, lett légyen szó, lengyelekről, magyarokról, románokról, s amely kelet felé haladva csak nő. Finoman érinti, ugyanakkor határozottan is: semmilyen csatlakozással, integrációval nem sérülhet egy nemzet szuverenitása.

Sajnálatos, hogy szűkebb pátriánkat, Közép-Európát nem a stabilitás jellemzi. Politikai viszonyai rabszódikusak, gazdasági és pénzügyi helyzete változó - Magyarországi is -, összességében: nemzeti stratégiája bizonytalan. És ismét, kelet felé haladva - tehát Kelet-Európában - mindez fokozottabban érvényesül.

Eből következik, ha Magyarországot nézzük, más állapotokat volt kénytelen rögzíteni Martonyi János 1993-ban, 1997-ben és 1998-ban. Elvi síkon tehát létezik az integráció, mint **szükségyszerűség**, és létezik maga a változó és bizonytalansági tényezőkkel teli **valóság**, részint a saját belső fejlődéstől, részint a külgazdaságtól, pénzvillág törvényeitől, és megtorpanó regionális együttműködési egyezségektől - ld. visegrádi hármas, szlovák-ukrán-román-magyar határmenti együttműködés, Közép-Európai Kezdeményezés, stb hatékonyságától vagy kudarcától - befolyásolva. Például a CEFTA működésképtelenségének ékes bizonyítéka volt az 1998 nyarán a magyar búza ellen bevezetett vám. Vagy újabban: a vámkedvezményes magyar vörösbort exportját csökkentette a szlovák partner.

Martonyi egyébként finoman emlékeztet: Közép-Európát és Kelet-Európát másképp kell megítélni, más esélyekkel, feltételekkel - politikai, gazdasági, pénzügyi rendszer reformja, emberi és kisebbségi jogok betartása - indulnak a startnál. Nem új probléma: maga a fogalom sem: **Közép-Európa**,

Kelet-Európa, Közép-Kelet-Európa /azaz Kelet-Európa középső része/, **Kelet-Közép-Európa**, és hogy mely országok is értendők alatta. Nem véletlen, hogy Nicolae Iorgától kezdve Martonyi Jánosig számosan voltak akik aláhúzták a kettő különbségét, mind földrajzi, történeti, mind gazdasági, politikai szempontból. Ebből következik - és ez a tényekből adódóan a lehető legtermészetesebb - a nem egyenlő elbírálás, amikor az integrációs törekvésekről van szó. Ugyanakkor külön hangsúlyozni kell: **a megkésetttség** különböző fokozata a közép- és a kelet-európai országok és Nyugat-Európa között **nem minősítés**, csupán **ténymegállapítás**.

Természetesen ez nem zárja ki, hogy mindent meg kell tenni eme történelmi lemaradás fészámolása érdekében, épp a fejlettebb közép-európai államoknak. Magyarországnak kiemelt a felelősége, hiszen a végleges lemaradás a magyar nemzet határon kívülre került részeit is érinti. Ennek a kihívásnak, jelen pillanatban úgy tűnik, még nem tudott megfelelni.

Martonyi János kulcsmondata, mivel kulcskérdés, hogy a régióban az állam határai nem esnek egybe a nemzettel és a nemzet nem azonos az etnikummal. Közösségi jogok kodifikálása, kulturális autonómia, helyi önkormányzatok, a kisebbségi jogok megsértésének szankcionálása - ezek vezethetnek Martonyi szerint az ellentét feloldáshoz. Nincs azonban tudomásunk arról, hogy felvetette volna a védőhatalmi státus kérdését, vagy Erdélyben a svájci típusú föderációt, amely közíróinknál Jászi Oszkár óta vissza-visszaköszön. Pedig talán épp az erdélyi románság körében - újabban - kiindult kezdeményezés /Románia föderalizálása, Erdély valamiféle autonómiaja/ lesz a megoldás.

Időben sajnálatos, még valamelyest odébb van, hogy megtudjuk: Martonyi János kötetében vágyainkat, valamennyi közép-európai nemzet vágyát foglalta össze, vagy konkrét lehetőségeinket, azaz jövőnket. Egy azonban bizonyos. A

társadalomnak, egyedeire lebontva, meg kell újulni. Súlyos magatartásbéli kifogások merülnek fel ugyanis. Nemcsak vadkapitalizmus, vagy vadszocializmus a jellemző, hanem az európai normákhoz méltatlan emberi magatartás, viselkedés, durvaság és felelőtlenység. Ha szertenénk e hazában, szívünk összefacsarodik. Egy egyszerű dunántúli férfiú mondata tökéletesen ide illik: az ország kiütötte magát erkölcsileg!

Ahogy 1997-ben Martonyi megfogalmazta: **"Ami a mához szóló üzenetet illeti, a legfontosabb - különösen a mai közép-európai és magyar társadalom számára - az értéktartalom, tehát annak a felismerése, hogy erkölcsi rend, értékrend nélkül, értékalapok nélkül nem működik sem a közgazdasági rend, sem a jogrend, nem működik az alkotmányos rend és általában nem működik a társadalom. Meg kell tehát keresni azokat az eszközöket és lehetőségeket, amelyekkel erkölcsi megújulás érhető el, és ez az értéktartalom, amelyet a több évtizedes értékmentesítő folyamat eredményeként elvesztettünk, visszanyerhető."**

Enélkül ugyanis csak értelmiségi széplelkek álmodozása marad az Európai Közösségbe való vágyakozás. Martonyi János személyisége remélhetően garancia arra, hogy értékeinket megőrizve - amely mindig európai minőségű volt - hivatalosan is helyet kapunk Európában - bár ezer esztendeje vagyunk európaiak -, s hogy ez nem kampányszerűen zajlik, korábbi, rossz emléké évtizedekhez hasonlóan, s az "arccal a vasútnak", "arccal a Varsói Szerződésnek" jelszavait, nem az "arccal Nyugatnak és az Európai Uniónak" frázisokkal helyettesítik.

1999 január

Lipcsey Ildikó

OLVASÓNAPLÓMBÓL

Köteles Pál: MAGYAR VILÁG AMERIKÁBAN*

NAPLÓ, TÚNÓDÉSEK ÉS TÖRTÉNETEK. BP. NORAN, 1997.

Akkoriban öngazolásul szolgáltak ezek az előadó körútak. A hivatalos vagy félhivatalos szilenci-umért - nem mindenki kaphatta meg a hatalom részéről az "ellen-zéki" státuszt, mert ha igen, túl nagy lett volna a számunk, és a rendszer ezzel elismerte volna vereségét -, vagy egyszerűen gyávaságunk miatt. Kimondhattuk amit itthon nem, vagy csak szűk baráti körben. Valahogy így: "ha elmondod letagadom..." /Például hogy hogyan vélekedtünk a párt, a kormány politikájáról, annak tagjairól, kiemelten az aczéli kultúrpolitikáról stb. stb./ Diadalút volt ez vagy sem? Valószínűleg nem. Minden-esetre jól esett, hogy figyeltek ránk, interjút adhattunk, kinyilatkoztattunk, s ez helyreállította a lelki békénket..

Jómagam hasonló előadó körúton néhány évvel később voltam, 1988-ban, a következő évben meg az utána következőben, s csak Nyugat-Európába jutottam el szakmai meghívására. /Nem hagyom ki, hogy ne említsem meg: bár néhány embert ajánlottam, én magam kétszer sikertelenül pályáztam meg a Soros-ösztöndíjat./ Nem dicsekvés, Amerikába is hívtak, de a repülőtől való közismert félelmem miatt - amikor másnak ez mindennapi munkaeszköz! - és játsszi könnyedséggel utasítottam vissza a meghívást. Illetve, ha jól emlékszem vízummal a kezemben, valami elfogadhatót mégis kitaláltam..

Köteles utána volt Ion Lancranjan botrányos könyve bemutatását követő botrányának. Az általam nagyrabecsült és szeretett Száraz György, akit a párt jelölt ki a feladatra: megcáfolni Lancranjan hajmeresztő történelmi hazugságait, megdicsőült ezért. Kiérdemelten - tehetjük hozzá. A rázós, így a nem-

Tizenöt évvel ezelőtt rótt fel Köteles Pál később már részemről is jól ismert lendületes, kissé telt, hetyke szárában végződő betűivel Amerikában szerzett pillanatnyi benyomásait. Pillanatképek ezek - ez a legpontosabb meghatározás - a felszínen, de csak a felszínen első olvasatkor úgy tűnt, se több se kevesebb. A fotográfus fényképezőgépével, hagyományos vagy valami modern csodával, amelyen minden automata rögzítette volna a látottakat, de mivel ő író volt, kinek eszköze a toll, eképp örököltette meg három hónap élményét.

zeti kérdéssel foglalkozó témákra, mikor már elkerülhetetlen volt, pontosabban, hogy ne azok foglalkozzanak vele, akiknek ez nem üzlet volt, nem konjunktúra - mint később Erdélyből is üzletet csináltak különösen az 1989-90-es fordulat után -, és hogy ellenőrzése alatt tudja tartani a párt, kijelölte a számára megbízható társadalomtudóst, írókat. Így történhetet, hogy - ami a történettudományt illeti - ugyanazok írták a szakkönyveket, jegyzeteket, tanulmányokat, ugyanazok csinálták a tudományt, akik az 50, 60, 70-es években. A rendszerváltás tájképe /önkritikát gyakoroltak. Hogy ti. újra kell írják - természetesen ismét csak ők - például a tízkötetes Magyarország történetét.

Visszatérve tehát, amiért Száraz megdicsőült, azért Köteles bukott.

Előtte volt annak azonban, hogy végleg eljátsza a bizalmat, szóval előtte az amerikai útjának, mert az azon elhangzott előadása következményeként végképp meg kellett válnia az Alföld szerkesztőségétől. 1985. június 7-én felmondtak neki, mert "méltatlanná" lett, hogy a lap munkatársa legyen. /Mások katedrát nem kaptak, vagy diploma után mehettek könyvtárosnak, levéltárosnak, egyéb értelmiségi kulinak, de semmiképp tudományos munkatársnak, kiadónak, szerkesztőnek, netán külügyérnek./ Fordulat következett be tehát életében, nem is az első, nem is az utolsó. Újból állástalan író lett, s cenzorok vizsgálták leírt és kimondott gondolatait: mi bennük a rendszerellenes, s hová rejtette el az író?

Bevallom: nem nagy kedvvel vettem kezembe a könyvet. Ebben természetesen nem Köteles a felelős. Nem igen tudok mit kezdeni Amerikába szakadt egykori hazánkfiainak problémáival, melyek valahogy nem olyan igaziak, húsba-létbe vágóak, mint a mieink, azoké, akik maradtunk kelet/közép/kelet/európainak. Még ha az foglalkoztatja is őket, hogy érdekes-e a magyar szót erőltetni, hogy a "lánc lánc eszterlánc" szövegére, rigmusára nőjön fel a kinn született gyermek, unoka. Igen, igen, mintha a Dallas vagy a Savannah hősei lennének ők is. Idegenek, amennyire nem idegen egy vágselyei tanárember, a gombkötő kisiparos Szabadkáról, egy szucesági földművelő, Balázs Ferenc utódai a mézskői paróchián, Györgyfalva tisztelendő és tiszteletes urai, a Kali nénik, Gyurus bapók vagy az arisztokraták virágot áruló leszármazottai.

Amit Nagy Kázmér könyvéből tudtunk, hogy sokarcú a magyar

emigráció, azt Köteles csak megerősítette. Vannak közöttük gazdasági menekültek, kalandorok vagy csak kalandra vágyók, politikaiak és a politikaiak hamisítványai, de egyik az Óhazától való testi/lelki távolságban, önkéntelenül is egy világhatalom állampolgárainak félényével tekintenek ránk, kismemzetek fiaira. Az sem válik előnyükre, hogy ez a világhatalom nem egy európai állam, hanem Amerika. Nem rokonszenvezem velük különösen azért, mert leszámítva az amerikai polgárháborút és a vietnámit, a két világháborút páholyból nézték végig, finanszírozták a feleket, végül döntöttek országok sorsa felett. Egyszerűen egyik ebben az egyáltalán nem értelmiségi magatartásban.

Ezért nem szívlelem őket, ezért nem vagyok rájuk kíváncsi - bár bevallom, eltűzött mind a gőgünk, mind az önsajnálatusunk, a helyben maradottaké, akik nem dezertáltak. Otthon, Erdélyben ugyan csak mi vagyunk, akik valósággal kéjelgünk az öndícséretben: mi nem települünk át, csak épp lehet hogy fiainkat, lányainkat mi is beházasítottuk az anyaországba.

Hogy mégis miért söpörtem mindent hátra az íróasztalomra, minden más olvasni és írni valót? Mert barátságunk Köteles Pállal az után az amerikai út után kezdődött. Amikor Ő a tengeren túl elkezdte írni naplóját unalmas vagy kevésbé unalmas hőseiről, akkor én itthon az utolsót simítottam Kúrkó Gyárfás emlékére írott kéziratomon, amelyben elsőként /?/ tettem fel a kérdést - bár magánemberként megértettem indokaikat **de csak magánemberként** mert egyébként tettükért nem jár felmentés -, hogy hol tévesztett utat az erdélyi magyarság?

Köteles, aki maga ment utána szövetségeseinek - úgy gondolta, hogy kinevel/összegegyűjt egy kis csapatot, akikre rábízzhatja a nemzet, s ami a legdrágább volt neki: Erdély ügyét - egyik amerikai erdélyi lapban olvasta a Kúrkó-cikket, hazatérve levélben majd személyesen is felkeresett. Első szóra megértette és megbocsátotta, hogy 15 évig szükségéből sok mindent írtam - azt azonban nem, hogy például 56 el-

lenforradalom volt, -, hogy majd megírhassam mindazt - mindannak a töredékét - amire meghívást kaptam az életre...

Szokásomhoz híven hátulról előre kezdtem pörgetni a lapokat, azután megálltam **annál az előadásnál**, amely a "háromágú életfa" címet viselte.

A kötet szerkesztőjével ellentétben én épp ezt tartom időszerűnek, érdekesebbnek útleírásánál is. Ez volt a második ok, amely a könyvhöz kedvet csinált. Mert nemcsak fényképezett, hanem közölte az utazás közben született gondolatait, úgy is mondhatnánk "útigondolatok" ezek inkább semmint útleírások.

Naplója - tünődései és története - megtanított arra is, hogy igazságtalan vagyok az elszakadt magyarokkal. Hiszen szorgalmuk, szellemi, fizikai tőkéjük hírünket jobbítják a világban - s erre nagy szükségünk van az ellenpropaganda miatt -, mert emigránsaink tették lehetővé, hogy mi is taníthassunk nagy nemzeteket. Gyakorta úgy, hogy az itthon a haza pillanatnyi kisajátítói részéről politikai, vagy egyéb okok miatt /például vallási/ mostohává lett gyermekek, vagy üldözöttek ott bontakoztathatták ki tehetségüket.

Köteles vázlatos de változatos portréi mögött az élettörténetek is felsejlettek...a költő, a vállalkozó, a miliomosé, az apáé, aki két kilométert gyalogoltatta fiát a sztrádán az autóból kidobott szemét miatt. Kiderült: rokonlelkek vagyunk nem csak azért, mert mint közelmúltunk legdrámaibb fejezete, a lakosságcsere, határrevízió kérdése minden nap foglalkoztatott bennünket, hanem azért is, mert én magam is szívesen vonok párhuzamot a 15-15 milliónyi magyarság és zsidóság között, ami például e két nép tehetségét, szétszórórtatását illeti.

Az alapélmény volt mindketőnk számára, amit egy egyszerű dunántúli parasztember, amúgy segédmunkás a MÁV-nál így fogalmazott meg: "a magyarság kiütötte magát erkölcsileg". /Mármint az anyaországban./ Mint ahogy az is, hogy ami elválasztja magyartól a magyart az erősebb, mint ami

összeköti. Idealizmusából adódóan hitt az anyaországiak, a nyugati emigráció és az elszakított magyarság - a háromfelé szakadt nemzet - egymásra találásában. Bevallotta: ma még távol vagyunk tőle, de ahogy az ember felebarátjai iránt érzett szeretetében, a nemzete iránt érzett kötelezettségében - tökéletesedésében - minden nap közelebb kerül az elvárásokhoz - azonosul vele - válik egyre tökéletesebbé és hasonlatos lesz ahhoz az emberhez, akit Isten saját képére alkotott, úgy kerül közelebb a magyarság is alapvető sorskérdései megoldásához.

Ezért hát nem igen örült volna annak, ami például 1998. április 25-én a MÉSz nagygyűlésén Patrubány Miklós szájából elhangzott, hogy ti. az ellentétet a 45-ös és 56-os, sőt a csiki székel és az udvarhelyi között a MVSZ-be is importálták. Neki úgy jó, hogy nem élhette meg: a sorskérdések megoldásától napról-napra távolodunk /?/ - neki így jó, mi azonban minden nap érezzük hiányát, intelmeit és tanítását arról például - ami most, ebben az órában is foglalkoztat minket -, hogy köthet-e, mivel, s egyáltalán milyen feltételek mellett köthet a magyarság kompromisszumot a Kárpát-medencében.

Fordulatot hozott el tehát Köteles Pál számára ez az amerikai út. Lehet azonban, hogy e nélkül a fordulat nélkül nem radikalizálódik. Ez siettetette, hogy élete főművének számító Erdélyi Szövetséget - 1998 késő őszen - majd az Erdélyi Magyarság című lapot életre hívja. S ettől kezdve minden fontosabb volt számára, mint saját írói karrierje, minden várható. Kéziratok sokasága, megkezdett regények, tanulmányok. Egy nem várható csak: az erdélyi kérdés megoldása.

Bp. 1998. április-május

Lipcsey Ildikó

*Az ismertetést több vidéki irodalmi folyóirat azzal küldte vissza, hogy "műfajilag" nem illik sehová, ezért eltekint a közléstől

**Magyar Érdekvédelmi Szövetség

ÁLLÁSFOGLALÁS

Az Erdélyi Magyar Civil Társadalomért Polgári Tömörülés megdöbbenéssel és aggodalommal szerzett tudomást, hogy 1998. szeptember 12-én tartott alsócsernátoni "Székelyföldi Fórum az RMDSZ megújulásáért" elnevezésű rendezvény résztvevői ellen bűnüldözési eljárást indított a brassói Táblabíróság.

A szeptember 12-én tartott székelyföldi összejövetel VITAFÓRUM volt.

"A Romániai Magyar Demokrata Szövetség megújítása szolgálatában egybegyűlt Székelyföldi Fórum, a közvetlen demokrácia megnyilvánulási lehetőségével élve, a közösség erejének tudatában és a jövő iránti hitbéli bizalommal romániai magyarságunk hosszú ideje tartó és jelenlegi nehéz helyzetében közösen keresi a kiutat és új utakat, megoldásokat, alternatívákat kíván találni országos szövetségünk további politikája tekintetében." – idézet a határozat szövegéből.

A Fórum résztvevői több határozatot és felhívást fogadtak el:

- Határozat a kolozsvári magyar egyetemről
- Határozat a Székelyföld autonómiájáról

- Határozat az egyházi, közösségi és személyi magánjavak visszaszolgáltatásáról
- Felhívás az RMDSZ erkölcsi, politikai megújulására.

A csernátoni fórum, az RMDSZ mint politikai érdek- és közképviselői szervezet rendhagyó eseménysozortának egyike.

Az RMDSZ parlamenti képviselővel rendelkező politikai formáció, a kormánykoalíció tagja és kormányzó párt, az erdélyi magyarság érdekképviselője. Több mint nyolcszáz ezer szavazattal bír.

A csernátoni, érmihályfalvi és nyárádszeredai vitafórumok az RMDSZ szervezett tevékenységének részét képezik. Kimondottan belügye az RMDSZ sokszáz ezres tagságának.

A résztvevők jogállásának megkérdőjelezése, bűnügyi eljárás indítása, kivizsgálás, tanúkihallgatás, perbefogás egy politikai párt, az erdélyi magyar társadalom belső ügyeibe való durva beavatkozás és mint ilyent határozottan elutasítjuk. Alkotmánysértő, demokratikus jogállam-ellenes, ellentétben áll a szabad gyülekezés és a szabad véleménynyilvánítás jogával, politikai koncepciók perekre emlékeztető, a megfélemlítés eszköze, annak tanúbizonysága, hogy Romániában nem szűnt meg a kétmércés gyakorlat.

A csernátoni fórum nyilvános, mindenki számára betekintheső, a médiák részvételével zajlott és sajtóértekezlettel zárult. A hazai román és magyar médiák az elfogadott nyilatkozatokat nyilvánosságra hozták. A nemzetközi sajtó is méltatta a rendezvényt.

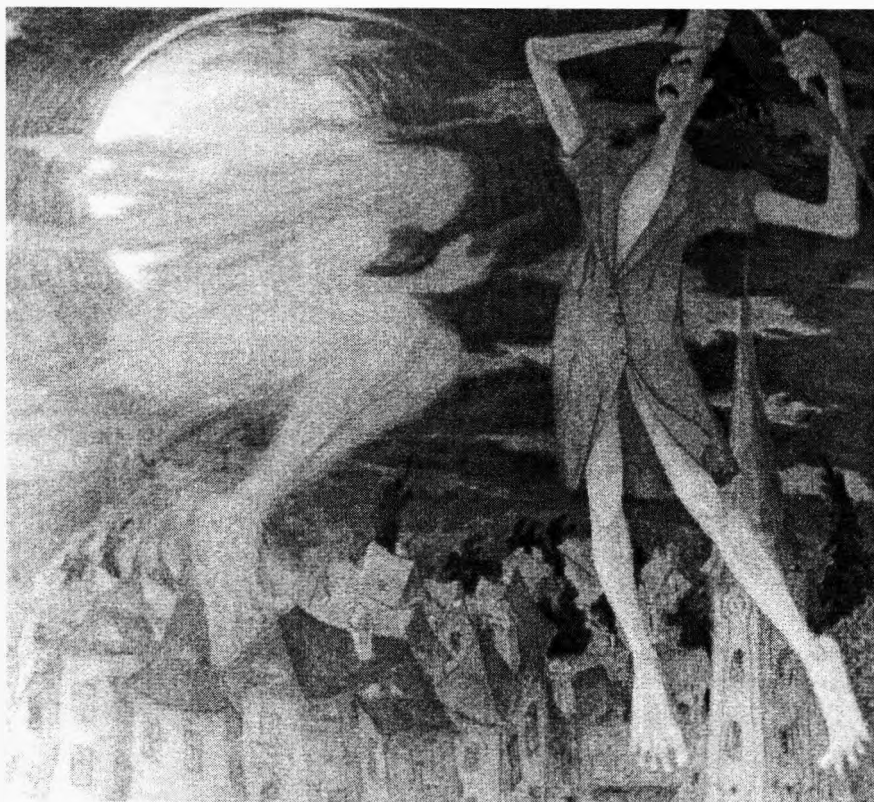
Mindezek után, a fórumon résztvevők, az erdélyi magyar közvélemény, a brassói Táblabíróság mellett működő ügyészségre beidézték jogosan teszik fel a kérdést: mi a bűnvádi kivizsgálás, eljárás célja? Kik és miért kezdeményeznek Romániában, itt és most egy politikai pert? Kinek használ, és kinek van kárára egy politikai koncepció per?

Az eddig ismert beidézett személyek, személyiségek névsorát közzétesszük. Egyúttal felkérjük mindazokat, akiket még beidézték, hogy telefonon/faxon értesítsenek (067-351114).

Bardóczy Csaba, Borsos Géza, Dr. Csapó József, Haszmann Alajos, Haszmann Lajos, Haszmann László Csaba, Haszmann Pál Péter, Jakabffy Attila, Katona Ádám, Király Károly, Kolcsár Sándor, Kónya Hamar Sándor, Krizbai Imre, Patrubby Miklós, Szász Jenő, Toró T. Tibor, Tókes László, Vekov Károly

Sepsiszentgyörgy, 1999. február 16.

Király Károly

HATÁRJEGY

HIT ÉS HATALOM

Sok szó esik az elmúlt hetekben a pápáról Romániában. Nemcsak több, sokkal több, mint az elmúlt években-évtizedekben bármikor – szinte azt mondhatnám, már túl sok is. A magyarázat nyilvánvalóan a májusra tervezett pápalátogatásban keresendő.

Már humorizálnak is a személyével. Pontosabban: őt is belekeverik a politikusokkal üzőt gúnyolódásba. „Nihil sine” Papa” – olvasom a nagy példányszámú bukaresti napilapban. A kroki alcíme: Politikusaink gyónásra járulnak. „Ha jól tudom, már engedelmet kérek – mondja a szöveg végén őszentsége –, meglehetősen rosszul álltok. Legalább egyvalamit el ne mulasszatok! Tartsátok be a böjtöt! De betartjátok-e?” A kérdés-re adott válaszból a poén lefordíthatatlan szójáték: a „böjt” szó románul ugyanúgy hangzik, mint a „szék/báronyszék/állás” jelentése „post” szó, úgyhogy az érintettek együttes válaszából az derül ki: hogyan, persze, ragaszkodnak hozzá – mármint a báronyszékhez.

Ártalmatlan tréfa, amelynek éle a romániai politikusok – köztük M. Bela (sic!) ellen irányul? Bizonyára így igaz, a kérdés csak az – stílszerűen szólva –, hogy kerül a csizma az asztalra, azaz miként legyinti meg a honi dolgokat illetően a nyers humorizálás szele a katolikus egyház fejét. Tudjuk mi, hogyan tudnók, hogy a nagyszerb bukaresti élc-lap, a Catavencu rendszeresen ír maró gúnnal a román egyházfőről, magáról az ortodox egyházzal – a különbség mindössze annyi, hogy ők ezt saját tetteikkel és nyilatkozataikkal érdemlik ki.

Az asztalon nem csizma, hanem tiara, a pápa koronája. Látogatásáról évek óta beszélnek Romániában, de valahogy sohasem voltak meg a feltételek... Tavaly Radu Vasile miniszterelnök Romában járt, őszentsége is fogadta, ekkor hangzott el először, hogy a pápát meghívják Romániába. Az ortodox egyház illetékesei azonban rövidesen közzétették: a pápai látogatásra csakis az ortodox egyházfő beleegyezésével

kerülhet sor. Hosszas hallgatás után ez is megtett idén januárban, amikor bejelentették, hogy a pátriárka hivatalos romániai látogatásra invitálja őszentségét.

Aki nyomon követte az esemény körüli vitákat (a közszolgálati tévé egyházi műsora többször érintette a témát), az kezdettől fogva érzékelhette, hogy politikai eseményről van szó. Ennek egyik, bár talán nem legfontosabb vetülete a román egyházfő szerepe és tekintélye a közéletben, vagyis annak egyértelmű bizonyítása, hogy csakis az ő hozzájárulásával kerülhet sor olyan eseményre, amely politikai színezettű ugyan, de tartalmát tekintve egyházak közötti kapcsolatfelvételt. Súlyosabban eshetett azonban a latba mindvégig, hogy akarva-akaratlan a látogatásnak két címzettje van, egyfelől a román egyházfő mint a legnagyobb romániai egyház vezetője, illetőleg azok az egyházak – nevezetesen a római katolikus és a görög katolikus –, amelyeket Róma püspöke egyházfői minőségében keresne fel. Más szóval: az ortodox egyház nem kívánta, hogy a látogatás akár közvetve is befolyásolja a görög katolikusokkal fennálló viszály alakulását. Magától értetődő ezek után, hogy az erdélyi magyar katolikus közösségnek meglehetősen szerény hely jut ebben a képben. Évek óta hallunk e látogatásról, évek óta várjuk őszentségét, amikor pedig a terv megvalósulni látszik, kiderül, hogy rólunk van szó a legkevésbé. Befolyásos román személyiségek a nyilvánosság előtt többször hangoztatták: a látogatás elsősorban Romániának hasznát, mivel óhatatlanul olyan tömegkommunikációs eseménnyé válik, amely az egész nagyvilág színe előtt nyomatékosítja az ország nyugat-európai elköteleződését, azzal az üzenettel társítva, hogy a bukaresti pátriárka buzgó híve az egyházak párbeszédének és közeledésének.

A pápalátogatás programját még nem tették ugyan közzé, de hetek óta kiszivárgott a hír, őszentségét csak Bukarestbe várják, és nem fogja felkeresni Erdélyt. A hír termé-

szetesen csalódást okozott azoknak, akik magyarokként Csíksomlyón, románokként Balázsfalván közös, ezúttal valóban ökumenikus érzéssel például Gyulafehérváron szeretnék üdvözölni és áldásában részesülni. A hívek közösségének érzéseit és várakozását az egyházak előjárói hivatottak képviselni és tolmácsolni. Mit tegyenek? Üzenjenek Romába? Közbenjárjanak-e az ortodox egyház fejénél? Fellépésüknek mindenképpen hitelt ad a hívek támogatása, de korlátokat is állít az egyházi és az állami diplomácia játékrendje.

A találgatások, a frusztráció és az elégedetlenség hangjai máris kedvezőtlen hangulatot, sőt bizonyos feszültséget keltettek. Az ortodox egyház nyilatkozatban szögezte le: e feszültségért azok az egyházi vezetők felelősek, akik rontják a két egyház – mármint az ortodoxok és a katolikusok viszonyát.

Erdélyi vagyok, magyar és katolikus, ezért azt mondom: áldatlan állapot! Amikor 1959-ben a bérmálás szentségében részesültem, Márton Áron püspökünk kezét érezhettem fejemen a kolozsvári Szent Mihály-templomban, akinek első ízben engedélyezte a kommunista hatalom, hogy pásztori hivatását ekként is ellássa. Az ő emléke egymagában elegendő érv lehetne amellett, hogy Róma püspöke Erdély földjén is köszöntse az Urat.

Nehéz elfogadni, hogy aki áldást hoz, áldatlan légkörbe érkezik. Nehéz mérlegelni, hogy mit diktál a hívő lélek és mit a haragvó dac, melyik a helyes, melyik az igaz válasz: lázongani az ellen, hogy a látogatás itt, az ország földjén, elérhető távolságban zajlik, és mégis nélkülnünk, avagy – ahogyan egy frissen kelt felhívás mondja – felkerekedni, hogy ott, a bukaresti stadionban hallgassuk főpapunk szájából a hitvallás ígeit...

A hit mindig egyesített és mindig megosztott: Pásztorok, jó pásztorok, kérdezem, hol a ti nyájatok, és hol van az út?

Horváth Andor

Nagy árat fizetett a pápa

OLASZ LAPKOMMENTÁROK A ROMÁNIAI ÚTRÓL

Nem elhanyagolható árat fizetett a pápa annak a régi álmának a megvalósulásáért, hogy végre látogatást tehessen egy ortodox többségű országban: nem keresheti fel a Romániában élő legjelentősebb katolikus közösséget, az erdélyi magyarokat – állapították meg olasz megfigyelők annak kapcsán, hogy megállapodás született II. János Pál május 7-9-i romániai látogatásának részleteiről.

A katolikus egyházfő három napot tölt májusban Romániában, de

látogatása csak a fővárosra, Bukarestre korlátozódik. Az Erdély ügyében született kompromisszum ellenére az út jelentős mérföldkő a pápa ökumenikus terveiben – mutatnak rá Rómában.

Az 1054-es egyházszakadás után első ízben teszi lábát ortodox földre római pápa. "II. János Pál húszévnnyi pápaság és 85 külföldi utazás, köztük iszlám országokban tett látogatások után végre átlépheti a nyugati és a keleti keresztényeket megosztó vasfüg-

gönyt, amely sokkal régebbi és sokkal áthatolhatatlanabb, mint a hidegháborús vasfüggöny volt" hangoztatják a megfigyelők.

"Hogy Romániába, az egyik legkeményebben és leginkább Róma-ellenes országba mehessen, a pápának nem elhanyagolható árat kellett fizetnie. Nem látogathatja meg az ország legnagyobb katolikus közösségét, az Erdélyben élő másfél millió magyart. A Szentszék lemondott arról, hogy elvi kérdést csináljon az ügyből, amelyet a bukaresti kormány és Teoctist pátriárka ellenzett" – mutatnak rá római Vatikán-szakértők.

A romániai látogatással rés nyílik az orosz-szerb-bolgár-román ortodox falon, amely eddig áthatolhatatlannak bizonyult a Róma felől érkező bármiféle együttműködési javaslat előtt. A szovjet rendszer összeomlása nemhogy enyhítette volna a nyugati és a keleti kereszténység közti ezeréves rivalizálást, hanem még kitapinthatóbbá és láthatóbbá tette azt.

A volt Jugoszlávia területén folyó háború, az állítólagos katolikus hittérítésre vonatkozó ortodox vádak újabb súlyos feszültségeket keltek a keresztények között – írta az MTI.

Olasz kommentátorok szerint a katolikus-ortodox "játszma" kezdete nem jelenti azt, hogy ez jó véget is ér. A bukaresti állomás lökést adhat a párbeszédnek a keleti és a nyugati keresztények előtt, és ugródeszka lehet a pápa moszkvai látogatásához, de lehet olyan eredménye is, hogy megerősíti a létező ellentéteket, nézetkülönbségeket. Az orosz pátriárka a közelmúltban kételyeinek és megdöbbenésének adott hangot a katolikus egyházfő bukaresti meghívása miatt.

Magyar püspökök a pápa romániai útjáról

"NEM A MEGSZOKOTT LELKIPÁSZTORI LÁTOGATÁS"

A közzétett program szerint a pápa májusban esedékes romániai utazása csupán Bukarestre korlátozódik, s – a magyarországi és erdélyi püspökök kérése ellenére – nem kerül sor sem a magyar egyházmegyékre, sem a sokat szenvedett görög katolikus egyház meglátogatására. Az út így a román ortodox egyházzal és annak pátriárkájával való találkozás, s nem a megszokott lelkipásztori látogatás, mert hiányzik belőle az egyes egyházmegyékre meglátogatás, találkozás a fiatalokkal, a betegekkel, a papokkal és a szerzetesekkel – olvasható a Magyar Katolikus Püspöki Kar tegnapi közleményében. A testület leszögezi: a szentatya többször kifejezte, hogy a 2000. jubileumi év előkészítésében keresi a kapcsolatot a keresztény közösségekkel, különösen az ortodox egyházakkal, ezért a magyar püspökök azt kérik híveiktől, a fentiek szellemében tekintsenek a látogatásra. "A püspöki kar nem akar illetéktelenül beleavatkozni más egyházak ügyeibe, ebben az esetben mégis úgy érezzük, hogy közösséget kell vállalnunk ott élő testvéreinkkel. Számukra a pápai látogatás nemcsak hitükben való megerősödést, hanem annak a szenvedésnek az elismerését is jelentette volna, amelyet a szentatyához való hűségükért vállaltak" – áll a testület közleményében.

PELLEN GÉR

A Vatikán hallani sem akar a csángók emberi jogairól és magyar papokkal való ellátásukról. Minden jel szerint alig várják azt a pillanatot, amikor az utolsó, magyarul még tudó csángót egy román pápa eltemetheti.

Vatikán románbarát (olasz) diplomatai úgy vélik, a Római Katolikus Egyház és a román Ortodoxia közötti ellenséges viszonynak egyik legfőbb oka a csángók ragaszkodása ősi hitükhöz és a magyar nyelvükhöz.

Ez a tévhit meglehetősen szokatlan egy olyan tradíciókkal rendelkező tapasztalt, sok vihart átélt szervezet részéről, mint az Egyház. Talán nem is annyira szokatlan, mint egyenesen megdöbbentő.

A nagy Szakadás óta eltelt évszázadok számtalan meddő kísérletének keserű tapasztalata és kudarca, elegendőnek kellett volna lenni ahhoz az alapvető felismeréshez, hogy az Ortodoxiával szót érteni nem lehet.

Honfitársunk, Dr. Csillik Bertalan szegedi egyetemi tanár a Hungarian Lobbyhoz intézett – erősen borúlátó – leveléből idézek:

“....Mégegyszer nagyon erőteljesen hangsúlyozom: a Balkán peremén vagyunk, nem pedig Nyugat-Európában, ahol az adott szónak, szerződésnek, ígéretnek értéke és súlya van. A Balkánon az adott szó, a szerződés, az ígéret ma is annyit ér, mint a török időkben, ahol az írásba fektetett szerződést azon nyomban érvénytelenítette a török halalom, mihelyt érdeke úgy kívánta, hiszen “kutyabőrön volt írva, a kutya pedig a Korán szerint tisztátalan állat, így a szerződés érvénytelen”. Ugyanezen a szinten mozog mindkét balkáni szomszédunk politikai erkölce is, nyilván nem csupán etnikai okoknál fogva, hanem jórészt a félévezredes oszmán hódoltság és az évezredes keleti egyházi orthodoxia hatására is.”

Ennyit talán a Vatikán külügyeit intéző urak is tudnak, vagy kellene tudniuk....

Vannak azonban érdekes, de alig érthető fejlemények is. Az egyik budapesti bank által támogatott Kisebbségi Jogok Kutatásainak Nemzetközi Alapítványa segítségével a brüsszeli Apostoli Nunciaturán dolgozó Msgr. Prof. Nicola Girasoli ki-

adta Valentin Stan és Renate Weber, bukaresti emberjogi aktivisták munkájára alapozott könyvét: *The Moldavian Csango*.

A két román szerző – a hírek szerint – már azzal kezdte, hogy a csángók elmagyarosodott románok. Ernszt Árpád híradása szerint, Tánczos Vilmos otthoni csángó szakértő már keményen helyreigazította a két román szerzőt.

De, könyörgöm, miért adtak ehhez anyagi támogatást a magyarok – legalábbis egy magyarországi bank? Ha már ennyire a szívükön viselik a csángók sorsát, miért nem támogatnak egy magyar kiadású csángó könyvet? Nem hallottak Domokos Pál Péter, Halász Péter, Pozsony Ferenc, Benda Kálmán munkáiról és a régebbi Mikecs László könyvéről?

Már régebben gondolkoztunk egy csángókról írott angol nyelvű könyv kiadásáról (két rövidebb dolgozatot már rövidesen a honlapunkra leszünk). Egy könyv kiadása, postázása elég sokba kerül, így a prioritásokat állandóan egyeztetni kell a pénzügyi helyzetünkkel. Mostanra érett be a lehetőség. “*The Moldavian Csango*” azonban alaposan megváltoztatta a helyzetet. Most megint védekeznünk kell, mielőtt támadásba lendülhetnénk.

Indokolt kérdés: **Van e valami összefüggés Msgr. Girasoli könyve és a Vatikán csángó politikája között.**

(Magyaródy Szabolcs, A Holló)

LÁTOGASSA MEG HONLAPUNKAT:

<http://www.hungary.com/corvinus>

S.C.EUREKA S.R.L.

- Szeretné megtalálni erdélyi üzleti partnerét?
- Szeretné, hogy üzleti, termelési gondjainak egy részét magunkra vállaljuk?
- Mindezen igényeinek kielégítésére vállalkozik az Euréka Kft. Kolozsvárról. A cég jelentős belföldi és nemzetközi kapcsolatokkal rendelkezik.
- Jelszavunk: Jó minőség, kíméletes áron!

Cégünk alaptevékenysége, számítógépes folyamatirányítás a következő területeken:

- textilipari festődék,
- húsipari füstölő-cellák,
- faipari szárítók,
- betonkeverő állomások.
- tervezés, szerelés
- kulcsrakész kivitelezés

Tevékenységi körünket kibővítettük az utóbbi években:

- software fejlesztéssel
- villamos berendezések, berendezésrészletek tervezése, kivitelezése külföldi cégek által gyártott alkatrészekből

- erősáramú villamos elosztótáblák kivitelezése
- elektronikai egységek tervezése kivitelezése (egyedi darabok – prototípusok is)
- villamos meghajtások korszerű (AMK, Siemens) egységekkel való tervezése, szerelése
- jelző, szabályozó berendezések tervezése, forgalmazása

1. Vállaljuk a fent említett témakörökben az együttműködést a cég magas szintű felkészültséggel rendelkező munkatársaival.
2. Vállaljuk külföldi cégek képviselését.
3. Kiállítás, árubemutatót, cégképviselőt vállalunk.
4. Gyárak, részlegek áttelepítési koordinálását új (zöldmezős) vagy régi meglévő épületekben.
5. Vállaljuk az Állami Vagyonalap (FPS) által hirdetett gyárak, gyáregységek feltérképezését (eladási ár, terület, beépített terület, lehetőségek).
6. Külföldön villamos szereléseket vállalunk.

Tisztelettel:

Kerekes József ügyvezető igazgató

Levélcím: 3400 Cluj, C.P. 15-13, ROMANIA

Tel./fax: 064-167362

KOSZOVÓ ÜZENETE

Az Erdélyi Magyar Civil Társadalom Polgári Tömörülés vezetősége felkért, hogy tartsak egy kiértékelő összefoglalót az erdélyi magyar társadalom jelenkori gondjairól, törekvéseiről, mit remélhet a jövőtől a harmadik évezred küszöbén; a koszovói válság szerepéről, kihatásáról, befolyásáról Európa népeinek és államainak demokratizálódási folyamatában; az RMDSZ és az erdélyi magyar civil társadalom viszonyáról, mit várhatunk az RMDSZ május VI. kongresszusától.

Akkor, amikor elvállaltam ezt a feladatot tudatában voltam, hogy nagy fába vágtam a fejszém – bogos, görcsös fába.

Az első gond, hogy szabad-e szárnyára engedni gondolatainkat, eljött-e a szabad szókimondás ideje? Milyen retorziókra számíthatunk, ha élünk a szólásszabadság jogával?

Egy ilyen elemzés nem hagyhatja figyelmen kívül a világban, az országban és az erdélyi magyar társadalomban végbemenő folyamatokat, realitásokat, törekvéseket és erőviszonyokat.

Nem szabad illúziókat kergesünk, olyan jóslatokba bocsátkozunk, amelyek mellőzik a valóságot.

Minden emberi, társadalmi szabadságtörekvésben elsődleges szerepet játszik a gondolat szabadsága, a szellemi szabadság. Remény és hit nélkül nincs élet. Hit nélkül nincs cselekvő akarat. A jó és a rossz szellem küzdelme örökös. A sokévezredes emberi történelem azt igazolja, hogy a küzdelem állandó, hol az egyik, hol a másik kerekedik felül – s a véget nem érő küzdelmet az a hit táplálja, hogy a jó mindig győzedelmeskedik.

A jelen eszmefuttatásban nem mellőzhetjük az Európában végbemenő átrendeződési folyamatokat. Az 1975-ben aláírt helsinki egyezmény egyik alapkitétele, a határok sérthetatlensége történelmileg túlhaladott. A szovjet birodalom megszűnt. A két német állam egyesült. A trianoni békediktátum szülte Csehszlovákia felbomlott, Jugo-

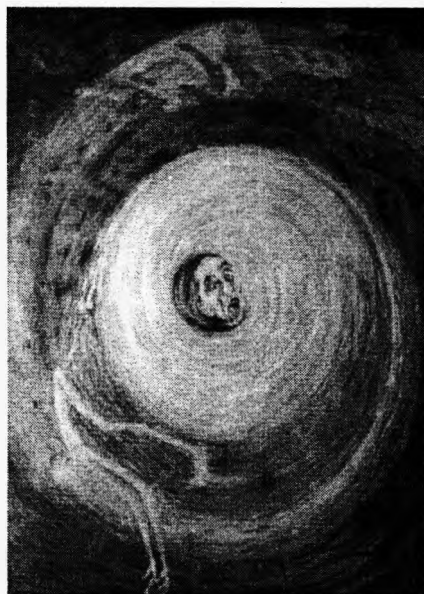
szlavia felbomlása befejezés előtt áll.

A nagy kérdés: mi lesz Nagyromániával?

Bukarestben nagy az aggodalom. Gyakran hallani a román parlamentben, a médiákban: mi lesz Erdéllyel? Bukarestben a Jugoszlavia mellett tüntető csoportok feliratos transzparensein olvasható volt: "Ma Koszovó, holnap Erdély."

Az összehasonlítás ellen Markó Béla és Takács Csaba RMDSZ elnökök a leghatározottabban tiltakoztak. Gazda József tanár és publicista tollából az Erdélyi Napló hasábjain cikket olvashattunk "Koszovó nem Erdély" címmel. Gazda József tanár úr érvrendszere más megvilágításban tünteti fel a Koszovó és Erdély közti összehasonlításokat.

A koszovói válságot sajnos nem sikerült békés úton megoldani. Az ENSZ, az Európa Tanács, az EBESZ és a NATO minden igyekezete Milosevics és a szerb nacionalista, totalitárius, intraszigens ellenállásba ütközött. A Koszovóért folytatott háborúban két alapkonceptió és gyakorlat ütközik: a demokrácia és a haladás valamint a zsarnokság és az önkényuralom. Az emberség és az embertelenség vívja kérlelhetetlen harcát a harmadik évezred küszöbén.

Sok szó esik ma Amerika és a NATO szerepéről. Egyetértő és elítélő nyilatkozatok sokasága visszhangzik a médiák hullámhosszain. Mi az elnyomottak, otthonukból kiűzöttek, üldözöttek, a szenvedők és védelmezők pártján állunk.

Amerika és a NATO ebben a háborúban tanúbizonyságot tett és tesz, hogy nemcsak szóban hívei az Egyesült Nemzetek 1948. december 10-én elfogadott Emberjogi Egyetemes Nyilatkozatának. A Charta leszögezi és világosan kimondja: Minden népnek joga van az önrendelkezésre. E jog nevében a népek szabadon döntenek politikai rendszerükről, szabadon biztosítják gazdasági, társadalmi és kulturális fejlődésüket.

A népek önrendelkezési joga és a nemzeti kisebbségek védelme felbonthatatlanul összetartoznak.

A Milosevics féle elméletek és gyakorlatok, államrendszerek veszélyeztetik Európa stabilitását és az emberiség jövőjét.

Elismeréssel és köszönettel tartozunk Amerika és Európa demokratikus államközösségeinek, amelyek cselekvően léptek fel azért, hogy ma már ne legyen szabad erőszakkal elfojtani a népek és etnikai csoportok jogos követeléseit a határok sérthetatlenségére, az állam szuverenitására és a belügyekbe való be nem avatkozásra való hivatkozással.

Reméljük, hogy Oroszország is az emberi jogok védelmezője lesz hogy határozottan állást fog foglalni ezután is a népek önrendelkezése és a nemzeti kisebbségek jogainak ügyében, hogy egyértelműen elítéli azon antidemokratikus rendszereket, amelyek a nemzeti kisebbségek elnyomására rendezkedtek be s ezáltal potenciálisan veszélyeztetik a békét Európában.

Indítványozom, hogy az Erdélyi Magyar Civil Társadalom Polgári Tömörülés kezdeményezzen gyűjtési akciót a szenvedő koszovói albánok részére. Én erre a célra személyesen felajánlok 150 000 lejt és vállalom, hogy a Székely Faluért

Alapítvány külön bankszámlát nyit a koszovói albánok megsegítése címen. Kevés a pénzünk, szegények vagyunk, kicsi a nyugdíj, nyomorgunk. Ennek ellenére áldozatokat kell hoznunk a bajbajutott sorstestvéreink megsegítésére.

Koszovó nem Erdély. Erdély nem Koszovó. Az alapvető különbség Koszovó és Erdély között az, hogy Erdélyben hallgatnak a fegyverek, helyesebben mondva még hallgatnak.

Ez lényeges dolog. Az erdélyi magyarság csak a jog fegyverét használja szabadságjogainak kivívásában. Az erdélyi magyarság és a koszovói albánok helyzete minden lényeges etnikai, nemzetiségi, emberjogi szempontból azonos. Mind a két államban a kommunista, totalitárius koncepciók uralkodnak. Mind a két állam a nemzetállam kizárólagos, másságtagadó, nacionál-kommunista eszméit és gyakorlatait hordozza magában. A belgrádi és a bukaresti kormány etnikai tisztogatást hajt végre nyolcvan éve folyamatosan és leplezetlenül. Mind a két államban hátrányos megkülönböztetési politikát folytatnak a nem szerb illetve a nem román etnikumokkal szemben. A többségi nemzet uralkodó nemzet, minden téren privilegizált a nemzeti kisebbségekkel szemben. Az igazságszolgáltatás kétfélemértékű.

A koszovói albánok, a vajdasági magyarok hasonlóan az erdélyi magyarokhoz, németekhez, szlávokhoz, cigányokhoz ugyanannak az erőszakos asszimilációnak és etnikai tisztogatásnak az áldozatai.

Az utóbbi nyolcvan évben itt is, ott is az egyik fő jellemző a kisemmizés, az egyházi, közösségi és magánjavak elkobzása, amelynek visszaszolgáltatását minden eszközzel késleltetik. Itt is, ott is jellemző az etnikai és kisebbségi közösségek szellemi életének a sorvasztása, áthidalhatatlan jogszabályokkal akadályozzák az anyanyelvű oktatást és a kultúrát, tiltják a szabad nyelvhasználatot. A kisebbségi nyelvek megtűrték, nincs jogi alapjuk.

Az erdélyi magyarság amióta bukaresti fennhatóság alá tartozik állandó rettegésben él. Fizikai és lelki terror áldozata. A nacionalista pártok, a médiák többsége, a román parlament, a magas rangú kormányhivatalnokok, miniszterek az idegengyűlölet eszközei. 1989 után

az uszító, rágalmozó, ócsároló hadjáratok nem szűnnek. Nyíltan lincseléssel, karóbahúzással, akasztással fenyegetik a magyarságot, annak vezetőit. Az 1990 márciusi marosvásárhelyi magyarellenés pogrom szervezői szabadon garázdálkodnak, parlamenti mandátumhoz jutottak, miniszteri bársonyszékekbe kerültek. Sütő András bántalmazói, merénylői cinikusan azt nyilatkozzák, hogy miért csinálunk káoszt abból, hogy egyik szemét kiverték, hisz az amúgy is hibás volt. Mindez azért történhetik mert a bukaresti kormányzat védőernyője alatt cselekszenek, s a médiák igazi románoknak, hősöknek állítják be őket, mint a román nemzet értékhordozóit és terjesztőit.

Hogy milyen jövő vár ránk, erdélyi magyarokra román fennhatóság alatt, ha netalán a szerb testvérek, Milosevicsék etnikai tisztogatása, népiirtása büntetlenül maradna – nem nehéz kitalálni.

Az RMDSZ kormányzati részvétele sem hozott semmi újat. Az etnikai tisztogatás, rágalomhadjárat, megfélemlítés – egyszóval a magyarság fenyegetettségi helyzete – nem javult.

Van ennek egy pozitív hozadéka is: azon kívül, hogy szalonképesé tette a román diplomáciát s azt a látszatot keltette, hogy a béke helyreállt az olajfák alatt – az évek múlásával bebizonyosodott, hogy a bukaresti kormányzat képtelen változtatni hagyományos magyar és kisebbségellenes politikáján. Hiányzik ehhez a politikai akarat.

Nos, mi újság az RMDSZ háztáján? Nagy a buzgólkodás a májusi kongresszus körül, tisztújítás, küldöttek választása, kinevezése, szövetségi elnök jelölése. Az RMDSZ-hez közelálló propaganda gépezet, az agitátorok, szószólók nem győzik bizonyítani az RMDSZ csúcsvezetése politikájának helyesét, eredményességét és a radikálisok méltatlan tevékenységét. Megújulásról, nemzetstratégiáról nem esik szó.

Markó Bélák nem tudnak vagy nem akarnak tudomást szerezni az országban és a környezetükben végbemenő társadalmi és politikai átalakulásokról, statikusan gondolkodnak. A kongresszus előkészületeiben nem kapott helyet egy új, jövőbenező stratégia megfogalmazása.

Az RMDSZ elnöke, ügyvezető elnöke nagy erőbedobással munkálkodnak a klientúra átmentésén. Az RMDSZ prefektusai, szenátorai, képviselői mind megpályáztak egy-egy városi, széki, megyei RMDSZ tisztséget is. Szüksége van Dézsi Zoltánnak, Verestóy Attilának, Márton Árpádnak ezekre a jövőbelátó kulcspozíciókra, hogy a 2000-ben esedékes helyhatósági és parlamenti választásokon biztosítsák önmaguk újraválasztását.

1992-ben olvastam a Romániai Magyar Szó hasábjain Márton Árpád képviselő és RMDSZ elnök találatából, hogy eredményes közösségi szolgálatot, érdekképviseletet csak azok tudnak végezni, akik magánérdekeket követnek. Akkor elmosolyodtam ezen a "filozófiai" tételen, elvi megállapításon, de az élet Márton Árpádot igazolta. Abban az időben Márton Árpád színházigazgató, területi RMDSZ elnök s egyben képviselő is volt. Ma is az.

Az RMDSZ alapkáderei felkarolták és tartják is magukat a Márton Árpád által meghirdetett tézishez.

A VI. RMDSZ kongresszuson a szövetségi elnöki tisztségre két jelölt indul: Markó Béla és Kincses Előd. Markó Béla megválasztását szinte biztosra lehet venni. A küldöttek 60%-át a képviselők, szenátorok, kormánytisztviselők, önkormányzati tanácsosok, polgármesterek teszik ki. Ahogy mondani szokás: hivatalból küldöttek a kongresszuson. A fennmaradó 40%-ot a területi szervezetek jelölik. Nem választják, kinevezik, Ki-ki a maga befolyása és meglátása szerint küldi ki a küldötteket.

Kincses Előd esélytelen ilyen manipuláció közepette. Ehhez hozzájárul egy szégyenletes, lejárató sajtókampány, amely így hangzik: Kincses Előd nem alkalmas, mivel politikai üldözött volt, koncepcióspert indítottak ellene, mert merészkedett szembeszegülni a vérszomjas Vatra szabadcsapataival, a magyarellenés pogrom szervezőivel és résztvevőivel. Kincses Elődnek Magyarországra kellett távoznia, ahol magyar állampolgárságot szerzett. A magyar állampolgárság is bűn és áthidalhatatlan politikai akadály Markó Bélák szerint.

Emlékeztetek, hogy a Vatra perbefogást kezdeményezett Sütő András és Király Károly ellen is koholt vádak alapján.

A tavaly szeptemberi csernátóni fórum 19 perbefogottja is fekete báránynak számít a jelenlegi RMDSZ politikai szemlélete szerint. Alkalmatlanok politikai tisztviselésre. Mellékesen még megjegyzem, hogy Márton Árpádék rendszeresen megtagadják tőlem, Király Károlytól a bizalmat, hogy RMDSZ küldöttnek kinevezzenek. Ez történt most is.

Ezek szerint egy "legitim" RMDSZ tisztviselő csak olyan lehet, aki nem szállt szembe a hagyományos etnikai, tisztogató politikával, aki nem volt ellenálló a Ceausescu diktatúrában és olyan aki rájátszott a nacionál-kommunista rendszer idegengyűlölő, máságtagadó politikájára.

Igaz volna az is amit egyesek állítanak, hogy a csernátóni fórum résztvevőinek perbefogatása RMDSZ rábólintással történt?

En ezt tagadom elhinni. De a Kincses Előd elleni érvelésen, lejáratozó RMDSZ politikán érdemes elgondolkozni. Különösen fontos most, amikor belátható időn belül a tárgyalóasztalhoz kell ülni Erdély sorsának rendezéséért az önrendelkezési jog kapcsán. Hogy erre sor kerül, az biztos. Ki hogyan képviseli ezen a tárgyaláson az erdélyi magyarság ügyét nem közömbös. De erősen tartok attól, hogy Markó Bélának megelégszenek az önkormányzati tanácsokkal és, hogy a tárgyaló asztalról jogi morzsákkal beérik, ha rajtuk múlik.

Nem itt a helye, nincs is idő rá aprólékosan elemezni az RMDSZ tevékenységének pozitív és kevésbé pozitív munkáját. Egy-két dologra azonban szeretném felhívni a figyelmet. Nem tartom szerencsésnek, hogy egyes RMDSZ vezetők életfogytiglanig kisajátítják a kulcspozíciókat. A képviselői, szenátori mandátumokat választási ciklusonként legalább 30%-ban fel kellene újítani, úgy, hogy egy személy maximálisan három ciklusban lehessen képviselő. Végre érvényt kellene szerezni annak a határozatnak, hogy a parlamenti képviselők, kormánybiztosok, stb. tartózkodjanak, hogy területi, széki RMDSZ pozíciókat töltsenek be.

Végül az RMDSZ derekas részt kellene vállaljon a választási törvény módosításában. Az uninominális körzeti választásokat kellene szorgalmazni.

Utoljára hagytam egy nagyhor-derejű politikai gondolatot. Az erdélyi magyar társadalomban is elkerülhetetlen a többpártrendszer.

Kisebbségi sorsban a politikai szerepvállalás alapja csak a községekszolgálat lehet. A párt és magánérdekek másod és harmadrendű szerepet tölthetnek be. Tisztviselőknek nem lehet szentebb ügyük a népszolgálatnál.

Makkai Sándornak igaza volt, amikor megállapította a "Nem lehet" című dolgozatában, hogy a kisebbségi sors embertelen és megoldhatatlan. A kisebbségi sorsnak egyetlen gyógyírja van – megszüntetni. Ennek kulcsa az önrendelkezési jog gyakorlása.

Koszovóban is, Erdélyben is ez a törekvés a meghatározó. Minden történelmi múlttal rendelkező nép-közösség, beleértve a vajdasági magyarokat is, önmaga kell határozzon sorsának irányítása felől.

Az alárendelt szerep, a többségi nemzet diktatúrája megsemmisítéssel fenyegeti, előbb-utóbb olyan helyzetet teremt, hogy akarva-akaratlanul kollektív jogok hiányában korlátozzák állampolgári jogait, esélyegyenlőség híján pedig akarata ellenére asszimilálódik a többségi nemzetbe. A nemzetállam pártolói ezt a célt is követik, akarják.

Az erdélyi magyarság érdekvédelmi szervezeteinek, az elitnek szorosan fel kell zárkóznia az önrendelkezési jog elnyeréséért folytatott küzdelemhez. Az erdélyi magyar társadalomnak erőteljesen önállósulnia kell, saját kezébe kell vegye sorsának irányítását.

Bizonyos mértékben a történelem ismétlődik. A harmadik évezred küszöbén sok a hasonlat a Mohács utáni időszakokkal. Cselekvő akarat és radikális hozzáállás teremthet csak új helyzetet. Az új nemzetközi viszonyok közepette – az ENSZ, az Európa Tanács, a NATO jogi keretei adta lehetőségek között – törekedni kell a trianoni békediktátum hatályon kívül helyezésére, az erdélyi magyarság helyzetének javítása érdekében új jogi alapok megteremtésére.

A Trianonnal való szakítás, a hatályon kívül helyezés nem szabad megálljon Erdély kapuinál.

A "Jurnalul Național" április 15-i, csütörtöki számában "Senza-tional! Scandalos! – Romania in

pericol" főcím alatt megkondítják a vészharangot.

Idézek belőle: "Szenzáció! Botrány! Jelen egyezmény 7 pontja előirányozza Csehszlovákia felbomlását, Jugoszlávia széttűzését, Magyarország területi követeléseinek teljesítését. Az első kettő már teljesült is."

Állítólag egy szovjet-német 1990-es titkos szerződés tartalmazza a fentemlített 7 pontot. Egy nyugat-német folyóiratban (Intelligence Digest) jelent meg a titkos záradék.

Higyjük, ne higyjük?

Ha hitelt adnánk a fenti hírközlésnek, egy ilyen titkos szerződés záradékának érvényszerzése sokkal bonyolultabb és kényesebb, mint ahogy gondolnánk. Gyakorlati kivitelezéséhez szükségeltetik az Európai Unió, a NATO, az ENSZ hozzájárulása és az érintett országok beleegyezése.

Az 1975-ös helsinki egyezmény leszögezi, hogy határmódosítás csak békés úton lehetséges. Ez azért is fontos, mert a trianoni béke az érintett felek megkérdezése nélkül történt. Még konzultatív jogot sem kapott Trianon legnagyobb vesztese, Magyarország a béketárgyalásokon. Ezt a szarvas hibát nem szabad megismételni.

Ha már Trianonnál tartunk, akkor hadd idézzük Henri Bogdan francia professzor 1993. június 4-én elhangzott megállapítását: "Szokásunkhoz híven összejöttünk ma, hogy újból idézzük Trianon fájó emlékét. A magyar kormány képviselőit 73 éve – 1920. június 4-én Magyarország feldarabolását szentesítő békeszerződés aláírására kényszerítették. Az akkori nagyhatalmak Magyarország területe kétharmadának és három és fél millió magyar polgárának az úgynevezett utódállamoknak átadása felett döntöttek. Trianon után a magyarság egyharmada így idegenné vált ősei földjén. Trianon még ma is súlyos seb minden magyar szívében. A csonka ország minden polgárának élnek rokonai, hozzátartozói vagy ismerősei az új szomszédos államokban. Trianon azonban nemcsak a magyarok drámája. Drámája egyúttal egész Közép- és Kelet-Európának is. Hangsúlyozni kívánom, hogy e békeszerződés nélkülözi mind az erkölcs, mind pedig a jó bármilyen alap-

jait...". És tovább így vélekedik a francia professzor: "... maguk a "felszabadult" romának, a "felszabadított" vajdasági szerbek is Trianon áldozataiként balkáni államok polgáraivá váltak. A magyar jogállam után megismerkedtek a botbüntetés, az önkény és a parancsuralom rendszerével...".

Ez mind szép és jó – számunkra lélekmelegítő megállapítások –, de az üdvösséghez nem elengedő.

De tegyük fel, hogy a délszláv válság, a koszovói etnikai tisztogató és más helyzetek lelkiismeretfurdalásra késztetik a trianoni diktátum nagyhatalmait és arra a meggyőződésre jutnak, hogy revídiálni kell a trianoni békeparancsot, biztosítva ezáltal Európa békéjét.

Ilyen megoldások lehetségesek a mi esetünkben Erdélyt illetően:

1. Önálló állami státust kaphatna, egy svájci típusú, kanton rendszerű szövetségi államot lehetne létrehozni.

2. Románia federalizálása – egy német típusú land három vagy öt régió helyi kormányzattal. Ebben az esetben is Erdélyben a kantonrendszer működne.

3. Erdély kettéosztása Románia és Magyarország közt (az orosz–német titkos szerződés alapján).

Tudatában vagyunk annak, hogy az erdélyi magyarság sorsa szorosan összefűződik az erdélyi románság és a benne élő más etnikumok sorsával. Az együttélést váltaltuk a múltban is, amikor Erdély

kormányzásában a magyarság kulcspozíciót töltött be. Létezik egy transzszilvan szellem, amely erkölcsi, szellemi, politikai, gazdasági alapot képezet a jövőben is a kölcsönös megbecsülésen és tiszteleten alapuló együttélés biztosítására, kizárva minden alá vagy felülrendelt szerepet, privilégiumhelyzetet. A mellérendelt, teljes jogegyenlőséget biztosító helyzetet vállaljuk. Erre a legalkalmasabb a svájci kanton rendszer. Évszázados tapasztalataink birtokában ki lehet építeni eredményesen Erdélyben is.

Sepsiszentgyörgy,
1999. április 14.

Király Károly

M Á J U S I T É T

Minden politikai közeg, melyben harc folyik a döntési pozíciók megszerzéséért, s különösképpen azok, ahol a harc legfontosabb eszköze a kommunikáció, kitermeli a maga nyelvpolitikai sztereotípiáit, a maga propaganda-ködképeit, tudatmanipuláló idolumait hogy ilyen baconi ihletettséggű terminussal éljek. Nincs ez másképp a kisebbségi társadalmakban sem.

Az erdélyi magyarság esetében az intenzív entokratikus többségi nyomás sem akadályozhatja meg, hogy a közösség vezetéséért folyó verseny eszközrendszere legalábbis az egyik oldalról kibővüljön a klasszikus nyelvpolitikai fogásokkal. Nem állítom, hogy a nyelvpolitika mint olyan teljes mértékben távol áll a nemzeti autonomista szárnyától, de azt igen, hogy használata sokkal óvatosabb. A nemzeti felelősségtől áthatottak sokkal inkább ügyelnek egy-egy propaganda-fogás másodlagos, harmadlagos következményeire. A tájbasimuló, politikailag egyre inkább a többséghez asszimilált "kormánypártiak" kezdetől fogva hatékonyan használták a nyelvpolitikai erővel bíró szóképeket, szólásokat, melyek nem egy esetben súlyos kárt okoztak a képviselt vagy képviselni óhajtott közösség köztudatában.

Ilyen hamis és káros sztereotípiát volt az elvi ellentéteknek személyi ellentétekként való megbélyegzése. Ez a jobb esetben szüklátóköri, rosszabb esetben cinikus és tudatosan kártékony propaganda-elem visszavezethető a Szöcs Géza és Domokos Géza kö-

zötti súrlódásokig. Már akkor teljes mértékben elmondható volt – vagy elmondható lett volna – hogy nemcsak egy korábbi ellenálló áll szemben egy korábbi nomenklaturistával, hanem egy magyar érdekeket szem előtt tartó, célorientált, jövőképpel rendelkező politikai filozófia és magatartás a sajátságosan beszűkült, a bukaresti közegekhez alkalmazkodó álrealista távlatlansággal.

És ez ma sincsen másképp.

Nem tudom, van-e Markó Béla támogatói között olyan politikus, aki három év kudarchalmazása után komolyan gondolja még mindig, hogy az autonómia kivívásához megfelelő taktikai lépés volt kormányzati szerepet vállalni. Ennek ellenére ismételt hangzanak el olyan kijelentések, melyek a kilépést szorgalmazók intellektuális vagy morális csökkent-értékűségéről szólnak. Ki is kiált itt zsandáért...?

Mert itt jutottunk el a májusi választás kulcspontjához. Nem az az elsődleges tétje Markó-Kincses párharcnak, hogy személy szerint ki kerül az elnöki székbe és hogy melyik elitcsoport veszi ki a részét a belső végrehajtás, az Ügyvezető Elnökség munkájából. Hanem hogy a legfontosabb és legmélyebb törésvonal melyik oldalán állók irányítják a Szövetség életét akkor, amikor ismét történelmi perspektíva nyílik meg előttünk a koszovói háború révén. A világ most erre a térségre figyel és ráadásul éppenséggel a kisebbségi probléma kapcsán. A világ legnagyobb katonai ereje áll

szemben az etnokratikus többségi indulattal. Most lenne itt az idő, hogy a leghatározottabban emelje fel az RMDSZ a hangját az ellen, hogy a Nyugat első számú vezetői román modelltől szónokolnak, amikor a magyarság hosszútávú fennmaradását szolgáló létkeret kialakításához semmivel sem vagyunk közelebb, mint három évvel ezelőtt. De hogyan várhatjuk ezt el azoktól, akik maguk is éveken keresztül aktív szereplői voltak e nyugati tévhit kialakításának? Azoktól, akik az autonómia-célkitűzést jegelték, s annak semmilyen formáját nem iktatták be a kormányprogramba? *Hát hihette azt bárki is, hogy több valósul meg annál, mint ami a kormányprogramba bekerül?* Ha pedig a kormányprogram eleve csak arra alkalmas, hogy a legjobb esetben is nyelvi jogok területén némi engedményeket nyerjünk, de arra nem, hogy az asszimilációs folyamatot jogi eszközökkel ellensúlyozza, akkor hogyan lehetett feladni központi célkitűzéseinket és a nem is olyan csábító délibábokat kergetni?

A legfontosabb törésvonal ugyanis ez: távlati politika, történelmi léptékű megmaradás és autonómiapolitika vagy pedig pillanatnyi előnyök követése és lassú (?) de biztos beolvadás a többségbe. E két felfogás, e két jövőkép áll egymással szemben május 15-én.

Rajtunk múlik, melyik kerül ki győztesen.

Borbély Zsolt Attila

Állásfoglalás a kettős állampolgárságról

Az erdélyi magyarság ügyét szolgáló Bocskai Szövetséget több mint öt éve foglalkoztatja a kettős állampolgárság kérdése. Ezen időszak alatti közvéleménykutatások, szakmai megbeszélések és elemzések kialakították álláspontunkat, amely szerint a kettős állampolgárság intézménye alapvetően javítaná a határainkon túl élő magyarság közérzetét, erősítené biztonságérzetét, kifejezésre juttatná és intézményesítené kötődését az anyaországhoz, megoldaná a vízumkényszer problémáját Magyarországi uniós csatlakozása esetén.

Vizsgálataink és elemzéseink egyértelműen eloszlatják a kettős állampolgárság ellenzőinek félelmét, hogy felgyorsítaná a kivándorlást, illetve áttelepülést. Élvezvén a kettős állampolgárság előnyeit, a határainkon túli magyarság biztonságban élhetne szülőföldjén, kiegyensúlyozott, tisztességes polgára lehetne a lakóhelye szerinti államnak is. Álláspontunk szerint a magyar állampolgárságról szóló 1993. évi LV. tv. ösztönzi határainkon túli magyarságot áttelepülésre. A magyar állampolgárság megszerzésének egyik jelenlegi feltétele ugyanis, hogy kérelmező a törvényben meghatározott ideig folyamatosan lakjon Magyarország területén (1993. évi LV. tv. 4. § (1) bekezdés a). pontja).

A kettős állampolgárság lehetősége nem sérti a lakóhely szerinti állam érdekeit és nem lenne diszkriminatív. Bárki kérhetné a magyar állampolgárságot, akinek felmenője volt magyar állampolgár, vagy aki vállalja magyarságát és magyar nyelvből a törvény által meghatározandó nyelvvizsgát leteszi.

Kénytelenek vagyunk megalapozatlannak tekinteni minden nemzetközi gyakorlatra hivatkozó elutasító véleményt. Példaként említjük Németország, Izrael és Horvátország állampolgársági törvényeit. Hivatkozunk továbbá az Európa Tanács Parlamenti Közgyűlése által kidolgozott és elfogadott Európai Egyezményre az Állampolgárságról (European Convention on Nationality). Az egyezmény – amelyet aláírt Magyarország és Románia is – nem tiltja a kettős állampolgárságot.

A fentiek miatt felkérjük a Magyar Köztársaság Kormányát, dolgozza ki a magyar állampolgárság határainkon túl élő magyarság általi megszerezhetőségének feltételeit és terjessze az újonnan összeülő Országgyűlés elé a magyar állampolgárságról szóló 1993. évi LV. tv. ilyen irányú módosító javaslatát.

Egyidejűleg felkérünk minden parlamenti pártot, társadalmi szervezetet, valamint a Magyarok Világszövetségét, támogassa törekvéseinket.

Budapest, 1998. május 18.

Bocskai Szövetség Elnöksége nevében dr. Kreczinger István
elnök

Tisztelt Honfitársaim!

Röviden szeretnék tájékoztatást adni a Romániában élő árva magyar gyermekek helyzetéről, nevelésükről, szociális körülményeiről.

Az állami árvaházakban, a székelyföldi árvaházak kivételével, alig van biztosítva az anyanyelvi oktatás és a szülők vallása szerinti keresztesítés és egyházi nevelés. A **csereháti ügy Udvarhelyen** jelzi, hogy a székelyföldi árva magyar gyermekek nevelését is román nacionalista tervek szerint óhajtják irányítani, a janicsár nevelés céljából.

Az 1998. húsvét utáni hetén a gyulafehérvári Romai Katolikus érsekség papi szenátus gyűlésén Bőjte Csaba ferences atya ismertette a kb. 5000 árva magyar gyermek sorsát romániai állami árvaházakban és felhívást intézett, hogy a katolikus egyház is vállaljon e gyermekek megmentésében részarányosan felelősséget a református és unitárius egyházakkal együtt. A református egyház e programja ismert Zsobo-kon, Ilyefalván és Marosvásárhelyen. Bőjte Csaba Atya Déván közel 200 és Csíksomlyón a Csibész alapítvány kb. ugyanannyi árva gyermek nevelését vállalta.

Mint a papi szenátus tagja, a felhívásra lelkiismeretem szerint azonnal elindítottam egy szászrégeni magyar árvaház tervét, mely katolikus és református gyermekek gondozását vállalná. A régeni szülőotthon mellett hollandiai segélyszervezet létrehozta a megszült, de otthagytott gyermekek részére, csecsemőkorig a Szent Anna nevet viselő otthont, ahonnan a gyermekek árvaházakba jutnak tovább. Mi innen is tudnánk, vagy bármelyik árvaházból gyermekeket szerezni.

A tervezett épületünkben két csoportban kb. 40-60 gyermeket nevelhetnénk. Az állam 1998-ban árva gyerme-

kek részére 300.000 lei havi hozzájárulást vállalt magára, ami az étkeztetés biztosítására elégséges. Providencia Alapítványunk a működtetés többi költségét vállalja.

A régeni római katolikus egyház szórvány gyermekek és moldvai gyermekek részére már 1996-ban beindított egy leányinternátust és 1998-ban fiúinternátust is létesített. A vallásos nevelést a református gyermekek részére a szomszéd református plebánia biztosítja. Célkitűzésünk a magyar iskolával nem rendelkező szórvány magyar gyermekek segítése, hogy Régenben az állami magyar iskolában anyanyelvükön tanulhassanak. Internátusunkban jelenleg 10 moldvai magyar gyermek is otthont kap erdélyi szórványmagyar gyermekekkel együtt.

Az árvaházi gyermekeink, terveink szerint 3 óvodai osztályban fognak tanulni árvaházunk óvodájában, majd iskolás korukban internátusunk lakói lesznek és a régeni magyar állami iskolában tanulhatnak mindaddig, amíg egyházi magyar iskoláinkat reményeink szerint visszakapjuk. Az iskolás korba jutó óvodás gyermekeink helyébe árvaházunk újabb óvodás korú gyerekeket tud fölvenni. Amennyiben árvaházunk építését támogatni tudja, (épületünk tető alá került) segítségét az alábbi Bank folyószámlára küldjék:

BCR Reghin
Pinta Petru Maior
USD 4930716
DM 4930410
Szászrégen 1999-04-06

Tisztelettel:

Pakó Benedek r. k. plébános
R-4225

Reghin, Mihai Vitezul 63
Tel.: 00/40/65/521-556

Az ÁTALVETŐ és az ERDÉLYI MAGYARSÁG közös üzenete

Dr. Kövesdy Pál, mint az ÁTALVETŐ főszerkesztője és kiadójának, az Erdélyi Körök Országos Szövetségének elnöke, és Atzél Ferenc, mint az ERDÉLYI MAGYARSÁG felelős kiadója megáldapodtak a két testvérnap jövőbeli együttműködését, egymás kölcsönös támogatását illetően.

Ennek értelmében mindenik lap ismertetéseket fog közölni a másik legutóbbi számából, lapjaikon népszerűsítik laptársukat, egyeztetik soros számaik tartalmát és együttműködnek a lapok terjesztésében, postázásában.

„...Amit erő vagy hatalom elvesz, azt idő és kedvező szerencse ismét visszaadhatják. De amiről a nemzet féle a szenvedésektől, önként lemondott, annak visszaszerzése mindig nehéz és mindig kétséges...”

(Deák Ferenc)

Ennyi a tényanyag, amihez neveztettek a következő szubjektív megjegyzéseket fűzik:

Az **ÁTALVETŐ** indulásától kezdve mint tisztelve szeretett bátyjára tekintett az **ERDÉLYI MAGYARSÁGRA**, értékelve annak magas színvonalát, elkötelezettségét az erdélyi, egyáltalán a leszakított nemzetrészek, valamint az egységes magyarság irányában; szerkesztői erkölcsi és eszmei támogatást láttak a testvérnapjában.

Míg az **ÁTALVETŐ** elsősorban a mai Magyarországon élő erdélyieknek ill. szervezeteiknek, az Erdélyi Köröknek a lapja, addig az **ERDÉLYI MAGYARSÁG** – jellegénél fogva – szélesebb olvasótáborban ismert. Az **ERDÉLYI MAGYARSÁG** az egyetlen folyóirat – az elszakított országrészen élő magyarok egyetlen hazai fóruma – mely átfogóan foglalkozik a határon túl élő magyarság társadalmi, gazdasági, kulturális kérdéseivel, a kisebbségi lét mindennapi és egyre több hátrányt jelző jelenségeivel. Felszínre hoz olyan dokumentumokat, melyek teljesen ismeretlenek a magyar közönség számára itthon és külföldön. Kitekintést nyújt azokra a folyamatokra, melyek a szétszakított magyarság létkérdései a jelenben és a jövőben. Széles munkatársi gárdája nemcsak a szomszédos országokbeli magyarságból kerül ki, hanem a tengerentúli országokból is. A lap előfizetői között a világ minden részéből, ahol magyarok élnek, találhatunk olvasókat és szervezeteket. Ugyanakkor küldetésszerűen vállalta – amíg anyagi lehetősége ezt megengedte – hogy a határon túli szóróanyagvidékekre díjmentesen juttatja el a folyóiratot, főleg az egyházakon keresztül. De tanároknak, iskoláknak, intézményeknek, társadalmi szervezeteknek is – nemcsak Erdélybe, hanem a Felvidékre, Kárpátaljára s Délvidék-re is.

Kíváncsi volna, hogy ismerve az otthoniak nehéz, s egyre rosszabbodó anyagi helyzetét, minél többen fizessenek elő Magyarországról határon túli rokonaik, barátaik, ismerőseik részére, hogy tudjuk eljuttatni a lapot minden gondolkodó magyarhoz.

Az **ERDÉLYI MAGYARSÁG** előfizetőinek, olvasóinak ugyanakkor megkülönböztetett szíves figyelmébe ajánljuk az **ÁTALVETŐ** című ugyancsak negyedévenként megjelenő folyóiratot, mivel ez a lap teremthet szoros, élő kapcsolatot az áttelepült magyarok és a jelenlegi határainkon túl élő testvéreink között. Sajnos az idő múlásával, az idősebb nemzedék távozásával, a közvetlen élmények halványulásával ez a kapcsolat egyre inkább szakadozik a nemzettudat rovására.

ERDÉLYI MAGYARSÁG

H – 1116 Budapest
Sopron utca 64. I. em.

Ugyanakkor az **ERDÉLYI MAGYARSÁG** már a kezdet kezdete óta örömmel tekint testvérnapjára az **ÁTALVETŐRE** aminek színvonalas, színes cikkei, hírei a legnagyobb elismerést váltották és váltják ki a lap valamennyi munkatársa körében.

Alulírottak közös véleménye, hogy az azonos eszmei és érzelmi gyökerek ellenére és habár reális és főleg potenciális olvasótáboruk részben fedi egymást, a lapok önmeghatározása, következképpen kialakult szerkezetük, profiljuk jelentősen eltérő. De éppen ezért is szükséges a két lap szoros együttműködése, egymás támogatása!

Úgy az otthoniakhoz, mint az itthoniakhoz és a nagyvilágban szétszórtott testvérekhez egyként féltő odafigyelés üzenetét küldik, bár eltérő formában, így egymást nemhogy kizárnák, de inkább kiegészítik. Ezért alulírottak úgy vélik, mindkét lapnak helye van közös napunk alatt és olvasóink kezében, lelkében.

Hisszük, nem fog megártani!

Budapest – Szekszárd, 1999 április havában.

/Kövesdy Pál/
/Atzél Ferenc/

Nunavut, a „Mi földünk”

Kanadában megkapták az önkormányzatot az őslakosok

Egy büszke nagy múltú kis nép április elején elnyerte a jogot arra, hogy maga igazgassa a területet, amelyen él. Alig 25 ezer ember kétféle négyzetkilométer, Kanada területének egyötödét irányítja ezentúl. Ők az inuitok, akik létrehozták saját autonóm, önkormányzati területüket, Nunavutot – a „Mi földünk”. De nemcsak ők büszkék – a kanadai szövetségi kormány is az, mert megértette és elfogadta, hogy „a kanadai konföderáció nem poros, történelmi kreatúra, hanem a változásra alkalmas rugalmas szövetség, mely alkalmazkodik a változásokhoz”. Minderről Susan Cartwright asszony, a budapesti kanadai nagykövet beszélt.

Kultúrájuk négyezer évre nyúlik vissza, nyelvük él, hagyományos írásmódjuk a (jel)képírás.

A nunaviti kormány munkanyelve az inuktitut lesz – persze használják az angol és francia nyelvet is. A nagykövet kijelentette: „Az idő múlásával tudunk változtatni, alkalmazkodni a bekövetkező változásokhoz, minden egyes népcsoport törekvésehez – akkor is ha bizonyos változtatások szükségeségét 10-15-20 évvel ezelőtt még nem lehetett látni...A változás, változtatás nem könnyű, mert az emberek a status quóban érzik magukat kényelmesen. De mi képesek vagyunk rá és simán, fokozatosan, a demokratikus folyamatokon át, sok vitában ez sikerült. Ez Kanadának is nagy megelégedettség forrása” – mondta a Magyar Hirlapnak Susan Cartwright, Kanada budapesti nagykövete.

Átalvető

FELHÍVÁS ELŐFIZETÉSRE

Az előfizetéseket egyszerű postai utalványon kérjük feladni a következő címre:

EMTE 7101 Szekszárd I., Postafiók: 480

Egy példány ára:

Egyéni postázással: 150,- Ft

Csoportos postázással: 125,- Ft

(Minimum 10 példány!)

Éves előfizetés esetén ezen összeget kérjük négygyel beszorozni, a megjegyzés rovatban pedig lehetőleg feltüntetni az igényelt példányszámot, ill. hogy az előfizetés hány számra vonatkozik. (Évi négyszeri megjelenés: március, június, szeptember, december hónapokban.)

FONTOS TÁJÉKOZTATÓ

Mint az már 36.számunkból is nyilvánvalóan kitűnt lapunk súlyos anyagi gondokkal küzd. Ennek egyik jele, hogy lapunk nem jelenhetett meg a megszokott időben, hanem annál valamivel később. Sajnos az új kormánytól, ill. az ahhoz közelálló köröktől nem kaptuk meg azt a támogatást, ami joggal elvárható lenne. (Morálisán beteg társadalmunk egyes tagjai hivatalosan olyan folyóiratokat támogatnak milliókkal, amik nem csupán elienségesek értéinkkel szemben, hanem kimondottan ordenáré, gusztustalan stílusban teszik azt.)

Köszönhetjük fejtezzük ki azon személyeknek – elsősorban Hátori József miniszternek – akik lapunk ezen számának megjelenését lehetővé tették, s szomorú szívvel gondolunk azokra, akik hitegetéseikkel, ígéreteikkel, képmutatással, nagy szavaikkal „etettek” minket.

Ugyancsak köszönjük olvasóink sokszor megható érdeklődését lapunk helyzete, sorsa felől!

Tisztában vagyunk azzal, hogy egyetlen lap sem létezhet szilárd előfizetői támogatás nélkül, s mivel semmiféle „hivatalos” támogatásban nem részesülünk, ezért ismételtlen hűséges olvasóinkhoz fordulunk, és felhívjuk figyelmüket az előfizetéssel, támogatással kapcsolatban az alábbiakra:

- az évente szisztematikusan emelkedő árak miatt előfizetési díjunkt változik, ez a jövőben belföldre 1400.-Ft/év, s Erdélybe 2000.-Ft/év. (egy szám csupán bélyeg költsége – pl. Kolozsvárra - 200.-Ft. Vajon mi lehet az ára pl. egy hasonlóknak Bukarestből Kisinyovba?). Nyugatra továbbra is 20.-USD, vagy az ennek megfelelő valuta.
- azoknak akik 1998. decemberben érvényes előfizetésük volt, és előfizetésüket május végéig meghosszabbítják, a tavalyi díjat kell fizetni. Természetesen ez nem zárja ki, hogy támogatásként többet fizessenek...
- mivel a lap helyzete bármilyen hivatalos támogatás híján továbbra is bizonytalan, és mivel az év végéig is csak nehezen tudunk tervezni, ezért előfizetéseket továbbra is csupán a naptári év végéig fogadunk el. Aki ennél többet fizet, vagy előfizetését év közben hosszabbítja meg, annak esetleges többletét alapítványi támogatásként könyveljük.
- Magyarországon a befizetés történhet alapítványunk csekkén, vagy esetleg un. „rózsaszín” postai utalványon. Egy befizetéssel, egy csekken több előfizetés is rendezhető.

- Nyugatról küldhető csekk vagy money order. Itt hívánk fel előfizetőink, támogatóink figyelmét, hogy a csekkekre a magyarországi bankok 0,5 %-ot, de legkevesebb 5.-USD-t számítanak fel, mint feldolgozási költséget. Így célszerűnek látszik, hogy egyszerre többen fizessenek elő. Ez esetben azonban kérünk egy rövid levelet a pontos címről és az esetleges, az összegre vonatkozó utasításokról.
- Nyugati előfizetőink itthoni barátainak keresztül is előfizethetnek forintért. A befizetésről belföldi igazolás kiállítható...
- A támogatásként befizetett összegekről alapítványunk kérésre – közhasznú alapítvány lévén – APEH igazolást állít ki, mely összeggel a személyi jövedelemadó az érvényes előírások szerint csökkenthető. Ez esetben kérjük az adószám korrekt közlését.
- Azokról a befizetésekről, amiken a befizető feltünteti, hogy „előfizetés” – értelemszerűen - nem állítható ki támogatói igazolás. Ezért javasoljuk ennek elhagyását. Számunkra egyértelmű a támogatás ténye, s így a befizetett összeg egy részének erejéig automatikusan küldjük lapunkat...
- Befizetési csekk kérhető néhány soros levélben, levelező lapon, vagy telefonon, esetleg üzenetreggítónkon keresztül. Utóbbi esetben kérjük az adatokat nem hadarva, érthetően, tagolva, a címeket, adatokat világos formában közölni. Minden érthető üzenetre, vagy levélre érdemben reagálunk!
- Banki átutaláshoz az adatok impresszumunkban szerepelnek.
- Kérjük hívják fel barátait, ismerőseit figyelmét lapunkra, s toborozzanak előfizetőket.
- Ugyancsak felhívjuk szíves figyelmüket ajándék előfizetési akciónkra. Lepjék meg, ajándékozzák meg barátait, ismerőseiket lapunkkal. (Erdélybe 2000.-Ft/év, vagy 8.-USD)
- Fontos lenne, hogy minél több fiatal ismerje lapunkat. Ezzel kapcsolatban a történelem, s magyar tanárok szerepe elengedhetetlen, így ismeretségi körükben őket is keressék meg.
- Azokat pedig akik nem előfizetői lapunknak és hozzájutottak, kérjük, hogy fizessenek elő

Eddigi nagylelkű támogatásokat köszöni és további segítségükben bíz

Az Erdélyi Magyarorsáért
Alapítvány

Az Erdélyi Magyarorság külföldi képviselői:

Amerikai Egyesült Államok:

Maria Orbán-Bihary
402 East 65th street 2B
New York, NY. 10021
Tel.: (1)212-744-7946
Fax: (1)212-744-0614

Ausztrália:

Jed Productions, Józsa Erika
Cím: 22 Marinelle Street Manly Vale
2093 Australia
Tel./fax: 612-9907-6151

Argentína:

Dr. Theész János
Julian Alvarez 1792
1414 Buenos Aires
Tel.: 89-3535

Belgium:

Sass István
Place des Verriers 14/102, 4100
Seraing
Tel.: 04/336-72-46
Konto Nr. CGER 001120993836

Dánia:

Dansk-Ungarsk Seiskab,
Hortensiavej 12. 1857 Frederiksberg C

Hollandia:

K. A. Pehlig-Stubnya,
Muzenlaan 5, 2353 KB, Leiderdorp,
Postabank No. 653 557
Tel.: 07/89-03-31

Izrael:

Páll Tibor
Street Puah 6 A/5
35311 Haifa
Tel.: 528780

Kanada:

Kate Karácsony, Pannonia Books Ltd.
P. O. Box 1017 Postal Station „B”
Toronto, Ont. M5T 2T8
Tel./Fax: (416)5353-963

Nagy-Britannia:

Klára Morvai, Hungarian Book Agency
P. O. BOX 1956
Durham DH1 2GA
Tel.: 00 44-191-272-2446
Fax: 00 44-191-368-4198

Olaszország:

Maria Toth Pittaluga
Mellbodes 41.09045 Flumini (CA)
c/c N 15853 096
Tel.: 70-830-309

Svájc:

Anikó Parragi
8049 Zürich, Imbisbühl Str. 132.
Tel.: 41/1/341-88-69
Zürcher Kantonalbank
Kto. Nr. 1118-0298.950 Zürich

Svédország:

János Járati
Fagolgr. 5/B, 223 68 Lund,
Tel.: 046/14-70-81
Postgiro: 6310 106-7

Azokban a – főleg európai – országokban ahol nincs lapunknak képviselője, olvasóink előfizetésüket akár címünkre postázott csekkel, akár **money orderrel** rendezhetik, de küldhetnek postai „COUPONT” is. Amennyiben magyarországi ismerőseiken keresztül akarnak előfizetni, úgy kérésre (akár üzenetreggítónkon keresztül is) csekket küldünk.

ADOMÁNYOK

Benedek András, Etyek	1000.-Ft.
Asztalos Irén, Celldömölk	5000.-Ft.
Demján László, Budapest	200.-Ft.
Kovács Árpádné, Gyöngyös	10.000.-Ft.
Makay Mihályné, Solymár	1000.-Ft.
Pakó Benedek, Szászrégen	100.-DEM
Wernke Tivadar, Szomor	1000.-Ft.

Külföld:

Ács Dezső, USA	20.-USD
Bura József, USA	150.-USD
Cserepes János, Németország	100.-DEM
Havadtőy Sándor dr., USA	50.-USD
Hornák Béla, Németország	200.-DEM
Keresztes Ferenc, Kanada	60.-CAD
Kulhavy László, Németország	100.-DEM
Péterffy Gyöngyi, USA	80.-USD
Sony Kathy, USA	60.-USD
Weil Ottó, Németország	100.-DEM

A LÉLEK EREJE

Gróf Teleki Pál gondolataiból

Nehéz ma igaz úton járni, de lehet.

*

Hit nélkül nem fogunk kivezető utat találni abból a nagy káoszból, amely ma a világon uralkodik.

*

Anyagi veszedelmek helyett lelkiek azok a veszedelmek, amelyek Európát szagattják s ennek következtében minden nemzet vigyázzon saját lelkére, hogy erős és tiszta maradjon.

*

A hit ma a legerősebb várunk.

*

Amikor az egész világ harcban áll s az ember magába száll, egészen kicsiny lesz és meglátja, hogy minden e világon mulandó és hogy a hitnek ereje mennyire az egyedüli, amely átsegíthet egy ilyen nehéz korban.

*

Nincsenek kis nemzetek, csak kishitűek, nincsenek kis emberek, csak kicsinyhitűek.

*

Sohasem ujjongtam hangosan, sohasem álmodoztam és sohasem esem kétségbe.

*

Minden magyar ember, aki hazáját részben közvetlenül, részben a hazáján keresztül Istenét szolgálja, az önmagában az egész magyarságot hordozza.

*

Hatalmas erő az önakaratból való engedelmisség.

*

A lendület, az akarat, az önbizalom viszi az embert, a gyermeket előre. A nagy, fegyelmezett nemzeteknek ez az ereje.

*

Az embereket közelebb kell hozni egymáshoz anélkül, hogy uniformizáljunk.

*

Lehet reformokat végre is hajtani,

Az Erdélyi Magyarság „Erdélyiek a magyar közéletben a XX. században” új sorozatot indít. Elsőként Teleki Pált idézzük meg, és a „Merjünk magyarok lenni” c. könyvecskét folytatásban közöljük.

de üres keret marad akkor, ha lelki-
leg meg nem tisztulunk.

*

Az erély párosuljon nyugalommal,
mások megértésével és szeretetével.

*

Mindig azt tapasztaltam, hogy ahol az emberek között szeretet van, ahol az emberek szeretettel kapcsolódnak egymáshoz, onnan alkotó lendület, vállalkozási szellem indul ki.

*

A szeretet a közösség összetartója.

*

A mai kor problémája nem gazdasági, hanem lelki. Hit kell, hogy megküzdhessünk vele.

Ha egyszer eszébe jutna az embereknek, hogy világtörténelmet az összetartozandóság és nem az ellentétek alapján írnak, ha ezt tanítanák az iskolákban, ha ezt éreznék az államférfiak és nem a pillanatnyi múltot, akkor könnyű feladat volna az embereket összehozni.

*

Ahhoz, hogy egymást megszeressük, nem nagy tárgyalások, hanem emberi dolgok kellenek, amelyek az embereket egymáshoz közelebb hozzák.

*

Szükséges, hogy mindnyájan segítsük és irányítsuk a társadalmat a békés együttélésre, annak keresésére, ami összekapcsol és nem annak keresésére, vagy felhánytorgatására, ami szétválaszt.

*

Nem lehet együttélő embereket egymástól maradandóan büntetlenül élesen elválasztani, mert ezáltal egymással élesen szembefordítjuk őket.

*

Találékonyssággal, erős akarattal, összefogással és sok szeretettel gyakran lehet segíteni ott, ahol az anyagiak hiányzanak.

*

Gyakran sikerül megelégedetté tenni embereket, hogyha a lelkieken is segítünk, nemcsak a testieken.

*

Becsületünk előbbrevaló a jólétünk-
nél.

*

Minél kevesebb a becsületesség, minél kevesebb a tisztesség, annál több rendelet, annál több törvény kell, viszont annál kevesebbet használ.

*

A nemzetnek három főkincse van: a nemzet becsülete, függetlensége és nagysága.

*

A magyar ember igazán és maradandóan azt tiszteli, aki tiszta életű és egyenes, akinek tehát a fegyverei is mindenkor tiszták.

*

Legszilárdabb meggyőződése, hogy a nemzetet csak igazmondással lehet nevelni.

*

Az egyedüli jó életforma az, amelyik becsületes. Végelemzésben ez az életforma, ahova az emberiség sok mindenféle tévedés, szélsőséges küzdelmek, egymásnak becsmérlése stb. után valahogy el kell, hogy jusson, ha egyensúlyi helyzetbe akarja hozni önmagát.

*

A magyarnak lehetnek hibái – mindenkinek vannak, – de nyíltak vagyunk és becsületesek, szókimondók, gyakran nagyon is azok.

vót nem adjuk”, „Ma Koszovó, holnap Erdély” feliratú plakátok voltak a leggyakoribban ezen. Clinton-, NATO-ellenes jelszavak mellett többen azt állították a felszólalók közül, hogy a jelenlegi román hatalmat az RMDSZ 7 %-a juttatta a hatalomra. Ennek egyenes következménye szerintük Constantinescu és Radu Vasile öngyilkos politikája a román nemzet ellen.

Az Adevarulban Silviu Achim tudni vélte, hogy „A szélsőséges magyarok honfitársaikat a koszovói példa nyomán harcra szólítják fel” - Achim több a székelyföldi magyar politikust nevez nevén - a Romania Mare azzal ijesztget, hogy „jugoszláviai menekültnak álcázott magyar terroristák kérnek menedéksíjot Romániában”.

A népszerűségi listán a koalíciót messze túlszárnyaló Társadalmi Demokrácia Romániai Pártja és

annak elnöke, Ion Iliescu amiatt aggódik /joggal/, hogy a koszovói **autonómista szándékot az elszakadási törekvés váltotta fel**, mert „ez a revizionista törekvés kétségbe vonhatja az egész, 1989 utáni európai építményt. Minden nemzeti kisebbségben a radikálisoknak az a meggyőződése alakul ki, hogy az elszakadás természetes jog, amelyet automatikusan meg kell adni.”

Figyelemre méltó Tőkés Lászlónak az az interjúja, amelyet a Szatmári Friss Újságnak adott az április 6-iki számban. A Nyugat nem foglalkozott kellő időben sem a boszniai sem a koszovói helyzettel. Ha ugyanis Koszovó visszakapta volna az autonómiát, akkor nem fajult volna ideig a helyzet. Ezen a magatartáson „változtatni kellene.../és/... inkább ezt a fajta békés, stabilitást és biztonságot szavatoló kisebbségi magatartást kellene

értékelniük, amely a romániai magyarságot jellemzi. Abból a szempontból hozhat előrelépést Koszovó a kisebbségi kérdés megoldásában, hogy előrehaladás történhet az autonómia kérdésében.

Ion Iliescu, Dumitru Tinu Szerbiánál is nagyobb nyugtalansággal fogadták az adott történelmi helyzetből adódó párhuzamot: „Ma Koszovó, holnap a Vajdaság, holnapután Hargita-Kovácsna”. A gondolatra **igennel** lehet és kell végre válaszolni nekünk, magyaroknak is. Természetesen, csak ami a **rendezés békés úton** történő biztosítását illeti. Ugyanis Romániában sokan igyekeznek azt sugallni: a megoldásnak ezen módja kivitelezhetetlen. Ehhez azonban sürgősen felül kell vizsgálni a magyar nemzeti stratégiát épp úgy mint a külpolitikai prioritásokat.

Mert holnap talán már késő lesz.

A Szerb Népköztársaság igazgatási szerveiről szóló törvény 57. szakaszának 2. bekezdése és Kosovo-Metohija Autonóm Körlet statútuma 3. szakaszának 2. bekezdése alapján Kosovo-Metohija Autonóm Körlet Végrehajtó Tanácsa kiadja a következő

UTASÍTÁST

az albán nyelvnek Kosovo-Metohija Autonóm Körlet adminisztrációjában való használatáról

1. Minden általános jellegű jogszabályt, statútumot, határozatot, leíratot, rendeletet, igazgatási utasítást, szabályzatot stb., amelyet a népbizottságok és más állami szervek és intézmények hoznak, kötelezően szerb és albán nyelven kell kiadni és közzétenni.

Hasonlóképpen az általános hirdetményeket, általános felhívásokat, általános intelmeket, figyelmeztetéseket stb., amelyek meghatározatlan számú vagy nagyobb számú polgárra vonatkoznak, az említett szervek és intézmények egyidejűleg mind a két nyelven fogják kiadni.

2. A népbizottsági ülésre vonatkozó anyagot az albán nemzetiségű népbizottsági tagoknak albán nyelven kézbesítik ki, kivéve ha a népbizottsági tag másként kívánja.

3. A népbizottságok és más testületek ülésein a felszólalók kívánságuk szerint szerb vagy albán nyelven szólalnak fel, de annak a tagnak a kívánságára, aki nem bírja a felszólalás nyelvét, a felszólalás lényegét szóban a másik nyelvre is lefordítják.

4. A népbizottsági ülések jegyzőkönyvét egyidejűleg szerb és albán nyelven vezetik és hitelesítik.

5. Az elfogadott határozatok és más rendelkezések szövege azonoságának megállapítása céljából a községi és a járási népbizottságoknak közös bizottságuk van e rendelkezések szerb és albán nyelvű hiteles szövegének megállapítására.

6. A nyilvános feliratokat, utcanéveket, a vállalatok cégtábláit stb. szerb és albán nyelven kell feltüntetni.

7. Az állami szervek, intézmények és gazdasági szervezetek kötelesek gondoskodni arról, hogy a velük való érintkezésben az albán nemzetiségű polgárok akadály és nehézség nélkül használják anyanyelvüket.

8. Minden községi és járási népbizottság köteles legalább egy tisztviselőt tartani, aki azoknak a feleknek a rendelkezésére áll, akik albán nyelvű beadványok (kérvények, panaszok stb.) elkészítéséért fordulnak a népbizottsághoz, illetőleg a népbizottság szerveihez.

9. Ha a polgár vagy más fél albán nyelvű beadványt (kérvényt, igényt, feljelentést stb.) nyújt be, a beadványt intéző szerv köteles a félnek albán nyelvű választ (végzést, bizonylatot stb.) adni. Így kell eljárni akkor is, ha a fél szerb nyelven nyújtja be beadványát, s abban feltünteti, hogy albán nyelven kívánja a választ.

Tekintet nélkül arra, hogy milyen nyelvű beadványt terjesztett be a polgár, kívánsága szerint kell eljárni, ha feltünteti, hogy szerb nyelven kívánja a végzést, bizonylatot stb. mivel más területen fogja felhasználni.

10. Ha a vádirat, illetőleg az ítélet albán nemzetiségű félre vonatkozik, a közvádlóságok a bíróságok kötelesek a félnek szánt vádiratot, illetőleg ítéletet albán nyelven kiadni.

11. Ha a jelen utasítás 9. és 10. pontjában említett esetekben a félnek albán nyelvű végzést, bizonylatot vagy más határozatot, illetőleg

vádiratot vagy ítéletet adnak ki, az ügyiratokhoz kötelezően szerb nyelvű példányt is kell csatolni, s az tekintendő hitelesnek.

12. Az autonóm területen a felekkel való érintkezésben használatos űrlapokon (idézés, bejelentés, személyes felszólítás stb.), illetőleg a feleknek előírtas űrlapon kiadandó végzésen, engedélyen, bizonylaton, anyakönyvi kivonaton a nyomtatott szöveget a szerb nyelven kívül albán nyelven is fel kell tüntetni.

Ha ezeket az űrlapokat albán nyelven töltik ki, a szöveget szerb nyelven is rá kell vezetni.

13. A gazdasági szervezetek kötelesek szerb és albán nyelven elkészíteni szabályzataikat, illetményszabályzatukat, munkaviszonyügyi szabályzatukat, munkavédelmi szabályzatukat és más hasonló általános jellegű rendelkezéseiket, amelyeket minden munkásuknak ismernie kell.

A személyi jövedelem kifizetése alkalmával a munkásoknak kiadott elszámolást a gazdasági szervezetek kötelesek az albán nemzetiségű munkásoknak albán nyelven is kiadni.

14. Annak biztosítása végett, hogy az adminisztráció albán nyelven is vezessék, a népbizottságok és más állami szervek és intézmények kötelesek kellő számban olyan tisztviselőket alkalmazni, akik írásban bírják az albán nyelvet.

Az állami szervezetekben és intézményekben új tisztviselők felvétele alkalmával elsőbbségük van azoknak az albán nemzetiségű személyeknek, akik írásban bírják az albán nyelvet, s albán nyelven képesek végezni az adminisztrációt.

15. A járási népbizottságok kötelesek szervezeti segítséget nyújtani és anyagi eszközöket biztosítani ahhoz, hogy az állami szervek és intézmények mostani albán nemzetiségű tisztviselői, akik írásban nem bírják az albán nyelvet, képesítést szerezzenek az adminisztráció albán nyelvű végzésére.

16. Az állami szervek és intézmények, valamint a gazdasági szervezetek kötelesek 1958 végéig megfelelő számú írógépet albán írásra átalakítani.

17. Banjska, Zubin Potok, Leposavić, Slatina, Dragaš, Sredska és Štrpce községek területén (Drakovce helyi hivatala hatáskörének kivételével) a községi népbizottságok, más állami szervek, intézmények és gazdasági szervezetek nem kötelesek jelen utasítás szerint eljárni.

Minden szerv, intézmény és szervezet, akár köteles, akár nem a jelen utasítás szerint eljárni, köteles albán nyelvű szóbeli és írásbeli bejelentéseket elfogadni.

18. Jelen utasítás megtartásáért a tisztviselők fegyelmi eljárás terhe alatt felelősséggel tartoznak.

19. Kosovo-Metohija Autonóm Körlet Népbizottsága Végrehajtó Tanácsának általános igazgatási és szervezési titkársága, valamint a járási és községi népbizottságok általános igazgatási szervei gondoskodnak jelen utasítás végrehajtásáról.

1343 szám.

Priština, 1958. június 29.

Kosovo-Metohija Autonóm Körlet Végrehajtó Tanácsa

(Forrás: K. Jončić: Nacionalne manjine u Jugoslaviji, Belgrad, 1962, 176–179. oldal, az utasítás 14. pontja 2. bekezdésének kiigazításával).